

ОДБРАНА

Интервју

Томислав Николић,
председник
Републике Србије

Немамо
младости за
бесмислено
жртвовање

МУДРОСТ И МАЧ

– филозофи о тајнама мира и рата

Илија Кајтез

Комплексно ауторско дело у коме се проблематика мира и рата анализира са становишта хронолошког развоја филозофске мисли од освета људског друштва до савременог доба. Аутор се обраћа најширем кругу академске популације, а бројним цитатима обимне изворне грађе књигу је обдарио општеобразовним карактером. Лепим прозним приповедачким стилем, на јасан и пригодан начин, излажу се сложене филозофске и научне дилеме и читаоцу пружа могућност да са лакоћом и задовољством увећа своју спознају о тематици која се најдиректније тиче сваког људског бића, јер, како аутор каже, „Мир је драгоцен и битан... Мир је наша судбина и наша једина нада.“

Броширано / ф. 17×24, 749 стр. / шифра: 111277
цена: **са попустом: 1.436,40**

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Мудрост и мач – филозофи о тајнама мира и рата“ по цени од **1.436,40** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазици целокућној износа доставијати МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена путем Поште експреса, на шериш кујца

НОВО

МУДРОСТ И МАЧ

Илија Кајтез

**МУДРОСТ
И МАЧ**
ФИЛОЗОФИ
О ТАЈНАМА
МИРА И РАТА

ДВА ВЕКА ВОЈСКЕ У БРАНИЧЕВУ

Миљивоје Пајовић и Јасмина Николић

Ретко која област у Србији је тако богато извориште српске војничке традиције као што су то град Пожаревац и Браничевски округ. Само у Браничеву и на подунавским и поморавским странама које га захватају, око 15.000 родољуба положило је своје животе у десет ратова, од којих два светска. Већ 1825. године у Пожаревцу је почела обука првих војника Пожаревачке, Смедеревске и Ресавске нахије. Пет година касније, на Ђурђевдан 1830, формирана је Гарда. У Пожаревцу је основана и војна музика, формирана војна болница, а свој рад започела је и војна академија.

Броширано / ф. 23×23, 225 стр. / шифра: 111285
цена: **са попустом: 1.134,00**

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Два века војске у Браничеву“ по цени од **1.134,00** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазици целокућној износа доставијати МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена путем Поште експреса, на шериш кујца

НОВО

ДВА ВЕКА ВОЈСКЕ У БРАНИЧЕВУ

Миљивоје Пајовић
Јасмина Николић

**ДВА
ВЕКА
ВОЈСКЕ
У БРАНИЧЕВУ**

TWO CENTURIES
OF ARMY IN
BRANICEVO

ВОЈНИ МУЗЕЈ БЕОГРАД

Поводом Дана
Војске Србије,
Војни музеј у Београду
припремио је изложбу
„Војна музика” која
презентује улогу војних
музика у војсци и њихов
значај за културу Србије
у периоду од Кнежевине
Србије до данас.

Изложба је отворена до 19. маја
сваког дана (осим понедељка)
од 10 до 17 часова

ВОЈНА

МУЗИКА

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавџић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
др Милан Милкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995
ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

6 Обележен Дан Војске Србије – 23. април ВЕЧИТО ОСТАЈЕ СРБИЈА И ЊЕН ВОЈНИК

Све пролази, људи долазе и одлазе. Вечито остаје Србија и њен војник загладан у српско небо, српску реку, српску земљу и децје очи чију срећу брани до свог краја, поручио је председник Србије Томислав Николић на свечаности у Крушевцу

14 Пријем поводом Дана Војске Србије СНАГА У МУДРОСТИ

16 Пријем у Председништву Србије ЗА БУДУЋНОСТ У МИРУ

■ ИНТЕРВЈУ

18 Томислав Николић, председник Републике Србије НЕМАМО МЛАДОСТИ ЗА БЕСМИСЛЕНО ЖРТВОВАЊЕ

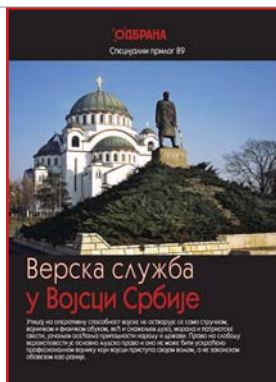
22 Министар Вучић уручио одликовања припадницима система одбране ДОПРИНОС УГЛЕДУ ВОЈСКЕ

24 Сајам „Партнер 2013“ ПРЕМИЈЕРА ДОМАЋИХ РАЗВОЈНИХ ПРОЈЕКТА

25 Додељене награде за најбоље научне радове у систему одбране СТИМУЛИСАЊЕ ИНОВАТИВНОГ МИШЉЕЊА

Специјални прилог

ВЕРСКА СЛУЖБА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

30 Регионални семинар за представнике медија САРАДЊОМ ДО БЕЗБЕДНОСТИ И ПОВЕРЕЊА

34 Шта грађани Србије мисле о оружју ОРУЖЈЕ НА МЕТИ

■ КУЛТУРА

36 Концерт „Наша деца“ ТАЛЕНТИ КОЈИ ОБЕЋАВАЈУ

На традиционалном концерту „Наша деца“, уз пратњу Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“, у Дому Војске у Београду наступила су деца чији су родитељи запослени или пензионисани припадници Министарства одбране и Војске Србије

40 Два века војске у Браничеву

Изложба „Јунаштвом у славу“

Изложба „Војна музика“

„Поетика и судбина 20. века“ у Вршцу

Таписерије инспирисане иконом

42 Пуковник др Илија Кајтез

ОДВАЖНИ БОРЦИ
И ВЕШТИНА БОРЕЊА

■ ФЕЉТОН

46 Цар Константин и Милански едикт ЗАКОН КОЈИ ЈЕ ПРОМЕНИО СВЕТ

Реч уредника

Ослањајући се на своје традиције и вредности стечене кроз историју, Војска Србије данас има јасну визију развоја и остваривања основног циља одбране земље. Остајемо привржени традицији и вековном војничком искуству, на њему се одгајамо, али истовремено пратимо развој војне мисли и савремене токове безбедности и одбране, порука је председника Србије Томислава Николића уз Дан Војске Србије, који је свечано обележен низом манифестација, а централна прослава у Крушевцу по својој ефективности, снази достојној респекта и заједничкој радости војника и народа, била је истински празник целе Србије.

Војска Србије је међу грађанима најутицајнија институција по угледу, поштовању и статусу. На путу реформи највећи напредак је на пољу стварања модерног доктринарног оквира, новог система управљања обуком и развоја концепта оперативних способности за учешће у мултинационалним операцијама. Спремна је да одговори на безбедносне изазове и представља сигуран ослонац стабилности региона и гарант безбедности државе.

Министар одбране Александар Вучић изразио је оптимизам да ће Србија својим економским капацитетима бити јача из године у годину и на сваком плану напредовати. Али Србија ће своје победе односити разумом, у миру, и за неколико година бићемо толико јаки да нико неће ни помислити да угрожава Србију, поручио је министар Вучић, истичући увереност да је Војска довољно јака, јача него што многи мисле, заснивајући снагу и на памети и мудрости.

Између два празника припадници Војске Србије квалитетно су извршавали све постављене задатке, у Копненој зони безбедности, мировним мисијама широм света, помоћи становништву у елементарним и другим несрећама, оценио је начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, истичући да су нам потребни савремени борбени системи да би успешно одговорили свим изазовима безбедности.

Грађани Србије, имате Војску достојну вас, поручио је генерал Диковић.

Војска Србије прославља свој празник – 23. април, у спомен на дан када је 1815. године подигнут Други српски устанак, који је био прекретница у стварању модерне српске државе и војске. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Обележен Дан Војске Србије – 23. април

Вечито остаје Срб

Све пролази, људи долазе и одлазе.

Вечито остаје Србија и њен војник загладан у српско небо, српску реку, српску земљу и дечје очи чију срећу брани до свог краја – поручио је председник Србије Томислав Николић на свечаности у Крушевцу

Крушевачким Тргом косовских јунака одјекивао је стројеви корак и војна музика на централној свечаности поводом обележавања 23. априла – Дана Војске Србије.

Свечаности су присуствовали председник Републике Србије Томислав Николић, премијер Ивица Дачић, први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, представници државног и војног врха, дипломатског кора и многобројни гости.

ИЈА И ЊЕН ВОЈНИК

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, уз поздрав „Слава устаницима и ствараоцима наше отаџбине!“, рекао је да је Војска Србије данас окосница система одбране Србије.

– Њене припаднике красе оданост држави и позиву и слободарски дух. Грађани Србије нам верују, у свету цене нашег војника, подофицира, официра. Наша војска са партнерима гради мир у свету и јача углед Србије – рекао је генерал Диковић. Он је додао и да су нам потребни савремени борбени системи да бисмо успешно одгово-

Одгајање на традицији

Ослањајући се на своје традиције и вредности стечене кроз историју, Војска Србије данас има јасну визију развоја и остваривања основног циља одбране земље. Остјајемо привржени традицији и вековном војничком искуству, на њему се одгајамо, али истовремено праћимо развој војне мисли и савремене шокове безбедности и одбране – поручио је председник Србије Томислав Николић поводом Дана војске.

рили свим изазовима безбедности. Улагање у Војску је улагање у будућност Србије и безбедност свих њених грађана.

– Господине председниче, грађани Србије, имате Војску достојну вас. Живела Војска Србије! – поручио је начелник Генералштаба.

Вредност војничког искуства

Обраћајући се окупљеним грађанима и гостима, председник Србије Томислав Николић поручио је да развој српске војске кроз историју значајно одређује и њену будућност.

– Ослањајући се на своје традиције и вредности стечене кроз историју, Војска Србије данас има јасну визију развоја и остваривања основног циља одбране земље. Остајемо привржени традицији и вековном војничком искуству, на њему се одгајамо, али истовремено пратимо развој војне мисли и савремене токове безбедности и одбране – поручио је Николић.

Председник Николић је нагласио да је Војска Србије дужна да пружи помоћ становништву у случају угрожавања било које врсте.

– Никаква наредба није потребна, везе између грађана и Војске засноване су на поверењу грађана у своје синове. Наша војска је међу грађанима најутицајнија институција по угледу, поштовању и статусу. На путу реформи највећи напредак је на пољу стварања модерног доктринарног оквира, новог система управљања обуком, развоја концепта оперативних способности за учешће у мултинационалним операцијама – рекао је Николић и додао да је Војска Србије спремна да одговори на безбедносне изазове и да представља сигуран ослонац стабилности региона и гарант безбедности државе.

– Успостављањем верске службе, припадницима Војске Србије обезбеђено је да у потпуности користе право на слободу вероисповести и омогућено да испољавају своја верска осећања, чиме је остварен позитиван утицај на оперативне способности Војске. Република Србија, као чланица Уједи-

Оданост позиву

Припаднике Војске Србије красе оданост држави и позиву и слободарски дух. Грађани Србије нам верују, у светлу цене нашег војника, подофицира, официра. Наша војска са партнерима гради мир у светлу и јача углед Србије – исказао је начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић на свечаности у Крушевцу.

Снимила Стефана САВИЋ

њених нација и европска земља, учествује у мултинационалним операцијама УН и операцијама Европске уније за управљање кризама, што је од изузетног значаја за спољну политику, националну безбедност и развој система одбране – поручио је Николић и истакао да ангажовањем својих снага Србија доприноси безбедности, решавању проблема и очувању мира, обезбеђује подршку за остваривање других стратешких циљева и подиже углед у међународној заједници.

Председник Николић је поручио да ће, у будућности, приоритети државе бити опремање јединица новим и модернизованим наоружањем и опремом, посебно у Ваздухопловству и противваздухопловној одбрани, као и учешће у међународним мировним операцијама.

– Све пролази, људи долазе и одлазе. Вечито остаје Србија и њен војник заглаван у српско небо, српску реку, српску земљу и дечје очи чију срећу брани до свог краја – поручио је на крају председник Србије Томислав Николић.

Дефиле снаге

Пред више хиљада окупљених Крушевљана почасном артиљеријском палбом и дочеком државне заставе започео је приказ способности припадника Војске Србије, праћен егзерциром Гарде Војске Србије, јединственом вештином руковања оружјем, која је побрала бројне аплаузе публике и гостију.

Небо изнад града прошарале су затим заставе Републике Србије, Војске Србије и Специјалне бригаде, које су носили припадници 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде, једног од најелитнијих састава Војске Србије, изводећи демо скок из хеликоптера Ми-8, са висине од 1.500 метара, приземљујући се у касарни „Цар Лазар“.

На Тргу косовских хероја, потом, у свечаном дефилеу јединица Војске Србије под командом генерал-мајора Војина Ч. Јондића, начелника Управе за оперативне послове Генералштаба, смењивали су се пешадијски, ваздухопловни и моторизовани ешелони. Пратили су их кадети Војне академије носећи реплике пуковских застава Српске војске из Првог светског рата.

Посебну пажњу привукао је и наступ ваздухопловног ешелона из састава јединица Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије, под вођством одељења авиона јуришника „орао“, као и војнополицијски ешелон путничких, теренских, специјалних и борбених полицијских возила.

Честитку поводом Дана Војске Србије упутио је пилот „орла“ потпуковник Дејан Васиљевић.

Уследио је ешелон Специјалне бригаде сачињен од тимова за извиђање, учешће у обавештајним и контраобавештајним акцијама, решавање талачких ситуација, разоружавање терористичких, одметничких и криминалних наоружаних група и спасавање из непроходних и тешко приступачних терена, који је продефиловао централним улицама Крушевца.

Продефиловао је и ешелон декларисане јединице за учешће у мултинационалним операцијама под окриљем Уједињених нација, који у свом саставу има специјална вишенаменска моторна возила „хамер“ високе проходности, затим ешелон атомско-биолошко-хемијске службе, ешелон теретних моторних возила ФАП 1118 домаће производње, ракетних јединица за противваздухопловна дејства Четврте бригаде Копнене војске које чине самоходни ракетни системи „стрела-1М“ и транспортна моторна возила „зил“, намењена за превоз и претовар противавионских ракета за ракетне системе „куб“ и „нева“.

Подешелон средстава артиљерије представио је артиљеријску батерију топ-хаубицу 152 милиметара „нора“, максималног домета 28 километара, ракетну батерију лансера ракета самоходних вишецевних 128 мм „огањ“, максималног домета 21 километар и ракетну батерију лансера ракета самоходних четвороцевних 262 мм „оркан“, максималног домета 50 километара.

За посетиоце централне свечаности обележавања празника Војске Србије приређен је и тактичко-технички збор наоружања и опреме Војске на градском тргу, као и заједнички ручак пред хотела „Европа“.

Војска Србије прославља свој празник – 23. април, у спомен на дан када је 1815. године подигнут Други српски устанак, који је био прекретница у стварању модерне српске државе и војске.

Поводом Дана Војске Србије, Министарство одбране и Војска Србије организовали су велики број различитих активности, које су обухватиле неговање војничких и слободарских традиција и читав низ културно-уметничких, научних и спортских догађаја. ■

Биљана МИЉИЋ
и Сања АНЂЕЛКОВИЋ

Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Празник Србије

Многобројни Крушевљани, али и становници из осталих делова Србије који су поводом обележавања централне свечаности Дана Војске дошли у тај град како би уживали у приређеном програму, сложили су у оцени да се уз Војску кавку су видели осећају безбедно, као и да ово није био само празник за припаднике Војске, већ и за Крушевца и Србију.

Пензионисани припадник Војске Србије из Крушевца Војислав Јовановић није желео да пропусти прилику да се подсети дана у униформи.

– Ово што смо видели данас служи свима на понос и част. Програм је био одличан, а што је најважније, привукао је велики број младих. Као неко ко је радни век провео у војсци, нормално је да осећам љубав и наклоност ка униформи, али још ме више радује када видим да таква осећања наша војска буди у поколењима која тек треба да стасају за војничке чизме – каже Војислав.

Аница и Новица Симић дошли су са родитељима да посматрају свечаност која је организована у њиховом родном граду.

– Све ми се свидело, а највише авиони и тенкови – скоро у глас одговарају брат и сестра, а мали Новица додаје – Хоћу да будем војник када порастем.

Породично су на прославу дошли и Миловановићи. Матеја и Сташа су са оцем дошли међу првима како би заузели најбоља места, да им не би промакао ни делић програма. Највише су им се допали, као и већини најмлађих на крушевачком тргу, авиони и тенкови, а мали Матеја, за разлику од сестре, каже, већ сутра би обукао војничку униформу.

Све преубаво – одушевљено каже педесетогодишња Гоца Горчић из Крушевца која је на свечаност дошла са другарицама и додаје – Најважније је што је Војска ту са нама Крушевљанима, али и што град дуго није био овако жив. Много људи је дошло из нашег града, али има их и из других места. Хвала војсци за то – поручује Гоца.

– Дошао сам са Косова само да гледам ово! – каже Милутин Николић.

Василија Марковић и Предраг Павловић ученици су осмог разреда Основне школе „Драгомир Марковић“ из Крушевца. На свечаност су дошли са другарицама из школе, а највише им се допао налет ваздухоплова Војске Србије и дефиле војника.

Одушевљење нису криле ни другарице Марија Јовановић, Магдалена Миливојевић и Теодора Михајловић, ученице шестог разреда, које су на прославу дошле јер имају исту жељу.

– Волеле бисмо да служимо војску! Све три – уз осмех поручују девојчице и кажу да су уживале у сваком тренутку данашње представе. ■

Снимко Даримир БАНДА

СВЕЧАНОСТИ У ГАРНИЗОНИМА

13

Војничким свечаностима, полагањем венаца на спомен-обележја и гробове истакнутих војсковођа и хероја из одбрамбених и ослободилачких ратова Србије и низом културно-уметничких и спортских догађаја у свим гарнизонима прослављен је Дан Војске Србије – 23. април.

Заменик команданта Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор др Миодраг Гордић положио је у Земуну венац на спомен-обележје погинулим припадницима РВ и ПВО.

У Центру за обуку КоВ у Пожаревцу приређен је приказ наоружања и опреме а заменик команданта Команде за обуку генерал-мајор Млађен Нишевић уручио је солидарну помоћ тешко повређеном професионалном војнику из Центра.

У Дому Војске Србије у Панчеву, у присуству начелника штаба Команде за обуку бригадног генерала Јелесија Радивојевића, отворена је изложба слика академске сликарке Аните Боројевић и одржан концерт КУД „Станко Пауновић“.

На спортским теренима гимназије у Горњем Милановцу проглашен је победник турнира у малом фудбалу, који су поводом празника организовали општина и команда гарнизона.

У лесковачкој касарни „Војвода Петар Бојовић“ отворена је изложба радова сликара Братислава Анђелковића из Вучја и одиграна симултанка између ФИДА мајстора Марка Марковића и припадника 3. центра за обуку. Одиграна је и фудбалска утакмица са члановима Удружења бораца ратова од 1990-1999. године.

У кино-сали касарне „Цар Лазар“ у Крушевцу приређен је концерт КУД „Хенкел Мерима“.

На споменик краљу Александру у Нишу венце је положила делегација Команде Копнене војске, коју је предводио пуковник Слободан Стопа, помоћник команданта Копнене војске за операције.

Гости војничке свечаности коју су у новосадској касарни „Југовићево“ организовали припадници Прве бригаде, могли су да погледају и изложбу цртежа ученика Основне школе „Војислав Илић“ на тему „Мој војник“.

После свечаног строја у касарни „Радован Медић“ припадници 224. центра за електронска дејства и њихови гости обишли су спомен-собу јединице и погледали позоришну представу „Атељеа 212“. ■

Пријем поводом Дана Војске Србије

Снага у мудрости

Србија ће своје победе односити разумом, у миру, и за неколико година бићемо толико јаки да нико неће ни помислити да угрожава Србију, поручио је министар одбране Александар Вучић на свечаности у Топчидеру

Први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић приредили су свечани пријем поводом 23. априла – Дана Војске Србије у Дому Гарде на Топчидеру.

Свечаности су присуствовали председник Републике Томислав Николић, премијер Ивица Дачић, представници законодавне, извршне и судске власти, Министарства одбране и Војске Србије, верских заједница, дипломате и инострани војни представници, личности из јавног, културног и уметничког живота, новинари и бројни гости.

Поздрављајући окупљене, министар Вучић је поручио да Србија није слаба, она је паметна, мудра и свакога дана

све јача. А колико ове године биће појачане и снаге Ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

– Србија ће својим економским капацитетима бити јача из године у годину и на сваком плану напредовати. Али Србија ће своје победе односити разумом, у миру, и за неколико година бићемо толико јаки да нико неће ни помислити да угрожава Србију – поручио је министар Вучић, додајући да Војска Србије јесте и гарант мира, и довољно јака и јача него што многи мисле. Наша памет и наша мудрост увек су снажнији јер су за нас живот и будућност највеће светиње.

Министар је такође упутио захвалност свим припадницима Војске Србије које су своје задатке извршавали предано, марљиво, штитећи интересе своје земље.

Пожеливши добродошлицу окупљенима, генерал Диковић је изразио задовољство бројем гостију на свечаности, што треба да импонује свим припадницима наше војске.

– Дан Војске обележавамо у светлу договора око решавања тешког питања за нашу Србију, а то је питање Косова и Метохије. Често смо ових дана притиснути од јавности питањем шта припадници Војске Србије мисле о том споразуму? Војска Србије извршава задатке легитимних органа

НАЈСТАМЕНИЈА ИНСТИТУЦИЈА

Војска је данас, по ономе што мислим не само ја већ и председник Републике, а рекао бих и већина грађана наше земље, најбоља, најстаменија и најчвршћа институција Републике Србије, институција којој грађани наше земље највише верују, нагласио је министар Вучић, изражавајући уверење да ће наша војска свој углед подизати и јачати онолико колико буде јачала економија наше земље, као и наше пријатељство у свету, а понос нико не може да нам одузме.

власти наше Републике и само у том домену мора да иде њена амбиција – истакао је генерал Диковић, изражавајући очекивање, као и сви грађани, у правцу напретка, опремања и модернизације српске војске.

Између два празника, како је оценио начелник Генералштаба, припадници Војске Србије квалитетно су извршавали све постављене задатке, додајући да је оцена председника Србије у том смеру јасна. У Копненој зони безбедности, мировним мисијама широм света, помоћи становништву у елементарним и другим несрећама, Војска је увек била ту да помогне, закључио је генерал Диковић.

Војска Србије прославља свој празник - 23. април, у спомен на дан када је 1815. године подигнут Други српски устанак, који је био прекретница у стварању модерне српске државе и војске. ■

Б. МИЉИЋ

Снимили Ј. МАМУЛА и Д. БАНДА

Пријем у Председништву Србије

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

За будућност у миру

Поводом Дана Војске Србије председник Републике Србије Томислав Николић приредио је у Председништву Србије пријем за најодговорније личности система одбране. Пријему су присуствовали министар одбране Александар Вучић, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, државни секретари, помоћници министра одбране, чланови Колегијума и најодговорније старешине Министарства одбране и Војске Србије.

Честитајући празник председник Николић је подсетио на традиције наше војске. Патриотизам, морални кодекс, брига о другима, самопожртвовање, како је истакао, одувек су биле одлике српске војске, а тако ће остати.

– Србија сарађује са многим војскама у свету и као књига вам је отворено усавршавање и образовање – поручио је председник Николић додајући да ће се пред-

ставници државе трудити да обезбеде део технологије који недостаје, опомињући да држава не сме да заборави на војску, нарочито на материјални и социјални статус њених припадника. Он је такође указао на значај учешћа наше војске у мултинационалним операцијама.

– Ми сте трудимо да елиминишемо безбедносне ризике на територији Балкана, рекао бих Србије посебно. Имаћемо изазове другачије врсте, али надам се да више нећемо имати сукобе са другим војскама – оценио је председник Николић, пожелевши свим припадницима наше војске да живот проживе у миру, јер је то знак и да ће наша деца живети у миру.

Генерал Диковић, је на крају сусрета, поводом Дана Војске, уручио председнику Николићу макету авиона МиГ 29. ■

Б. МИЉИЋ

Почаст јунацима Другог српског устанка

У оквиру обележавања Дана Војске Србије, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, у пратњи генерал-мајора Ранка Живака и генерал-мајора Ђокице Петровића, положио је венац на споменик Незнаком јунаку на Авали.

Генерал Диковић је у спомен-књигу уписао: „Данас, када обележавамо Дан војске, клањамо се сенима свих оних који су дали живот за слободу отаџбине. Слава јунацима Другог српског устанка! Вечно захвални припадници Војске Србије.“

Полагањем цвећа и лорових венаца на споменик устаницима у Другом српском устанку у Такову обележена је 198. годишњица од почетка борбе за коначно ослобођење Србије од Турака. Тим поводом венац је у име Владе Србије положио министар просвете и науке Жарко Обрадовић, а у име Министарства одбране и Војске Србије заменик команданта Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Горан Радовановић. ■

Почасна паљба са Калемегдана

Поводом обележавања Дана Војске Србије – 23. априла, на Савској тераси на Калемегдану извршена је почасна паљба са 10 плотуна из шест артиљеријских оруђа.

Паљби, коју је извео почасни батаљон Гарде Војске Србије, осим представника Војске Србије, присуствовао је велики број Београђана који су гардисте поздравили аплаузом. ■

Честитке поводом Дана Војске Србије

Честитка председника Републике

Свој њразник Војска Србије њрославља на дан када је њодигнућ Други срѡски усћанак, који на одређен начин ѡредсћавља и ѡтемељ за сћиварање модерне срѡске државе и војске.

Данас Војска Србије развија добру војну сарадњу са оружаним снагама бројних земаља свећта и ѡтима доѡриноси јачању ѡпозиције и кредибилићтећта Републике Србије на међународном ѡлану. Учешћем у мулћинационалним ѡперацијама јача своје ѡператћивне сћисобносћи и доѡриноси очувању мира, сћићо ѡвећава дућломаћски ѡћтенцијал и углед наше државе у свећту.

Сигуран сам да ће ѡрићадници Војске и у наредном ѡериоду ѡрофесионално и одговорно извршаваћи све ѡсћављене задатће ѡружајући ѡун доѡринос насћтавћку реформи и изградњи савремене Војске која ће, као и до сада, бићи чинилац безбедносћи и мира у региону и гаранћи сћтабилносћи и развоја наше земље.

Уз честћићке за ѡразник, желим вам нове усћехе у даљем раду. ■

Честитка министра одбране

Својим ангажовањем и ѡрофесионалним извршавањем задатћака дали сћте изузетћан доѡринос ширењу угледа Војске Србије у свећту.

Захваљујући усћешној ѡрофесионализацији Војске, унаћређењу сарадње и ѡарћнерсћива са оружаним снагама бројних земаља, ѡвећаном учешћу у мировним мисијама и ѡруженој ѡмоћи локалној самоуправи и сћтановнићићву у ванредним ѡриликама, ѡоказали сћте сћисобносћи и сћремносћи да одговорићте на различићте изазове.

Уверен сам да ћећте и у наредном ѡериоду своје задатће извршаваћи квалићетћно, одговорно, часно и ѡошћено и на сћтај начин доѡринети даљој изградњи јаче и модерне Војске Србије, која ће бићи ѡоуздан ѡарћнер ѡријатћетљским земљама и факћтор сћтабилносћи у земљи и региону.

Желим вам усћех у даљем раду и извршавању задатћака. ■

Променадни дефиле

Поводом Дана војске репрезентативни оркестар Гарде Војске Србије одржао је у променадни дефиле у центру Београда, а Војни оркестар Ниш одржао је дефиле у Краљеву, од Дома војске до Трга српских ратника. ■

Томислав Николић,
председник Републике Србије

Немамо младости за бесмислено жртвовање

Наш циљ је савремена,
модерна Србија.

Србија која ће бити
лидер у региону.

Наша развојна шанса је
друштво без криминала
и корупције.

Србија препознатљива
као пожељна
дестинација за
инвестирање.

СНИМИО Ј. МАМУЛА

Уз честитке поводом Дана Војске Србије свим њеним припадницима, председник Томислав Николић обећава да ће учинити све да се никада више не понављају грешке из прошлости, које су управо припадници војске плаћали највишом ценом.

Биће опремљени и спремни, нико неће смети да нас нападне, али баш због тога нећемо ратовати. Немамо младости за бесмислено жртвовање, често без оправданог циља, какво памтимо из скорије прошлости.

■ *Господине председниче, Србији ни данас, као много људи у историји, није лако. Који су проблеми најтежи?*

– Кључни проблем, на коме се константно ради, јесте очување територијалног интегритета, али огромно је оптерећење и наслеђе од претходних власти – тешка економска ситуација, крађе у приватизацији, стечај огромног броја предузећа, па самим тим и висока, незабележена стопа незапослености, криминал и корупција...

Борба за решавање проблема је свакодневна и бескомпромисна, али тај процес је спор и мукотрпан и резултати се не могу видети за дан или два. Стварамо повољнији амбијент за стране инвестиције, отварамо могућности за развој малих и средњих предузећа, како бисмо број незапослених смањивали из године у годину.

Свет у коме живимо мења се из дана у дан. Светска економска криза довела је до прерасподеле моћи и но-

Немамо младости за бесмислено жртвовање, често без оправданог циља, какво ћам-тимо из скорије прошлости.

вих захтева светског тржишта. Технологија и едукација данас су императив. Ми можемо да будемо конкурентни кроз сарадњу у региону. Имамо изванредно едуковане људе, повољан географски положај, природна богатства. Чини ми се да је моменат повољан и уколико неке стратешке проблеме, који нас оптерећују више од две деценије, решимо на прави начин, отвара се перспектива коју не смемо пропустити.

Допринос могу и треба заједнички да дају сви, посебно политичке партије, без обзира да ли су на власти или у опозицији. Реч је о јединственом циљу коме треба заједно да тежимо за добробит грађана Републике Србије.

■ *Јесмо ли сабрали довољно снаге да ће проблеме решава-*

мо. Ко кочи, а ко може да помогне?

– Кочи свако ко не жели озбиљно да се потруди да земља изађе из кризе. У кризним временима морамо искористити све своје снаге, ресурсе и потенцијале како бисмо пронашли најбоље решење. Ми живимо са својим народом, знамо шта осећа и донећемо решења за добробит већине грађана. Неки можда неће бити задовољни, можда то решење неће бити свакоме по вољи, можда неће бити најбрже, али они који су на власти морају храбро да воде државу. Храбро и мудро.

Заједничким снагама можемо да изведемо државу из стагнације и да остваримо просперитет за будуће нараштаје, за генерације којима остављамо у наслеђе очување српске државе и идентитета српског народа.

■ *У које политичке снаге имаће највише поверења, овде и ван Србије, у решавању актуелних питања?*

– У предизборној кампањи рекао сам да ћу бити председник свих грађана. Та одлука није била лака. Након те одлуке имао сам осећај да се одричем дела себе. Али данас сам због ње по-

Заједничким снагама можемо да изведемо државу из стагнације и да остваримо просперитет за будуће нараштаје, за генерације којима остављамо у наслеђе очување српске државе и идентитета српског народа.

носан, зато што сам заузврат добио поверење велике већине грађана, чак и оних који су до маја прошле године заступали неку другу опцију. Могу потпуно чисте савести да хвалим или критикујем партије, групе или појединце који донесу одлуку на штету српског народа и свих грађана Србије.

Политичке странке се оснивају да репрезентују мишљење својих

Снимио Д. БАНДА

чланова, желе најбоље за Србију и за мене су прави саговорник кога поштујем. То је моја максима, то је нешто што носим у срцу и од тога не одступам. Чак и када политичари дођу под удар оних који се не излажу ризику који са собом носи партијско ангажовање, али умеју да критикују све одреда.

■ *Дуго с'ће били у парламентију. Како оцењујете наш парламентаризам данас?*

– Озбиљне политичке партије, заступљене у парламенту, имају одговорност према грађанима чије интересе тамо представљају. Парламент је место где се размењују и сучељавају ставови и мишљења око многих питања, некада мање, некада више озбиљних, некада цивилизовано, некада не.

Моје деловање проистекло је из тешкоћа са којима сам се у животију сусрећо и које сам савладавао. Ако неке могу да послужим као позитиван пример дечака који је прерано ос'ћао сам на свету и радом пос'ћао председник, бићу срећан.

Парламент не треба да буде место где ће се подизањем руке спроводити партикуларни интереси, где се доношење одлука заснива на интересима политичара. Водиља за деловање сваког посланика треба да буде постизање успеха у решавању кључних државних питања, најбоље широким консензусом. Декларација о Ко-

сову и Метохији, као и недавно усвојен закон против силоватеља, показују да је то могуће. Сваки закон који се доноси треба да покуша да обезбеди сагласност већине посланика, за добробит грађана.

■ *Колико с'ће задовољни радом Владе?*

– Влада је преузела многе проблеме на којима нико није радио, зато што то не би донело моменталну популарност, за којом политичари жуде. То сада не може да се реши исхитреним и непромишљеним поступцима, недостаје нам време, морамо пажљиво радити и треба нам подршка свих релевантних фактора. Задовољан сам напорима који се улажу, али увек може више и боље. Ова Влада ће имати моју подршку све док ради у најбољем интересу Србије.

■ *Какав ће шће лични печат даши функцији председника Републике? Како би волели да Вас Србија памти као председника?*

– Моје деловање проистекло је из тешкоћа са којима сам се у животу сусретао и које сам савладавао. Ако не коме могу да послужим као позитиван пример дечака који је прерано остао сам на свету и радом постао председник, бићу срећан. Није ми намера да функција коју обављам има само мој лични печат већ да, када одем, останем упамћен као човек који је помогао да људи у Србији другачије размишљају о држави, народу, раду, моралу, успеху.

Добијање датума за опшочинско преговора био би израз подршке нашој земљи и препознавање и уважавање напора које она улаже.

Да људи у Србији живе боље, да се носе својом земљом и не одлазе из ње у потрази за бољим животом. Овим циљевима стремим сваког дана.

■ *Зашто нам је важан датум за опшочинско преговора са Европском унијом?*

– Србија је много времена и напора уложила у свој пут ка Европској унији. Везала безмало своју судбину за исход преговора са Унијом. Добијање датума за опшочинско преговора био би израз подршке нашој земљи и препознавање и уважавање напора које она улаже. С друге стране, то је знак и потенцијалним инвеститорима, који се у овом периоду економске кризе тешко одлучују, оклевају и потребни су им сигурност и подстицај.

■ *Како видиш Косово и Метохију у наредним годинама и животи Срба у покрајини?*

– Наш циљ је бољи живот свих грађана Србије и посебно водимо рачуна о Србима и другим неалбанцима на Косову и Метохији. Незадовољан

сам околностима у којима живе Срби у јужној српској покрајини. Државни врх треба још интензивније да ради на решавању тешке ситуације у којој се налазе грађани Косова и Метохије и изналажењу решења које ће омогућити уређен живот.

■ *Колико пријатељи са Истока хоће и могу да нам помогну?*

– Свет у коме живимо и промене које из дана у дан доноси развој у многим областима намећу потребу да се удружени суочимо са бројним проблемима, које као појединци тешко можемо решити. Изазове са којима се данас Србија као земља у развоју суочава додатно је отежала глобална криза, која има тенденцију да се настави и да остави трајније последице него што смо очекивали. Русија је традиционални пријатељ Србије. Данас она за Србију представља стратешког партнера на више поља.

Затекли смо Србију окренуту искључиво на једну страну, са погледом на запад. За кратко време отворили смо многа врата, не само на истоку, у Русији... Обратили смо се традиционалним пријатељима, који су, нажалост, у претходном периоду били запостављани.

■ *Какву Србију желиш: за њене грађане, за њено место у региону, Европи и свету?*

– Наш циљ је савремена, модерна Србија. Србија која ће бити лидер у региону. Наша развојна шанса је друштво без криминала и корупције. Србија препознатљива као пожељна дестинација за инвестирање.

■ *Какву војску Србија треба да има? Како видиш њене опшеницијале: у одбрани, развојним пословима, као фактор мира у свету?*

СНИМАО М. МИЛАНКОВИЋ

Државни врх треба још интензивније да ради на решавању тешке ситуације у којој се налазе грађани Косова и Метохије и изналажењу решења које ће омогућити уређен живот.

– Професионалну, савремену, спремну да одговори свим изазовима које модерно време ставља пред њу. Припадници наше војске данас раде раме уз раме са својим колегама у мировним мисијама широм света. Достигнућа у области науке и технике поново достижу високе резултате и представљају покретачку снагу друштва. Војска данас нема само улогу очувања мира и добросуседства, традиције, већ и угледа наше земље. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

Министар Вучић уручио одликовања припадницима

ДОПРИНОС УГ

22 ■

Поводом Дана Војске Србије, први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић уручио је одликовања из надлежности председника Републике Србије припадницима система одбране.

Указом председника Србије, Златном и Сребрном медаљом за ревносну службу у 2012. години одликовано је 99 припадника система одбране. Њих 47 добило је златне а 52 сребрне медаље за изузетне заслуге и резултате показане у обављању дужности у области одбране и безбед-

ности и за изузетне заслуге и резултате показане у обављању задатака током гашења пожара у Србији.

Свечаности су присуствовали начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић са члановима колегијума и представници Министарства одбране.

Снимио Даримир БАНДА

система одбране леду Војске

Министар Вучић је честитао одликованим припадницима система одбране и захвалио на раду, труду, енергији и свему што су уложили да би Војска данас имала углед какав има код грађана Србије.

– Верујем да данас, када Војска Србије представља институцију од најви-

шег угледа у Србије, када о Војсци грађани имају неподељено и најбоље мишљење, видите да сте управо ви били ти који сте стварали такав углед, створили такав реноме за нашу војску и плодно тле за будуће генерације војника, младих људи који у све већем броју желе да буду део војске. Наш најважнији

циљ увек је очување интегритета земље. Желимо мир и добре односе са свима у свету – рекао је министар Вучић и поручио одликованима да су понос Србије, јер није лако добити одликовање међу великим бројем добрих људи, припадника Војске Србије. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

Сајам „Партнер 2013” од 25. до 28. јуна

Снимео Д. БАНДА

Премијера домаћих развојних пројеката

Овогодишњи Сајам наоружања и војне опреме „Партнер 2013” биће одржан од 25. до 28. јуна, најављено је на конференцији за новинаре на Београдском сајму. Покровитељ манифестације је Министарство одбране Србије, суорганизатор „Југоимпорт – СДПР”, а извршни организатор Београдски сајам.

На скупу су говорили помоћница министра одбране за материјалне ресурсе Јасминка Тодоров, начелник Управе за одбрамбене технологије бригадни генерал др Бојан Зрнић, помоћник генералног директора „Југоимпорта – СДПР” др Ненад Милорадовић и, у име Београдског сајма, Мирјана Лукић.

Помоћница министра Јасминка Тодоров истакла је да ће „Партнер 2013” бити место сусрета значајних научно-страживачких и привредних субјеката из области одбрамбених технологија, али и прилика да страни и домаћи произвођачи средстава НВО успоставе темеље успешне пословно-техничке сарадње или унапреде већ постојеће.

– Одбрамбена индустрија Србије виталан је део наше привреде јер је у кризним годинама, не само за нашу већ и светску економију, постизала значајне резултате. Планови су нам да одржимо тренд раста и сигурна сам да ће и овај сајам омогућити нове пословне контакте и креирати нове прилике за пословну сарадњу – истакла је Јасминка Тодоров.

Бригадни генерал др Бојан Зрнић је најавио која ће средства из развоја, који финансира Министарство одбране, а за потребе Војске Србије, бити представљена на Сајму. Тако ће бити приказана верзија система модуларног ракетног лансера, означеног као пројекат „Морава”, који је

употпуњен са логистичким возилом. Саставни део тог система је унапређена ракета „огањ” калибра 128 милиметара. Премијерно ће бити приказан нови аутоматски топ 30 мм, и унапређен ракетни систем „бумбар” са новим уређајем за вођење и лансирање.

Од извиђачких и сензорских система такође ће премијерно бити приказан систем за звукометријско извиђање и локацију положаја противничких артиљеријских система – пројекат познат као „хемера”, затим широкопојасни радио-гониометар ХФ опсега. Унапређена је и мобилна интелигентне платформе МИП 11.

Посебан сегмент биће везан за командно-информационе системе и за хардверску платформу за њихов развој и имплементацију – пројекат интегрисаног система веза. На сајму ће бити представљени и теренски аутомобили из заједничког развоја ВТИ-а са фабриком ФАП из Прибоја, као и ново теренско возило из производног програма „Застава-камиона”.

О представљању „Југоимпорта” на сајму говорио је др Ненад Милорадовић. Он је рекао да ће се и ове године „Југоимпорт” појавити као интегратор наступа наше одбрамбене индустрије, и изложити широку гаму њихових производа. Такође, „Југоимпортов” изложбени простор биће обogaћен са 15 сложених борбених система из њиховог развојног и производног програма.

Овогодишња манифестација „Партнер 2013” биће одржана у халама 1 и 4 Београдског сајма. Хала 1 биће посвећена српској одбрамбеној индустрији, а хала 4 је резервисана за иностране излагаче. ■

М. ШВЕДИЋ

Додељене награде за најбоље научне радове у систему одбране

Стимулисање иновативног мишљења

25

Снимко Д. БАНДА

Годишње награде за најбољи научноистраживачки пројекат, докторску дисертацију и магистарски рад у Министарству одбране и Војсци Србије, уручене су на свечаности у Дому војске, у оквиру обележавања Дана Војске Србије

Начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор проф. др Митар Ковач, председник Комисије, образложио је да је одлуком министра одбране из 2005. године установљена Годишња награда за најбољи научноистраживачки пројекат, докторску дисертацију и магистарски рад у систему одбране, као подстрек и симболично признање младом научноистраживачком кадру и као мотивација за њихов даљи рад.

Награђени су проф. др Звонко Магић из Института за медицинска истраживања Војномедицинске академије за научно-истраживачки пројекат „Прогностички и предиктивни значај генетских и епигенетских промена у солидним туморима“, мајор др Бојан Павковић из Војнотехничког института за докторску дисертацију „Истраживање метода корекције трајекторија пројектила у функцији од повећања њиховог домета и прецизности“ и капетан мр Борко Лепојевић из Управе за односе са јавношћу за магистарски рад „Управљање сигурносним елементом у системима заснованим на НФЦ технологији“.

Награда „Војног дела“

Научно-теоријски часопис „Војно дело“ од 2008. године додељује годишњу награду за најбољи чланак. Овога пута награђен је рад „Политичке промене и њихов утицај на безбедносне и стратешке концепције одбране“, др Мирослава Младеновића и др Зорана Јефтића са Факултета безбедности у Београду.

Помоћник министра одбране за политику одбране Мирослав Јовановић, поздравио је присутне у име првог потпредседника владе и министра одбране Александра Вучића и честитао награђенима на вредним признањима. Јовановић је нагласио да ће се визија развоја система одбране и даље заснивати на организованој научно-истраживачкој делатности, квалитетном научном раду и ефикасним резултатима истраживачке развојне делатности.

– Награде представљају потврду да је систем одбране и на овај начин препознао улогу науке у процесу реформе и развоја. Посматрано кроз историју, војне науке су се прилагођавале потребама војске али се и војска прилагођавала променама које су доносили резултати научног рада и нове технологије - рекао је помоћник министра Јовановић и истакао значајан допринос науци остварен у систему одбране у прошлој години.

На свечаности је уприличена и изложба посвећена презентацији резултата рада војних научно-истраживачких установа. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Сарадња са компанијом „Ал Дахра“

Делегација Министарства одбране Србије, коју је предводио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, састала се са представницима компаније „Ал Дахра“ из Уједињених Арапских Емирата, на челу са извршним директором Хусамом Махмудом. Састанку су присуствовали и представници компаније „Харисон“, која ће бити правни заступник компаније „Ал Дахра“ у Србији.

Током састанка партнери из компаније „Ал Дахра“ упознати су са садржајем понуде за заједничко улагање у области инвестирања у пољопривреду, у оквиру Војне установе „Моровић“, финансијским показатељима рада наше војне установе, као и са перспективама и могућим модалитетима за заједничке пројекте.

Извршни директор компаније „Ал Дахра“ Хусам Махмуд нагласио је пуну заинтересованост међународне компаније са седиштем у Уједињеним Арапским Емиратима за планско инвестирање у пољопривреду, на земљишту које користи војна установа „Моровић“. Поред тога, гости су изразили интересовање и за пољопривредне објекте који се налазе на коришћењу у тој установи.

Компанија „Ал Дахра“, у складу са заједничким интересом и ради остваривања добити за обе стране, плански ће инвестирати значајна новчана средства у системе за наводњавање и припрему земљишта ради повећања ефикасности производње. ■

Понуда кинеске телекомуникационе компаније

Делегација Министарства одбране коју је предводио Државни секретар Зоран Ђорђевић и у којој су били помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, помоћник министра за буџет и финансије Србије Цвејић и други представници Министарства одбране, састала се са представницима кинеске телекомуникационе компаније ЗТЕ коју је предводио је технички директор представништва компаније у Бечу Ling Zhi.

Разматрани су модалитети евентуалне сарадње у наредном периоду. Кинеска страна је понудила предлоге решења различитих телекомуникационих система, безбедне телекомуникационе мреже, електронског надзирања граница и других савремених техничко-технолошких решења.

Предложена су и решења у области интеграције постојећих телекомуникационих система који су у примени и исказана заинтересованост за учешће у осмишљавању будућих решења Интегративног портала Министарства одбране Републике Србије који се налази у фази идејног пројекта. ■

Пријем мировњака

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић примио је припаднике Министарства одбране и Војске Србије који ће бити ангажовани у мултинационалним операцијама у ДР Конго, Обали Слоноваче и Сомалији.

Пријему је присуствовао и заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радовановић и заменик начелника Центра за мировне операције пуковник Никола Дејановић.

У мултинационалној операцији у ДР Конго, Војска Србије учествује са једним санитетским тимом за евакуацију ваздушним путем, штабним официром и штабним подофициром.

Три војна посматрача учествују у операцијама у Обали Слоноваче и раде на имплементацији мировног процеса.

У војној операцији поморских снага Европске уније у Сомалији учешће је настављено ангажовањем официра у Оперативној команди мисије у Нортвуду у Великој Британији.

Сарадња са Нигеријом

Студијска група Академије националне одбране Нигерије посетиће средином маја Србију, а тема студијског путовања је „Изградња мира после развоја националних сукоба у Србији: лекција за Нигерију“.

Тим поводом помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић састао се са амбасадором Нигерије у Београду, Харолдом Аугустусом Коком. Изражена је жеља да у складу са заједничким потребама и интересима, као и потписаним Споразумом о сарадњи, дође до интензивирања сарадње између две земље на свим нивоима, а посебно између два министарства у областима као што су размена искустава из учешћа у мировним мисијама, војномедицинска и војноекономска сарадња.

Програмом посете предвиђено је да полазници и особље Академије буду информисани о циљевима одбрамбене и спољне политике, војној стратегији и систему одбране Србије и посете Генералштаб Војске Србије, Војну академију, команду КоВ, Речне флотиле и ВиПВО, Министарство спољних послова и друге организације и установе од значаја у Србији, фабрике одбрамбене индустрије, културно-историјске и туристичке садржаје. ■

Градња атлетске дворане на Војној академији

Представници министарства одбране и омладине и спорта и Атлетског савеза Србије обишли су градилиште атлетске дворане на Војној академији.

Том приликом државни секретар Зоран Ђорђевић нагласио је значај овог пројекта и његов допринос унапређењу спорта.

- Министарство одбране је подржало иницијативу за изградњу атлетске дворане и ми помажемо тако што дајемо инфраструктуру. Ово је најбоља позиција која је могла да се нађе у граду за изградњу атлетске дворане - истакао је државни секретар Ђорђевић.

Према речима министарке омладине и спорта Алисе Марић реч је о најзначајнијем спортском пројекту у току ове године, за које је Министарство омладине и спорта издвојило 480 милиона динара.

Председник Атлетског савеза Србије Веселин Јевросимовић захвалио је министарствима одбране и омладине и спорта на помоћи у изградњи атлетске дворане.

- Атлетска дворана је историјски објекат на који наша атлетика чека већ деценијама. Надамо се да је ово остварење сна наших атлетичара, јер за максималне резултате, очекују се најбољи услови за тренирање - рекао је Јевросимовић.

Пројекат изградње атлетске дворане састоји се од пет функционалних целина - атлетске стазе са борилиштем и заштитним простором, простором за публику са пратећим садржајима где ће један посебан део бити прилагођен особама са инвалидитетом, административним делом са канцеларијама за запослене и салама за састанке, простором за спортисте, судије и тренере и техничким блоком. ■

Сарадња са Холандијом

27

На састанку помоћника министра за политику одбране Мирослава Јовановића и амбасадора Холандије, Лорена Луиса Стоквиса размењена су мишљења о политичко безбедносној ситуацији у региону и кључним спољнополитичким питањима.

Јовановић је оценио да би унапређењу даље сарадње допринело потписивање споразума о војној сарадњи и истакао значај активности на пројекту изградње интегритета и успостављање сарадње са Европском одбрамбеном агенцијом.

Амбасадор Стоквис захвалио је Министарству одбране на позајмици експоната Железничком музеју у Утрехту за изложбу поводом обележавања 300 година од Утрехтског мира.

У оквиру сарадње две земље, начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић и изасланик одбране Холандије потпуковник Роберт Вербрех потписали су План билатералне војне сарадње за 2013. годину.

Билатерална сарадња у области одбране одвија се кроз подршку развоју подофицирског кора, развоју капацитета цивилно-војних односа, примену хуманитарног права у оружаним сукобима и размену искустава по питању родне равноправности. ■

Одбрамбене консултације са Турском

Делегације Србије и Турске предводили су начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић и начелник Секције за билатералу Управе за међународне војне односе Генералштаба Оружаних снага Турске пуковник Метин Узел.

Размењена су мишљења о свим аспектима билатералне војне сарадње, као и о активностима у оквиру регионалне сарадње, учешћа у мултинационалним операцијама, школовању и обуци, учешћу у заједничким вежбама специјалних снага и војноекономској сарадњи. ■

Помен погинулим припадницима 78. моторизоване бригаде

У селу Рељан код Прешева, венце на споменик погинулим припадницима 78. моторизоване бригаде положила је делегација Копнене војске на челу са замеником команданта КоВ генерал-мајором Милосавом Симовићем и делегације Пчињског округа, града Врања и чланови породица погинулих.

Командант Четврте бригаде бригадни генерал Зоран Лубура подсетио је да је 16. априла 1999. године страдало седам припадника 78. моторизоване бригаде, бранећи отаџбину.

Од бомби Северноатлантског савеза погинули су мајор Љубисав Стојановић, капетан Драган Лукић, старији водник Димче Стаменов, војник на служењу војног рока Слободан Марковић и војници у резерви Александар Поповић и Нинслав Миленков. Са њима је био и десетар Иван Лазвић, који је, иако тешко рањен, остао жив и присуствовао је обележавању дана погибије својих другова. ■

Социјална подршка

Тема састанка представника Удружења тешких ратних војних инвалида и породица палих бораца свих ратова и Управе за традицију, стандард и ветеране и Управе за војно здравство била је решавање статусних питања и социјално, здравствено и стамбено збрињавање. Представљени су резултати рада у примени прописа из области социјалне подршке и заштите војних ветерана, особа са инвалидитетом, као и збрињавања породица рањених и погинулих припадника Војске Србије и изнети проблеми у тим областима. ■

Обележена 68. годишњица пробоја Сремског фронта

У Адашевцима код Шида, у спомен комплексу “Сремски фронт”, 12. априла је уз војне и државне почести обележена 68. годишњица пробоја Сремског фронта у Другом светском рату.

Државну церемонију обележавања предводио је министар просвете, науке и технолошког развоја Жарко Обрадовић, који је у име Владе Србије положио венац на спомен комплекс.

Венац је положила и делегација Министарства одбране и Војске Србије коју је предводио заменик команданта Команде за обуку генерал-мајор Млађен Нишевић.

Од 21. октобра 1944. до 12. априла 1945. године, пуних 175 дана, вођена је битка у којој је са обе стране учествовало око 250.000 војника. Уз јединице Југословенске армије, учествовале су и трупе Црвене и бугарске Народне армије, као и Бригада „Италија“. У тешким и крвавим борбама, на снегу и ветру, погинуло је око 13.500 југословенских војника, углавном младића из Србије и Црне Горе.

Погинуло је и 1.100 припадника Црвене армије, 630 припадника бугарске Народне армије и 163 Италијана из састава југословенских јединица. На страни непријатеља, погинуло је око 30.000 војника.

Пробој Сремског фронта означио је и окончање Другог светског рата на територији Србије. ■

Сећање на херојство

Припадници Речне флотиле обележили су седамдесет-другу годишњицу потонућа монитора „Драва“ са целокупном посадом. На позицији потонућа овог брода Југословенске краљевске морнарице, командант Речне флотиле пуковник Андрија Андрић спустио је са речног миноловца венац у воду.

Након готово тридесетоминутне борбе са ескадрилом немачких „штука“, 12. априла 1941. године, на 1.287 пловном километру Дунава у близини Челарева, бранећи небо над отаџбином и погођен са преко 30 бомби, потопљен је монитор „Драва“. Посада је од првог дана Априлског рата, штитећи границу према Мађарској, водила борбе током којих је оборила 14, а тешко оштетила 16 авиона и 2 патролна брода фашистичког агресора.

Извршавајући часно своју командантску дужност и завет да неће дозволити да брод падне у руке окупатора, командант монитора Александар Берић, заједно са својим бродом и 78 чланова посаде, поздрављајући државну заставу, потонуо је на дно Дунава. ■

С усрет припадника армија Србије и Босне и Херцеговине

На спортским теренима Војне академије одржан је традиционални спортски сусрет припадника Министарства одбране и Војске Србије са представницима Министарства одбране и Оружаних снага Босне и Херцеговине поводом Дана Војске Србије.

Након интонирања државних химни Босне и Херцеговине и Републике Србије, такмичарима и гостима обратио се пуковник Драган Ћини, шеф делегације Републике Србије при CISM, који је истакао да су овакви сусрети постали традиционални и да су плод добрих односа и сарадње два министарства.

Секретар Министарства одбране Босне и Херцеговине др Мухамед Смајић, поздравио је такмичаре, а припадницима Војске Србије честитао Дан Војске Србије.

– Овакви сусрети су прилика да се потврди добра сарадња наших министарстава и да се створе услови за унапређење сарадње – рекао је Смајић.

Током спортског сусрета одржана су такмичења у одбојци, кошарци и фудбалу. Овог пута више спортске среће имали су припадници Оружаних снага БиХ, али на крају победило је дружење и пријатељство кроз спорт. ■

Ксенија Бубњевевић трећа на Београдском полумаратону

На овогодишњем 26. Београдском маратону, 21. априла, учествовало је више од сто припадника Министарства одбране и Војске Србије. Најбољи резултат забележила је Ксенија Бубњевевић освајањем трећег места у полумаратону, са временом са 1:23,07.

– Веома сам задовољна резултатом и пласманом. Ово је мој лични рекорд у полумаратону, остварен на тешкој стази и по топлим времену – изјавила је после трке Ксенија.

Одмах иза ње кроз циљ је прошла Маријана Чегар Лукић. Најбољи резултат у мушкој конкуренцији у полумаратону остварио је капетан Дејан Поповић.

Победници 26. Београдског маратона су најбоља српска атлетичарка Оливера Јевтић и кенијски атлетичар Едвин Киплагат Киптум.

Промотер овогодишњег Београдског маратона био је атлетска легенда Карл Луис. На старту је било 2.300 маратонаца, а у Трци задовољства и полумаратону учествовали је више од 25.000 људи. ■

Положај Србије у међународним односима

29

У Институту за међународну политику и привреду у Београду одржана је дводневна научна конференција „Стратешки правци развоја и утврђивања положаја Србије у савременим међународним односима“, коју је Институт организовао заједно са угледном немачком фондацијом Hanns Seidel.

Конференцију су отворили др Душко Димитријевић, директор Института за међународну политику и привреду, Мирослав Јовановић, помоћник министра за политику одбране, мр Владимир Божовић, државни секретар МУП-а, амбасадор Миомир Удовички, помоћник министра и шеф Сектора за безбедносну политику Министарства спољних послова, проф. др Јован Базић и Лутз Кобер, руководилац пројекта Hanns Seidel Фондације за Србију и Црну Гору.

Поздрављајући учеснике научне конференције, помоћник министра одбране Мирослав Јовановић истакао је да је Резолуцијом Народне скупштине донета одлука о проглашењу војне неутралности у односу на постојеће војне савезе, до евентуалног расписивања референдума на којем би се донела коначна одлука о том питању.

– Србија не планира прикључење ниједном од постојећих војних савеза, иако остварује сарадњу са НАТО, учешћем у Програму „Партнерство за мир“, као и са Организацијом договора о колективној безбедности и сарадњи – ОДКБ (Русија, Белорусија, Казахстан, Јерменија, Таџикистан и Киргистан), у чијој Парламентарној скупштини је недавно стекла статус посматрача – рекао је Јовановић и нагласио да билатералну сарадњу у области одбране остварујемо са око 60 држава света. ■

Шпански медији о воду Војске Србије у Сарагоси

На интернет страници Копнене војске Шпаније (www.ejercito.mde.es) објављена је вест о обучавању вода Војске Србије на полигону Сан Грегорио, који ће бити ангажован у Либану.

„Вод Војске Србије, који ће се укључити у следећи шпански контингент упућен у Либан у мају, учествује у вежби типа алфа-бета у Центру за обуку „Сан Грегорио“, код Сарагосе. Већи део контингента обезбеђује 12. оклопна бригада „Гадарама“.

Фаза интеграције контингента биће завршена 6. маја. Српски војници, који су стигли у Шпанију 3. априла, реализују завршну фазу припрема у Шпанији заједно са остатком контингента. На тај начин обезбеђује се добра координација и промовише узајамно разумевање, што ће допринети лакшем преузимању одговорности у зони операције.

Вод састављен од капетана, поручника, пет подофицира и 29 војника, биће интегрисан под шпанском командом у 1. чету Лаке оклопне тактичке групе Мултинационалне бригаде Исток. Биће то друга ротација српских војника у саставу шпанских снага, јер је један вод већ ангажован у саставу 18. контингента“, пише на шпанском сајту. ■

Сарадњом до безбедности и поверења

Србија је држава у Европи и то одређује њену оријентацију ка европским интеграцијама, уз очување националних интереса и развијање свестране партнерске сарадње, истакао је помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић на семинару у Руми

У организацији Атлантског савета Србије у Руми је одржан дводневни регионални семинар за представнике штампаних и електронских медија, под називом „Пиши као што говориш и читај као што је написано“, који је реализован уз подршку Амбасаде Уједињеног Краљевства у Београду и НАТО војне канцеларије за везу.

На семинару су учествовали представници министарства одбране, спољних послова, армија и академских институција земаља региона, НАТО-а и дипломатских представништва једног броја земаља које подржавају пројекте реформе система одбране и Војске Србије.

Разговарано је о спољној и одбрамбеној политици Србије и земаља региона у оквиру евроатлантске сарадње, сарадњи Србије и НАТО у оквиру *Партнерства* за

Сарадња система одбране и медија

Помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић састао се са замеником помоћника генералног секретара НАТО за јавну дипломатију Тедом Вајтсајдом. Разговарано је о партнерском циљу Јавно информисање, који се операционализује преко Радног стола Групе за реформу одбране Србија–НАТО број 6 – Јавна дипломатија. Носилац реализације овог циља у систему одбране је Управа за односе с јавношћу.

Вајтсајд је истакао значај поруке Министарства одбране Србије, послате са регионалног семинара Атлантског савета Србије у Руми, о неопходности сарадње и бољег разумевања система одбране и медија.

У разговору је посебно анализирано информисање о сарадњи у оквиру Пограма *Партнерство за мир*, као и о учешћу у мултинационалним операцијама УН и ЕУ.

мир, међународној војној сарадњи у евроатлантским оквирима и партнерским програмима, иницијативама и стандардизацији. Било је речи и о низу конкретних питања као што су смањење ризика од корупције, стандардизација и кодификација, учешће Србије у међународним војним ангажманима, асиметричне претње, супротстављање регионалним безбедносним претњама, стратешка и кризна комуникација и улога медија у конфликтима, помирењу и интеграционим процесима.

Модератор је био др Предраг Симић, професор Факултета политичких наука у Београду.

Србија европска држава

Говорећи о партнерској сарадњи Србије, помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић истакао је да Србија јесте партнер у безбедносној сарадњи заснованој на равноправности, са циљем унапређења властитих одбрамбених способности, унапређења регионалне стабилности и поверења и доприноса мировним напорима у свету.

Србија је партнер у безбедносној сарадњи заснованој на равноправности, са циљем унапређења властитих одбрамбених способности, регионалне стабилности и поверења и доприноса мировним напорима у свету.

– Србија је држава у Европи и то одређује њену оријентацију ка европским интеграцијама, уз очување националних интереса, пре свега на Косову и Метохији. Основа њене одбрамбене политике је прокламована војна неутралност, уз развијање свестране партнерске сарадње која ће допринети њеној бољој међународној позицији и расту поверења инвеститора за даља улагања у привреду – истакао је помоћник министра Јовановић.

Јовановић је нагласио и посвећеност Србије мировним процесима у свету, наводећи да тренутно 113 припадника Министарства одбране и Војске Србије учествује у осам мировних операција под окриљем УН и ЕУ, а да ће до краја године укупан број учесника бити повећан на 474, уз планираних 13 учесника у мисији у Малију.

Значај регионалне сарадње потврдили су и представници Црне Горе, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине, дајући преглед актуелних процеса у својим системима одбране и истичући позитивна искуства из учешћа у мировним мисијама.

О сарадњи у Програму *Партнерство за мир* и активностима Војног представништва у Мисији Републике Србије при НАТО говорио је генерал-мајор Милан Мојсиловић, истичући значај те сарадње за јачање способности Војске Србије и њену интероперабилност са развијеним армијама света. Он је посебно указао на неопходност добре сарадње са КФОР-ом на Косову и Метохији ради очувања безбедности, наводећи различите облике сарадње који доприносе очувању сигурности у покрајини и на административној линији.

Значај регионалне сарадње потврдили су сви представници министарства одбране, спољних послова, армија и академских институција земаља региона, НАТО и дипломатских представништва једног броја земаља које подржавају пројекте реформе система одбране и Војске Србије.

У прегледу партнерских активности, генерал-мајор Митар Ковач, начелник Управе за стратегијско планирање, посебно је издвојио рад Групе за реформу одбране, која у оквиру шест радних столова доприноси достизању 42 дефинисана партнерска циља у области политике одбране, људских ресурса, логистике, развијања способности Војске Србије, здравства и јавне дипломатије.

Најзначајније је учешће припадника Војске Србије у мировним мисијама, о чему је говорио пуковник мр Миловоје Пајовић, начелник Центра за мировне операције. Он је истакао висок професионализам и допринос које у осам мировних мисија дају припадници Војске Србије. Највеће повећање броја учесника биће у мисији у Либану, где ће у новембру бити упућена пешадијска чета уместо садашњег вода, затим упућивање припадника специјалних снага у мисију у Сомалији за заштиту бродова од напада пирата, као и слање медицинског тима са четири члана у мисију у EUTM Somalia у Уганди, где сада имамо једног представника.

Циљеви партнерства

О напретку Војске Србије у примени Концепта оперативних способности говорили су генерал-мајор Војин Ч. Јондић, начелник Управе за оперативније послове Генералштаба и пуковник Милорад Видаковић из Управе за планирање и развој Генералштаба. Основни циљ овог процеса је подизање интероперабилности декларисаних јединица, моторизоване пешадијске чете и водова војне полиције и АБХО, за учешће у мировним операцијама.

Пуковник др Славиша Ћирић говорио је о искуствима из три медицинске мисије у којима је учествовао, у Конгу, Чаду и Уганди, истичући да војни санитет има респектабилне капацитете потврђене у досадашњих 20 ротација медицинских тимова у Конгу, заједничком раду у норвешкој војној болници у Чаду и руководећој позицији српских војних лекара у медицинском делу мисије у Уганди.

О значају кодификације и стандардизације у Војсци Србије говорио је бригадни генерал др Бојан Зрнић, начелник Управе за одбрамбене технологије. Једнообразно именовање, груписање и додела кодификационог броја сваком делу војне опреме и резервних делова услов је логистичке интероперабилности и ефикасности, а предности су спречавање стварања непотребних залиха и развој конкурентности домаће одбрамбене индустрије.

Ризици и претње

Асиметричне претње обележавају безбедносну проблематику широм света, истакла је у свом излагању пуковник др Катарина Штрбац из Института за стратегијска истраживања. Организованом криминалу, тероризму, корупцији, разним екстремизмима, еколошким и демографским изазовима и другим асиметричним претњама ниједна држава не може се сама супротставити, већ је у суочавању са овим претњама неопходна сарадња и координирана активност.

Семинар је одлична прилика за размену информација о заједничким безбедносним питањима и о унапређењу новинарске праксе у бољем прејознавању значаја безбедносних и војних тема за стабилнији и најпреднији регион Западног Балкана и Југоисточне Европе.

Различите аспекте биотероризма као глобалног проблема, ризика и изазова објаснила је др Елизабета Ристановић из Војномедицинске академије. Она је указала на опасности које носи биолошко оружје, али и на неадекватну националну стратегију и недовољно развијену свест о тој опасности. Уз једноставну и јевтину производњу и могућности прикривене али ефикасне примене, могу се произвести тешке последице, где би, примера ради, ослобађање 100 килограма спора антракса у облику аеросола на град од пет милиона становника изазвало смрт до три милиона људи, што је еквивалент дејства хидрогенске бомбе!

О активностима Србије на смањењу ризика од корупције у оквиру НАТО Иницијативе за изградњу интегритета говорио је Милан С. Милутиновић из Сектора за политику одбране. Он је навео оцену НАТО-а да је Србија пример посвећености доброј пракси, која шаље снажну поруку другим државама у Југоисточној Европи да појачају транспарентност, одговорност и интегритет у ресору одбране и сектору безбедности.

У завршници семинара разговарано је о медијској слици у региону и извештавању о безбедносним и војним темама. О томе су говорили пуковник Петар Бошковић, начелник Управе за односе са јавношћу, Александар Радић, војно-политички аналитичар и новинари Душица Томовић из подгоричких „Вијести“ и Данијел Омерагић из сарајевског „Ослобођења“.

Оцена учесника семинара је да је и овај, као и прошло-годишњи скуп представника медија из региона под називом „Пиши као што говориш и читај као што је написано“, одлична прилика за размену информација о заједничким безбедносним питањима и о унапређењу новинарске праксе у бољем препознавању значаја безбедносних и војних тема за стабилнији и најпреднији регион Западног Балкана и Југоисточне Европе. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

Испитни летови за пилоте

Испитним летовима на борбеном авиону J-22 „орао“ на аеродрому Лађевци код Краљева окончана је основна обука за мајора Александра Гајића и капетана Игорa Ђорђевића, пилоте 98. ваздухопловне бригаде Војске Србије који се налазе на преобуци за авион „орао“. Способност пилота у управљању летелицама оцењивао је Командант Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Ранко Живак.

– Улога испитивача за мене је лепа улога, јер сам се тим послом дуго бавио у ескадри. Пилоти су на „орао“ прешли са авиона Г-4, на ком су завршили комплетну обуку. Лет је био школски, услови ваздухопловни, техника исправна, колеге су се изузетно добро припремиле, све елементе полетања, слетања и основе акробатског летења извели су квалитетно и безбедно, и тако успешно савладали сегмент обуке који се зове основно летење – истакао је генерал Живак и додао да пилоте сада очекује наставак обуке, пре свега борбено и оспособљавање за инструментално и ноћно летење.

Преобука са авиона Г-4 на „орао“ поверена је 241. ловачко-бомбардерској ескадри „Тигрови“ из 98. ваздухопловне бригаде. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимио И. САЛИНГЕР

Предавање о Миланском едикту

33

У оквиру обележавања седамнаест векова Миланског едикта, протојереј-ставрофор др Радомир Поповић са Православног богословског факултета у Београду одржао је предавање „Цар Константин и слобода хришћанства“ на Војној академији.

Предавању су присуствовали представници Војске Србије, верских заједница, Универзитета у Београду, Студентске конференције универзитета Србије, затим професори и кадети Универзитета одбране, студенти Факултета политичких наука и Факултета безбедности у Београду.

Ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић истакао је овом приликом добру сарадњу Војске Србије и Српске православне цркве.

Милански едикт је законски акт који је 313. године донео цар Константин. Проглашен је у Милану и њиме је успостављена верска равноправност и престанак гоњења хришћана. ■

Полазници ВСБО у Команди КоВ

Полазници друге класе Високих студија безбедности и Одбране посетили су команду Копнене војске у Нишу где их је командант КоВ генерал-потпуковник Александар Живковић упознао са местом и улогом Копнене војске у Војсци Србије, њеном организацијом, мисијом и задацима које обавља. ■

„Отворени дан“ у Сомбору

У Првом центру за обуку, у сомборској касарни „Аеродром“, организована је већ традиционална акција „Отворени дан“. Добродошлицу гостима пожелео је командант Центра потпуковник Лазар Остојић.

Приказано је наоружање и опрема којим располажу припадници Првог центра, делови обуке војника на добровољном служењу војног рока и приказ дресуре службених паса који су извели припадници Чете за обуку водича, узгој и дресуру паса Центра за обуку логистике из Ниша. Чланови Клуба младих Црвеног крста Сомбора извели су вежбу у пружању прве помоћи. ■

Шта грађани Србије мисле о оружју

Оружје на мети

Извештај Женевог института за међународне студије показује да су према броју личног наоружања по глави становника САД убедљиво прве, док је Србија на тој неславној листи међу првих пет земља света.

Центар за контролу малокалибарског и лаког наоружања у југоисточној Европи (UNDP/SEESAC) оценио је да велика присутност легалног и доступност илегалног малокалибарског и лаког наоружања у југоисточној Европи представља безбедносни ризик за друштво, као и претњу миру и одрживом развоју.

Ради стварања повољније климе за дискусију о опасностима које носи поседовање оружја, Центар је покренуо кампању „Оружје на мети“, која грађанима Србије пружа могућност да на истоименом сајту, могу изрећи своје ставове о ватреном оружју, као и пријавити ситуације у којима су учили такво оружје или инциденте изазване његовом употребом.

Када се на малој територији као што је наша земља споје традиција ношења и коришћења оружја, ратови, те стога и велика количина оружја у легалном и нелегалном поседу, затим неодговарајућа законска решења, онда је скоро свакодневно насиље, уз употребу ватреног оружја, само последица

Пројекат, такође, поставља и питање да ли би требало, и на који начин, променити безбедносну политику и законодавство. Грађанима је на тај начин тако пружена могућност да дају сопствени допринос побољшању степена сигурности и безбедности.

2010. године осуђени за убиство су најчешће користили

1.700 грађана Србије има дозволу за ношење оружја

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА И АМНЕСТИЈА

У Министарству унутрашњих послова кажу да је у току израда радне верзије *Нацрта закона о оружју*, којим би се омогућила легализација нелегалног малог оружја у поседу грађана, односно амнестија – предавање оружја у полицијским станицама без санкција.

Претходне две амнестије биле су релативно успешне. Према подацима МУП-а, у поступку легализације 2003. године грађани су предали око 50.000 комада оружја, док је 2007. године предато пет пута мање. Количина предате муниције по комаду износи више милиона.

Широм света, посебно у земљама у којима су беснели сукоби, грађани се на различите начине стимулишу да добровољно предају оружје – од откупа па до наградних игара у којима су премије веома примамљиве, попут аутомобила, што је случај у Либији.

УБИЦЕ ПОТЕЖУ КРАТКЕ ЦЕВИ

Кратке цеви, пиштољи или револвери јесу оружје којима се у Србији најчешће извршавају најтежа кривична дела – убиства. Од 34 убиства током 2010. године, кратке цеви коришћене су у 24 случаја, а 2011. године 13 пута су пресудиле у 23 убиства.

Међутим, грађани се упркос свакодневним извештајима црне хронике, не одричу лако ни традиције, као ни „бриге“ за сопствену безбедност. У првих девет месеци 2012. године издато је 1.467 дозвола за поседовање оружја за личну безбедност, док је полиција у том периоду одузела 3.039 цеви.

Почетком прошле године у Србији је у поседу грађана било регистровано 1.189.522 комада кратких и дугих цеви. Ловци су поседовали 524.445 пушака и карабина, док су грађани за „личну безбедност“ поседовали нешто мање – 522.285 пиштоља и револвера.

Министарство унутрашњих послова Србије, у сарадњи с Центром за контролу стрељачког и лаког наоружања у источној и југоисточној Европи, UNDP/SEESAC, те уз финансијску подршку Европске уније, организовало је

крајем 2012. године у Рециклажном центру у Железнику уништавање око 17.000 комада малог и лаког оружја које није у функцији, као и оног које је одузето од криминалаца или су га грађани добровољно предали.

У последњој деценији, у неколико сличних акција, уништено је око 100.000 комада малог и лаког оружја.

Ставовe, запажања и предлоге грађани могу да проследи електронском поштом на имејл адресу – twitter-ом @orzjenameti, као и на страницу Фејсбука – Orzjenameti, такође и мобилним телефоном преузимањем Ushahidi апликације. Информације које грађани дају, уколико то желе, могу бити анонимне.

Циљ кампање јесте и образовање јединствене платформе јавних друштвених информација које могу бити корисне и надлежним министарствима и институцијама и грађанству.

Прве анализе показују да у Србији постоји јасна разлика између мишљења мушкараца и жена када је реч о присутности и употреби оружја. Већина жена има негативно мишљење о наоружању, док се међу мушкарцима мишљења знатно разликују. Према ранијим истраживањима UNDP/SEESAC, 78 одсто грађана наше земље сматра да у друштву постоји превише оружја. ■

Новица АНДРИЋ

ВЕСТИ

35

>>> У ЦЕНТРУ за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву почео је пети основни курс за подофицире, који ће похађати 120 професионалних војника који су успешно завршили лидерски курс. Најуспешнији ће после завршеног курса добити шансу да своју професионалну каријеру наставе као подофицири.

>>> КОМАНДА за обуку извела је вежбу на карти „Стабилизација и дезангажовање снага у нападној операцији Територијалних снага“. Тродневном вежбом руководио је помоћник команданта за операције пуковник Драгослав Сладаковић, а командант вежбе био је помоћник команданта за подршку пуковник Славен Бошковић.

>>> У ОРГАНИЗАЦИЈИ Управа за обуку и доктрину Генералштаба одржан је курс за оспособљавање лица за рад у систему научених лекција. Курс је отворио начелник Управе за обуку и доктрину бригадни генерал Горан Зековић, а похађало га је 19 официра из организацијских јединица Генералштаба и команди оперативног и тактичког нивоа.

>>> ЦИЉ петодневног методичког курса евалуатора колективне обучености, којим је руководио потпуковник Душан Ракочевић из Управе за обуку и доктрину, било је оспособљавање официра за планирање, организацију и извођење евалуације колективне обучености команди, јединица и установа Војске Србије.

>>> ПОСЛЕ месец и по дана војници на добровољном служењу војног рока у Сомбору, Ваљеву и Лесковцу приказали су оспособљеност из области тактичке, ватрене и стројеве обуке. Више од 490 војника, по завршеној провери, упућени су у Центар за обуку Копнене војске у Пожаревцу и Центар за обуку Ваздухопловства и ПВО у Батајници, где ће се обучавати за војноевиденционе специјалности за које су регрутовани.

>>> У АКЦИЈИ „Војни стоматолог у сеоској школи“, припадници 98. ваздухопловне бригаде и Црвеног крста из Краљева посетили су Основну школу „Јован Дучић“ из Рођевића и ученицима и наставницима одржали више предавања. ■

Концерт „Наша деца”

Таленти који

На традиционалном концерту „Наша деца”, уз пратњу Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички”, у Дому Војске у Београду наступила су деца чији су родитељи запослени или пензионисани припадници Министарства одбране и Војске Србије.

Подршку младим талентима песмом су пружили Ана Станић, оперски певач Оливер Њего и овогодишње представнице Србије на такмичењу за Песму Евровизије у Малмеу, група „Моје 3”, коју чине Сара Јовановић, Мирна Радуловић и Невена Божовић.

Концерту је присуствовао начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић са члановима Колегијума, припадници Министарства одбране и Војске Србије, личности

јавног и културног живота и родитељи и родбина малишана који су учествовали у програму.

После уводног инструментала Уметничког ансамбла „Станислав Бинички” и нумере Перси Фејт „Ritham of the gain”, част да отвори музичку манифестацију припала је Марији Вјештић. Она је већ освајала награде на домаћим и међународним фестивалима, а овога пута отпевала је легендарну композицију „Вино и гитаре”.

Уследио је клавирски дуо Јелена Стевановић (16) и Невена Улетиловић (17), које су у пратњи оркестра извеле Пјацолину композицију „Танго Париз”.

Милица Жугић има 18 година, концерт мајстор је Филхармоније младих, а публику у Дому Војске обрадовала је Менделсоновим виолинским концертом.

обећавају

Професија седамнаестогодишње Тијане Радовић, како каже, биће музика, а у пратњи симфонијског оркестра извела је Моцартов „Andante C dur“ за флауту.

Десетогодишњи Марко Величковић са Новог Београда ученик је музичке школе „Станислав Бинички“, други је разред клавира, а већ осваја награде. Каже да клавира највише воли – одмах после Месија. Он је свирао Цилокову композицију „Фантомски јахач“.

Ана Станић била је прва гошћа овогодишњег концерта „Наша деца“. Уз пратњу оркестра „Станислав Бинички“, али и бодрење публике, отпевала је нумеру „Can't take my eyes“.

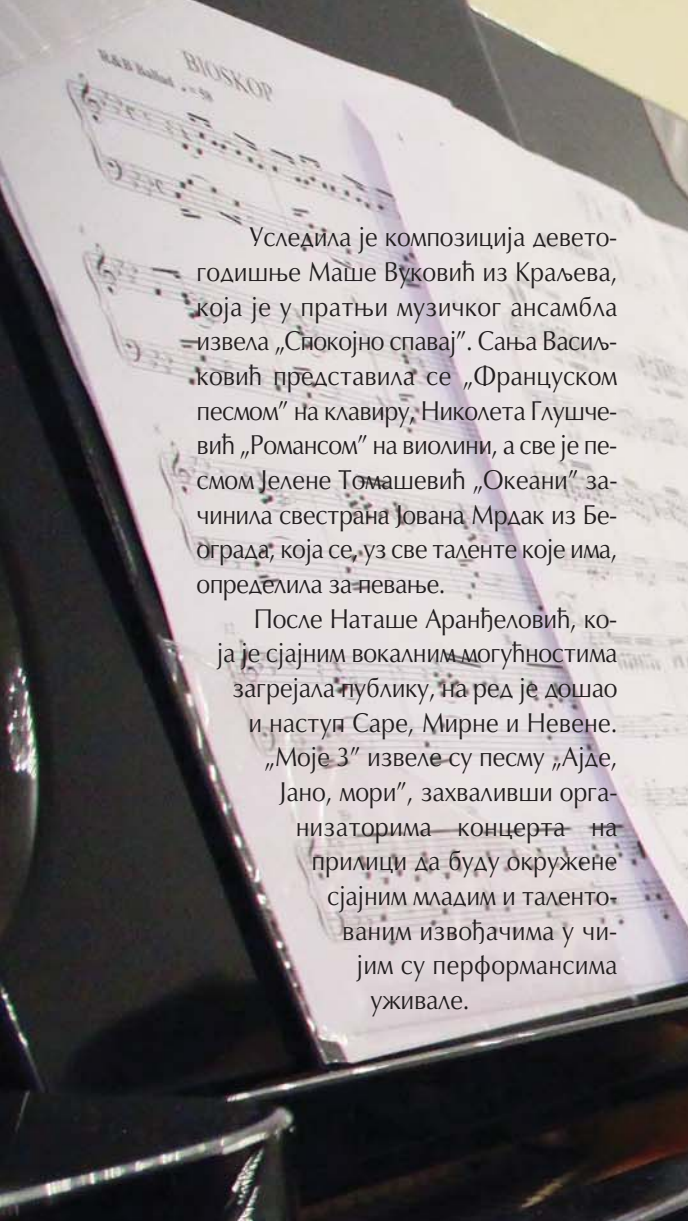
Уследили су наступи Анастасје Зоговић и Анђелије Момчиловић, које су биле међу најмађим учесницима кон-

церта, а затим је публику песмом Драгана Стојнића „Адађо“ поздравио и прослављени оперски доајен Оливер Њего.

После њега сценом су загосподариле сестре Невена и Јована Миловановић, родом из Крушевца, Београђанка Јелена Селенић и младе пијанисткиње Ксенија Комазец и Магдалена Нешковић.

Десетогодишња Уна Ганић извела је Ђулијанијев „Маестозо за гитару“, а после ње на гитари је своје умеће показала и дванаестогодишња Ања Рисимић са композицијом „Капричо гитара“.

Петогодишња Милица Милетић најмађа је учесница овогодишњег концерта, а вечерас је песму „Како деца расту“ певала под будним оком маме, која свира виолину у оркестру „Станислав Бинички“.

Уследила је композиција деветогодишње Маше Вуковић из Краљева, која је у пратњи музичког ансамбла извела „Спокојно славај”. Сања Васиљковић представила се „Француском песмом” на клавиру, Николета Глушчевић „Романсом” на виолини, а све је песмом Јелене Томашевић „Океани” зачинила свестрана Јована Мрдак из Београда, која се, уз све таленте које има, определила за певање.

После Наташе Аранђеловић, која је сјајним вокалним могућностима загрејала публику, на ред је дошао и наступ Саре, Мирне и Невене. „Моје 3” извеле су песму „Ајде, Јано, мори”, захваливши организаторима концерта на прилици да буду окружене сјајним младим и талентованим извођачима у чијим су перформансима уживале.

Концерт је затворила четрнаестогодишња Краљевчанка Марија Чоловић, коју је у нумери „Дунавски таласи“ пратио симфонијски оркестар „Станислав Бинички“, под диригентском палицом маистра Павла Медакковића.

Свим учесницима на крају концерта уручени су поклони, које је обезбедио Телеком Србије. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Никола ДРАЖОВИЋ

Снимили Горан СТАНКОВИЋ

и Јово МАМУЛА

Два века војске у Браничеву

Уз војничке композиција у извођењу Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“, у Дому војске у Београду представљена је књига „Два века војске у Браничеву“ пуковника мр Миливоја Пајовића, начелника Центра за мировне операције и мр Јасмине Николић, директорке Историјског архива Пожареваца.

О монографији су говорили историчари др Миле Бјелајац и др Бојан Димитријевић и аутори.

Др Миле Бјелајац представио је укратко историју Браничева, краја који има богату војну прошлост. У Граду Пожаревцу и Браничевском округу развијале су се важне војне институције, као што су војна академија и војна болница, а немали значај има и настанак војне музике управо у том крају.

Др Бојан Димитријевић је истакао да књига говори језиком докумената и језиком фотографија, и да је историографски оквир из кога читалац излази са сазнањем о томе каква су била два века војске у Браничевском округу.

Аутори су нагласили да је књига ризница сећања на све претходне јединице из гарнизона Пожареваца.

- Сматрам да ће ова студија још више окупити струку у Србији и допринети културним интеграцијама и живљим духовним комуникацијама на европском подручју - нагласила је Јасмина Николић.

Пуковник Пајовић је истакао да је књига израз борбе против заборавља.

- Монографија има циљ да изазове труд и пробуди мисао да се у сваком гарнизону, на овакав начин, утврди и утемељи сећање и спомен на хероје прошлих и наших дана - рекао је Пајовић.

Директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић издвојио је књигу међу најзначајније наслове објављене током последње две године у тој издавачкој кући.

Град Пожаревац и Браничевски округ богато су извориште српске војничке традиције. У том крају око 15.000 родољуба положило је своје животе у десет ратова, од којих два светска. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Изложба „Јунаштвом у славу“

Изложба слика и фотографија под заједничким називом „Јунаштвом у славу“ и поднасловима „Балкански ратови у делима ликовних уметника“ из збирке Војног музеја и „Српски војник у Првом балканском рату 1912-1913“, отворена је у Великој галерији Дома војске у Београду.

Отварајући изложбу, директор Института за савремену историју проф. др Момчило Павловић изразио је посебно задовољство јер су аутори млади људи који су имали свест о важности балканских ратова у историји нашег народа.

Према речима директора Медија центра „Одбрана“, потпуковника Славољуба Марковића, овом изложбом та кућа у сарадњи са Војним музејом, Српским академским кругом и ЈП „Службени гласник“ даје свој допринос обележавању 100. годишњице балканских ратова.

Како је нагласио потпуковник др Иван Мијатовић, начелник Војног музеја, у години јубилеја, храбре подвиге наших славних предака, којима је након пет векова Османско царство протерано са ових простора, треба представити млађим нараштајима, поручујући да она не смеју да се забораве.

Према речима аутора изложбе Војног музеја, вишег кустоса Љубице Дабић, Српска војска је у балканским ратовима увела звање „ратни сликар“, што је јединствен случај у историји ратовања и у том периоду било их је око двадесет.

Фотографије живота српског војника од мобилизације и поласка у рат до завршетка ратних дејстава приказани су у оквиру поставке „Српски војник у Првом балканском рату 1912-1913“, чији су аутори студенти историје на Филозофском факултету у Београду, Смиљана Чакаревић, Немања Девић, Војин Малетковић и Предраг Аранђеловић, окупљени у Српском академском кругу.

Током трајања изложбе организована су предавања, промоције књига, гусларско-поетско вече и пројекција филмова. Изложба је отворена до 30. априла, а радно време Галерије Дома војске је сваког дана сем недеље од 11 до 19 часова. ■

Б. МИЉИЋ
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

У Војном музеју отворена изложба „Војна музика”

Изложба посвећена двовековној традицији војне музике отворена је поводом Дана војске у Војном музеју на Калемегдану. Изложба „Војна музика” приказује значај музике у нашој војсци, али и у култури Србије, од периода кнежевине до данас, од Карађорђевих значара (добошара) до модерних војних оркестара. Обухвата предмете, униформе и свечана одела, инструменте, као и фотографије, видео и аудио записе, од којих је најстарији снимак музике Краљеве гарде из 1904. године.

Изложбену поставку, састављену од седам хронолошких целина, чији је аутор кустос Бојана Илић, отворио је начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгосав Лацковић, који је, честитајући присутнима Дан Војске Србије, истакао да је војна музика оно што нас је кроз историју будрило и мотивисало у припремама за тешке битке, и у биткама будрило и позивало на јуриш. ■

Таписерије испирисане иконом

Изложбу Загорке Стојановић „Мандорла једне иконе” у Малој галерији Дома војске у Београду, чини 28 таписерија насталих кроз петогодишњи рад уметнице.

Према речима историчарке уметности Зорице Златић Ивковић, која је отворила изложбу, ауторка за себе каже да је „ткаља, пре и после и више од свега што свесрдно и уистину јесте”.

Директор Медија центра „Одбрана” потпуковник Славољуб Марковић рекао је да је после Новог Сада и Ниша, београдска публика у прилици да погледа изложбу, али и да присуствује радионицама на којима ће ауторка поделити тајне свог заната и умећа заинтересованима.

Инспирација за тај својеврсни излив духовне енергије ауторке била је икона Богородице Ахтирске из Миљковог манастира, која оплакује већ разапетог Христа. Идеја да се, кроз више таписерија, дељењем елемената са иконе, умножи њихово значење различитим појављивањем, остварена је овом изложбом, која је отворена до 11. маја. ■

„Поетика и судбина 20. века” у Градском музеју у Вршцу

41

Изложба слика „Поетика и судбина 20. века” из Збирке Дома војске у Београду, после Јагодине, свечано је представљена и љубитељима уметности у Вршцу.

– Ова изложба наставак је сарадње Музеја из Вршца и Медија центра „Одбрана” у чијем саставу ради Галерија Дома војске. После феноменалне изложбе портрета из Збирке Градског музеја која је прошле године била изложена у Београду, овом изложбом узвраћамо и љубитељима уметности у Вршцу пружамо прилику да виде тек део богате колекције која се налази у нашој Збирци – рекао је директор Медија центра „Одбрана” потпуковник Славољуб Марковић.

Директорка вршачког Градског музеја Анита Медаковић рекла је да публика у Вршцу има прилику да ужива у 46 изузетних уметничких дела више од 40 аутора.

– Ово је ретка прилика да на једном месту могу да се виде дела великана југословенског послератног сликарства и с тим је значај ове изложбе већи – нагласила је Анита Медаковић.

Изложбу је отворио историчар уметности Никола Кусовац.

– Кад знаш историју овог краја коју чине многе славне сликарске величине, јасно вам је да не можете доћи празних руку. На сву срећу, наша дична војска има шта да покаже, те је на зидове ваше галерије донела саме уметничке врхове онога што се догађало на територији од Триглава до Гевгелије – рекао је Кусовац о делима изложеним у Градском музеју у Вршцу до 11. маја, када се селе у Лазаревац. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Пуковник др Илија Кајтез, аутор књиге „Мудрост и

ОДВАЖНИ БОРЦИ И

Снимко Јово МАМУГА

Историја човека углавном је историја ратовања, и како је забележио Хегел, „срећне стране у историји су празни листови”. Кад би у свету било само мудрости, мач не би ни постојао. Међутим, сукоб увек тражи две или више страна, и уколико на једној страни, из ко зна којих разлога и интереса, затаји мудрост, друга страна мора да употреби мач.

Када се осврнемо на век који је за нама, уз велики цивилизацијски напредак који је донео, остаће забележено да је он и век разарања, ратова и жртава. Књига др Илије Кајтеза „Мудрост и мач – филозофи о тајнама мира и рата”, која је недавно промовисана у Дому Војске Србије, осветљава проблематику мира и рата антиципирајући да је неопходно на основу прошлости истражити које су димензије и карактеристике рата у новом веку.

■ У Дому Војске промовисана је књига „Мудрост и мач – филозофи о тајнама мира и рата”. Шта Вас је инспирирало да напишете такво дело?

ВЕШТИНА БОРЕЊА

– Књига пред нама је јасан материјални доказ, опредмећење људске енергије, живот идеје и смеле човекове утопије коју у почетку сваког стварања и нове градње има немар, творац, писац, уметник и научник. Свет без идеја, утопије и снова стварања био би мање чаробан, мање узвишен, добар и леп, морално више посрнуо, духовно, културно и естетски сиромашнији. Мудро рече Жан Жак Русо: „Свет реалности има своје границе и ограничења, али свет маште и духовности је неограничен”. Порука ове књиге, која се може проширити на сваку делатност, јесте да уколико имате идеју, визију, утопију, плодан сан – летите, дајете наду својим лету, стигнете до своје обећане земље, смелим сновима дајте крила, својој унутрашњој и скривеној снази прибавите потребан и пун смисао.

Човек никад не познаје довољно себе и потребно је да стално трага за собом и смислом, а то од човека-појединца тражи стални, истрајни стваралачки напор, одрицање, чврсту вољу, гранитну снагу и непредајну моћ. На сваки далеки пут се, према древној мудрости Истока, креће првим кораком који је увек пун препрека, недоумица, застајања и пропитивања. На дугом путу и путовању сваки човек ће спознати своје скривене снаге, неоткривене таленте и дарове од неба, спознаће да до врсног успеха и вредног дела није лако доћи и досећи, али ће притом открити оно што је у животу човека највредније, а то није сам циљ и успех него величанствен пут и да је смисао човековог живота – путовање.

■ У којој мери су мудрост и мач испреплетени у делима хроничара времена?

– Поставља се питање зашто човека интересују мир и рат. Људи нису равнодушни према друштвеним појавама и понашању људи од чијих дела, знања и моралности зависе њихов живот и здравље. Рат је таква друштвена, историјска и космичка појава која из корена мења и угрожава живот људи и доводи у опасност опстанак појединца и заједница. Појавом оружја за масовно уништавање рат постаје апсолутан, јер није само геноцидан него постаје и омноцидан. Готово да нема мудраца, филозофа, научника, уметника, духовног вође, државника и војсковође који се није бавио питањима рата и мира.

Сетимо се мрачног Хераклита који говори да је „рат отац свему и краљ свему”, Платона који се у својој идеал-

ној држави бави ратом и војницима, Аристотела – учитеља славног Александра Македонског и бесмртног Сократа – храброг војника Атине. Свети Августин се као хришћанин бавио праведним и неправедним ратовима, Макијавели је у делу „Владалац” промишљао употребу рата, власти и насиља, док Томас Хобс сматра да би се у одсуству општег ауторитета однос међу људима уназадио и довео до друштвеног немира и насиља. Маркс развија теорију о историји, политици и економији на темељу значаја класне борбе. Лењин је филозоф и вођа социјалистичке револуције, а о значају Клаузевица за дефинисање појма рата и односа политике и рата да и не говоримо, као и Толстоја и Сен-Симона који су били племићи и официри.

Однос филозофа према вечним феноменима рата и мира јесте различит – поједини међу њима су о рату само умовали, неки учествовали у ратним дејствима, а поједини великани филозофије рат и разарање презирали. Неки су мачу подлегли или били заробљени, док су други на ловорикама рата постали „бесмртни”. Рат и мир су сувише сложене и противречне појаве да би могле без остатка припадати само једној сфери људске стварности – друштву, човеку, психологији, економији, техници, историји, религији

ПРЕПЛИТАЊЕ НА ВОЈНОЈ АКАДЕМИЈИ

Нигде не може бити плодноснији и срећнији спој мудрости и мача него у Војној академији, где се они преплићу и надопуњавају. Кад би у свету било само мудрости, мач не би ни постојао. Међутим, сукоб увек тражи две или више страна, и уколико на једној страни, из ко зна којих разлога и интереса, застаји мудрост, друга страна мора да употреби мач, јер што је више мудрости то је мања потреба за мачом, али мудрост света налаже да се увек има приправан и спреман мач, у свету борбе, надметања, егоизма и саможивости. Нису мудрост и мач у супротности онако како поједине науке и површни људи суде, него су једно, они су двоједно као што су мир и рат, светло и тама, држава и војник, техника и друштвене науке.

или политици. Већ наполеоновски начин ратовања, а о светским, садашњим и нуклеарним ратовима да се и не говори, промовишу тотални рат, који продире, заузима и окупира све људске области, подручја природе и скривене оазе друштва, тако да човек као тајновито, противречно и комплексно биће потпуно бива захваћен борбом и надметањем, као и све његове животне сфере на које су указали још старокинески филозофи – „невину, утилитарну, моралну и трансценденталну“.

Историја човека је, углавном, историја ратовања, и како то рече Хегел „срећне стране у историји су празни листови.“ Доступни историјски подаци говоре да су оружани сукоби међу заједницама стари колико и оне саме. Без обзира на све веће жртве, разарања материјалних и духовних тековина до којих доводе ратови, политичких промена у свету, појаве атомског оружја, позивања на човечност, морална начела и верске догме, рат је остао стално и често средство за разрешавање спорова међу државама и народима.

■ *Филозофију, некадашњу краљицу наука, још пре више од два века Хегел је прогласио умирућом. Има ли још великих филозофа?*

– Проблем филозофије јесте, пре свега, наше материјалистичко, згртачко, грабежљиво, егоистично доба и време заборављања, духовног пада и свеколиког пропадања. Над човеком и филозофијом надвио се црни облак обесмишљеног света, празнине људи и њихових елита, беспштедне владавине новца и терора лажи, измишљених и приземних потреба човека. Фромова дилема „имати или бити“ више и не постоји, у нашем свету незнања филозофија је постала странац и непотребна наука, а без мудрости филозофије човек је сувишан у свету духа, слепац у океану празнине, бесмисла и свакојаке глупости света. Савремени мислећи човек је пуки посматрач баналности и приземности, сведок безумља, голе поаме и распамећености, беспомоћни сведок одузимања слободе људима и поништавања колективних права слабим народима. Криза света нужно има за последицу филозофију кризе и умањивање човека испод границе његове могуће, потребне и сањане мисије.

Не можемо данас имати филозофске и интелектуалне громаде као што су Платон, Сократ, Аристотел, Кант и Хегел или Толстој, Иго, Гете и Достојевски, нити очекивати да неко изгради грандиозни филозофски систем као што је то учинио Хегел, да има дубину и запитаност једног Мартина Хајдегера. На срећу, увек има и увек ће бити ретких посланика духа који ће се питати о суштини и трагати за смислом. Наш свет је специјализован, убрзан, отуђен и уситњен, људске делатности, промисли и науке испарцелисане су тако да нема холистичког, целовитог и синтетичког погледа. Проблем је посебно изражен у друштвеним наукама, где научници, пре свега, служе својој нацији и политичкој елити не марећи превише за истину, од које се ни у једном добу није лако живело.

КОРАЦИ ДУГОГ ПУТА

Мотив да напишем ову књигу био је да кренем у сусрет одважној синтези и да из позиције војника, дугогодишњег наставника и човека који поседује извесна знања из друштвених наука покушам да потражим одговоре на бројне недоумице и супротности када је реч о рату и миру које су промишљали филозофи, најмудрији људи света. Уколико нисам учинио нешто значајно, тешим се речима које је изговорио Лао Це: „Дебело дрво почиње од танког прута. Деветоспратна кућа почела је од слагања опека. Путовање на хиљаду километара почиње од једног корака“.

Познате су нам судбине Сократа, Спинозе, Ванинија или Бруна. Наука, тако нажалост и друштвене науке, служе интересима војноиндустријског комплекса и националних елита, где се истина унапред зна, а филозофија се никад није добро „сналазила“ с унапред задатим „истинама“. Можда су то разлози што данас немамо такве великане филозофије и филозофске мисли. Ипак, ваља бити опрезан, јер да би се о нечијој мисли и делима судило потребно је да протекне довољно времена.

■ *На који начин се на Војној академији сусрећу мугроси и мач?*

– Чини ми се да, када је реч о Војној академији, али и многим другим националним институцијама, нисмо свесни онога што су нам оставили преци, које су вредности и драгоцености, с колико љубави, пажње, пожртвовања и бриге уградиле у те грађевине које опстају вековима. Војна академија је таква институција на којој нам завиде веће државе и нације, и ако се само присетимо у каквим историјским приликама се успоставио темељ нашој школи ми њени припадници можемо бити поносни на њен развој, домете и све постигнуте резултате, посебно на људе који су се у њој школовали или који су школовали друге. Људи визионари су за један народ све и њихова мисао и лет и крила. Вредност сваке школе и академске институције у највећој мери зависе од величине људи који су у њима радили, који раде и који ће радити, јер оно што чини важност, славу и моћ школа и државних институција јесу људи и њихова дела која их чине препознатим, уваженим и незаобилазним. Малим народима људи су једина нада, јер је то снага која се може увећавати, умножавати, чинити подвиге. Наш човек не сме и не треба да буде просечан, јер је то сувише мало да бисмо могли било шта значајно и вредно да урадимо у историји. Војна академија мора бити врсна национална школа која школује елиту. ■

Биљана МИЉИЋ

Пише Крсман МИЛОШЕВИЋ

Цар Константин и Милански едикт

Закон који је променио свет

Максимом да свако треба да верује у оно што жели, цар Константин је, у време огромне верске нетолеранције, променио свет, променивши однос Римљана према хришћанству, које, додуше, није постало званична религија римског царства, али је престао прогон оних који су је, упркос свему, исповедали

Хришћански свет ове године обележава 17 векова од прокламовања Миланског едикта, којим је Константин Велики (цар 306–337) озаконио верску равноправност и престанак тровековног прогона хришћана у Римској империји. Тим актом, проглашеним у Медиолану (данашњем Милану) 313. године, цар Константин је светску историју усмерио у новом правцу. Било је то време када је тек сваки седми житељ Римског царства био хришћанин. Иако хришћанство по доношењу Миланског едикта није постало државна религија, нити је било привилеговано, хришћанима је дозвољено јавно испољавање вере, а да за то не носе никакве последице.

У тадашњој римској стварности, Едикт је унео мир у Царство. Дабоме, Србија има добар разлог да достојно обележи јубилеј Миланског едикта. Иако у то време није било Срба на Балкану, они вековима „одржавају пламен вере“ у епископским средиштима из Константиновог времена. Као што је познато, Балкан баштини хришћанство из давних апостолских времена и традицију епископија из Константиновог доба. Многи данашњи градови у Србији изграђени су на темељима античких метропола из времена када су свети апостоли Андреј и Павле, са ученицима еванђелистима, проповедали на Балкану, тадашњој римској области Илирик. Када је прокламован Милански едикт, они су већ били седишта епископа.

Према црквеном писцу Лактанцију (4. век), Константину се указала „визија“ да пред битку код Мулвиског моста на штитове својих војника стави „знамење Спаситеља“. Тај небески знак направљен је тако што је косо написано слово Х савијено на горњем крају, чиме се добија скраћеница за реч „Христ“. Опет, по другој верзији, Константин је на небу, изнад Сунца, угледао светлосни крст с урезаним речима – „Овим побеђуј“. Он није био сигуран у значење „визије“, све док га у сну није „посетио“ Христ и предложио му да направи заставу у облику знака виђеног на небу и искористи га у бици. Константин је наредио да се искује војна застава (лабарум) с венцем на врху, у коме ће се налазити спојена грчка слова Х и Р у виду Христовог монограма. Та застава ношена је испред трупа, које су је следиле као „звезду водиљу“.

С четири слова у победу

Занимљиво је значење и употреба поменутих слова. „Хиро“ симбол доживео је последњих година експанзију и може се приметити скоро свуда. При томе многи га разумеју и тумаче различито. Симбол је приметан на многим археолошким налазиштима широм античког Наиса, налази се у базиликама и катакомбама, а Туристичка организација Ниша штампа мајице с тим мотивом. Његово значење је прилично једноставно и симболише основну догму хришћанства о Богу као полазној тачки свега. Константину је „поручено“ да је „Христос почетак и крај свега“. Пре „Хиро а“, до средине 4. века, заштитни знак хришћана била је риба. Постоји и трећа верзија, по којој је цар видео како се на ноћном небу ствара крст од звезда. Шта год да је истина, Константин је под знаком новог Бога покренуо своју војску на Рим и победио.

Како пише руски историчар Машкин, томе је знатно допринео и његов противник Максенције, који је из „бизарних разлога беспотребно извео војску изван сигурних градских бедема“. Максенције је имао око 170.000 војника у легијама пешадије и око 18.000 оклопљених коњаника, док је Константинова војска бројала око 100.000 бораца (Брита, Гала и осталих варвара). Константинова војска пребацила се преко чувеног Милвиског моста, направивши узгред понтонски мост у случају принудног повлачења. Мост је грађен на брзину и био је недовољно чврст, што се показало кобним за Максенцијеве војне снаге. Када је Константин 28. октобра 312. својим трупама ударио „силовито и енергично“, противникову војску захватила је невиђена паника, па су се многи, бежећи, удавили у Тибру, међу којима и Максенције. Носећи Максенцијеву главу на копљу, Константин је победоносно ујахао у Рим. Почев од

маса која му је клицала, па до изгледа града који је изгледао „декадентно“ скоро на свим нивоима, ничим није био одушевљен. Ипак, није се понео осветнички. Уместо да, попут Цезара или Марка Аурелија, преторијанце (војнике царева гарде) „стави под нож“, он их је, показујући милост, протерао. Сагледавши стање у тадашњем Риму, чврсто је одлучио да нову престоницу гради на Истоку. После свега, Царство је имало три владара – Константина на Западу, Лицинија и Максимиана Дају на Истоку.

Када је „примирио“ западне границе за које је одговарао, Константин је нашао време да се посвети религиозним питањима. У време када је живео стари римски богови постепено су „деградирани“ и претварани у демоне (зле духове). Врховни бог је за његове савременике морао да буде нешто више. Сматрао је да „јединствено царство“ треба да има „јединственог бога и обичаје“, да је потребна општа вера. Разговори о хришћанству нису били ретки у Константиновој околини. Он га је изједначавао са свим старим верама, али му није дао предност. Највише хришћана било је у Александрији и Антиохији на Истоку, а на Западу у Кордови. Сматра се да их је Рим имао око 80.000. Паганство (многобоштво) је у то време било прилично блиско хришћанству.

Јединствена вера у нејединственом царству

Када је реч о том изузетно важном и осетљивом добу, ваља поменути да је човек у 4. веку највише патио због беде, али, како теолошки филозофи кажу, није познавао „појам греха“. Тек су хришћани почели да га „убеђују“ да је у „греху рођен“, да је Бог жртвовао свој јединог сина да би искупио човечанство од грехова. Хришћанима је речено да ће после смрти стићи у рајско насеље. Овоземаљски живот нису нарочито ценили сиромашни, потлачени и робови. Права снага хришћанске заједнице није била у бројности, моралности њених чланова и богатству, већ у чврстој вери у „бесмртност душе“. То је, за то време, била револуционарна идеја. Ако се тада веровало у бесмртност царева, хришћанство је сваком човеку обећавало исто, додуше не на овом „пролазном“, већ на оном другом, „бољем свету“. И интересу Империје требало је створити јединствену веру, једину идеологију, прихватљиву за све. Константина је заокупљала тежња да донесе одлуку о новој вери. Уверен да својом вољом може и мора да уједини цело старо царство, тражио је идеју коју би могао да наметне сваком свом поданику.

Исте економске и друге тешкоће које су бринуле Константина у Риму, осећале су се и у источном делу Империје, где су владали Лициније и Максимиан Даја. Лициније је из своје панонске резиденције, Сирмијума, с пажњом пратио догађаје у Италији. Био је обавезан да свом сувладару Константину и војнички помогне против узурпатора Максенција. Но Лициније тада није хтео да ризикује.

У зиму 1313. године Константин и Лициније састали су се у Медиолануму (Милану). Поред осталих, постојала су три главна разлога: први, анализирање стања у царству након Максенцијевог пада; други, договор око свадбе Лицинија и Константинове сестре Констанције и трећи, најважнији, доно-

МИЛАНСКИ ЕДИКТ

Иако Константин у време кад је донео чувени закон није био ни крштен, он је донео слободу исповедања вере, оличену у сентенци (одлуци): „Свако нека верује како му срце тражи“.

Разматрајући већ одавно да не треба одбацити слободу вере, већ да треба свакоме препустити да се, по моћи свога разума и воље, посвети божанским стварима према склоности свакога, обратили смо се и хришћанима да и они чувају своју веру и побожност. Али, пошто су очигледно многа и различита мишљења додата том рескрипту, којим се тим истим хришћанима давала горе наведена могућност, догодило се да су неки од њих били убрзо после тога лишени права на заштиту.

Када смо, Константин Август, и ја Лициније Август, срећно стигли у Милано, и када смо узели у разматрања све што је благополучно за напредак и тицало се друштва, међу осталим стварима које су изгледале да могу бити корисне за све у сваком погледу, ми смо одлучили, изнад свега и на првом месту, да издамо правила која осигуравају поштовање и уважавање Божанства. Одлучили смо да дозволимо и хришћанима и свима другима слободу избора и да следују веру коју би они желели, као и било којој божанској или небеској ствари, да би могли и ми и сви они који су под нашом влашћу добар и миран живот водити. Здравим и правилним расуђивањем, одлучили смо да не треба апсолутно никоме одбијати право да следује и изабере побожност и веру хришћана, и да сваком буде дата могућност да промишљено приступа оној вери, коју он сматра да му је корисна, тако да би Божанство могло да нам испуни у свему своју заштиту и добротинство. Ово нам беше по вољи да издамо овај рескрипт, да тако напишемо да би после потпуног укидања постојећих прописа у нашим претходним писмима посланим Твојој Оданости поводом хришћана, били укинута и они који би изгледали сасвим неправични и страни нашој благодати, и да сада слободно и једноставно, свако од оних који су се слободно определили да држе хришћанску побожност, да је држе без икаквог узнемиравања. Ево шта смо одлучили да објавимо у потпуности твојој брижности, да би ти знао да смо ми дали слободну могућност и без препрека мало пре поменутих хришћанима да практикују њихову веру. Пошто твоја оданост види да ми нудимо хришћанима ову слободу без икаквих ограничења, такође види да и другима, који исто желе, слободна је могућност да следе њихова убеђења и њихову веру, што очиглед-

но одговара миру нашега времена. Према томе, свако има могућност да изабере и практикује веру коју хоће. То је од нас потекло, јер немамо намеру да никоме ограничимо нити култ нити побожност. Ево шта ми одлучујемо што се односи на хришћане: њихова места на којима су они имали обичај да се раније окупљају, а поводом којих је у једном раније посланом писму Твојој Оданости било установљено једно друго правило које је одговарало претходном времену да, или да су их (поменута места) купили, било од нас, било од неког другог, нека ова места буду уступљена поменутих хришћанима бесплатно и без захтевања било какве надокнаде. А сваки нехат или двосмислица нека остану по страни. И ако су неки добили та места сада, нека их врате, што је брже могуће поменутих хришћанима. Ако су поседници таква њихова места купили или их поклоном добили у садашњости и жале се нашој доброту због нечега, нека се обрате суду месног магистрата, како би им нашом племенитошћу била дата надокнада. Сва добра морају бити враћена хришћанској заједници твојим старањем без икаквог закашњења и у потпуности.

И пошто ови хришћани немају само она места у којима су имали обичај да се окупљају, већ имају и друга места, што је познато, а која не припадају њима појединачно, него достојанству њихове заједнице, што ће рећи хришћанском друштву, ти ћеш наредити да сва њихова добра по закону који смо претходно навели, буду апсолутно враћена, без икаквог оспоравања поменутих хришћанима, тј. њиховом телу и свакој заједници (сабору). Горе наведене одредбе морају бити јавно поштоване, тако да они који их спроведу не добију накнаду, као што смо мало пре рекли, а они могу да се надају накнади за себе према врлини наше доброту. У свему томе, ти мораш посветити горе поменутом телу хришћана највећу могућу ревност, да би наше наређење било што је брже могуће испуњено, да би у том послу нашом благонаклоношћу био постигнут општи и јавни мир.

Овом одредбом, како је напред речено, сигурно ће Божанско старање за нас, које смо ми већ у многим стварима искусили, остати чврсто за сва времена. И да би речи нашег изложеног закона и наше доброту могле бити стављене на знање свима, упутно је да оно што смо ми написали буде објављено твојим наређењем и да дате до знања свима, тако да се о овај закон наше доброту нико не може огрешити“ (с руског превео владика Гаврило).

шење Миланског едикта. Тај правни акт требало је да омогући миран живот хришћанима, укине прогоне и дозволи слободно исповедање вере. Акт о толеранцији, толико напредан за своје доба, многи историчари сматрају једним од најважнијих правних и хуманистичких аката у историји цивилизације. Он није, како се често мисли, „устоличио хришћанску државу и првог римског хришћанског цара“, пише Машкин.

Трећем владару царства то се није свиђало. С правом је сматрао да се Константин и Лициније уједињују против њега. Максимин Даја покренуо је своје легије и кренуо у поход, користећи Константинову заузетост око ратовања са Францима на Рајни. Дакако, Лициније је одговорио на исти начин. У вели-

ком војном судару код Хадријанопоља, Лициније је победио. Неколико месеци касније, Даја је извршио самоубиство. Лициније је отео његове територије и побио читаву његову породицу. Царство је тада имало два цара – Константина на Западу и Лицинија на Истоку, повезана савезништвом и крвним сродством. Изгледало је да су мир и благостање коначно „стигли“ у царство. Два цара су владала заједно пуних десет година. За то време Константин се окренуо реформама, доношењу важних државних аката, забрањивању паганских жртвовања и њему мучних гладијаторских борби. Лициније је процењивао свој положај и одлучио да што више ојача војску. ■

(Насћавак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 1–15. мај

Православни

- ✠ 2. мај – Велики четвртак
(Велико бденије)
- 3. мај – Велики петак
- 4. мај – Велика субота
- 5. мај – Васкрсење Господа
Исуса Христа – Васкрс
- 6. мај – Васкрсни понедељак –
Свети великомученик
Георгије – Ђурђевдан
- 7. мај – Васкрсни уторак
- 8. мај – Свети апостол
и јеванђелист Марко –
Марковдан
- 12. мај – Свети Василије
Острошки Чудотворац
- 14. мај – Свети пророк
Јеремија

✠ Католички

- 9. мај – Узашашће
Господиново – Спасово

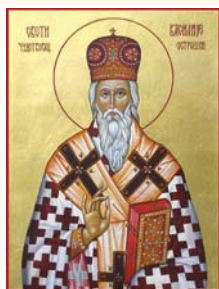
☪ Исламски

- 11. мај – Лејлету л регаиб

✡ Јеврјски

- 8. мај – Јом Јерушалајим

ЧУДОТВОРАЦ

Свети Василије Острошки рођен је у херцеговачком Поповом Селу, од једноставних и благородних родитеља, који су га васпитавали у побожном духу.

Одмалена је испуњен љубављу према Цркви и вери православној, а када је одрастао и отишао у Манастир Успенија Богородице веома брзо се прочуо због озбиљног и подвижничког живота. Касније је изабран и посвећан за епископа захумског и скендеријског. Као архијереј живео је у Манастиру Тврдошу, а затим, кад су га Турци разорили, преселио се у Острог, где је наставио строги подвижнички, у Богу оплемењени живот, посвећен бризи за вернике. Умро је у 16. веку, а његове чудотворне и целобне мошти чувају се до данашњих дана. У њихову моћ исцељења и утехе верују и хришћани и муслимани. ■

Прослава Васкрса у Првом светском рату

Уз свечану софру

Упркос ратним страхотама српски војник, ни у најтежим тренуцима, није заборављао своје верске обичаје и навике, па је и на Крфу налазио времена да обележи највеће хришћанске празнике

Васкрс је у Кнежевини и Краљевини Србији био државни празник, а у Војсци је слављен уз верске обреде и свечани ручак. Од Васкрса 1849. године уведено је печење васкршње печенице, од 1893. године пракса да се официрима и војсци даје по једно офарбано јаје, а од наредне године уз васкршњи оброк следовало је 0,75 децилитара ракије или 1,5 децилитара вина. За Васкрс, као и током других државних празника, војницима исламске и јеврејске вероисповести исплаћиван је новчани додаток на храну.

Васкрс је обележаван и током Првог светског рата, у мери у којој су то дозвољавале ратне прилике. Начелник Штаба Врховне команде генерал Бојовић је наредбом од 8. априла 1916. регулисао радно време у канцеларијама Врховне команде за време васкршњих празника. Обављани су само хитни послови, особље је, сем дежурних, могло „располагати слободно својим временом“, а није извођена ни трупна настава. Радно време током васкршњих празника 1917. године било је ограничено на преподневни рад и завршавање хитних послова у току поподнева. Уз честитку војницима, начелник Штаба Врховне команде прописао је престанак рада у одељењима Врховне команде за време Васкрса 1918. године. Обављани су само хитни послови, уз ангажовање минималног броја људи.

Министар војни пуковник Божидар Терзић наредио је 1. априла 1916. да војници посте недељу дана пред Васкрс, а прописана је и дневна таблица хране за време поста и у току три дана празника. Уз материјалну подршку француске мисије на Крфу, одређена је врста и количина намирница која ће се издавати српској војсци. У току три дана прославе Васкрса сваки војник требало је да добије килограм хлеба, 850 грама меса (у ову количину било је урачунато и следовање печенице, јер се, како се наводи, „јагњад и прасад сада не могу набавити“), три децилитра вина, 20 грама дува-

на с „цигар папиром“, 25 грама рума и 250 грама варива или 500 грама поврћа.

За време поста војницима је дневно следовало 0,2 децилитара сирћета и 10 грама зејтина. Маст и зачини су издавани на основу постојеће таблице исхране. Васкршња јаја нису дељена јер их није било могуће пронаћи на Крфу. Пошто француска интендантура није имала довољан број возила да физички достави предвиђену количину меса, главни интен-

дант Врховне команде српске војске објавио је 7. априла наредбу којом је уместо раније предвиђених 850 грама меса, одређено да се првог и трећег дана Васкрса сваком војнику подели по 100 грама конзервираног меса, 120 грама сланине и 450 грама смрзнутог меса, а другог дана једна кутија конзерве с зељем и 450 грама меса. Препоручено је да се комбинује више врста јела и да се „од обичне конзерве и сланине с луком и осталим зачинцима направи паприкаш“.

Краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, врховни командант српске војске, редовно су учили Васкрса слали честитке војсци. Пред Васкрс 1915. године краљ Петар упутио је честитку са жељом да „ускоро сви заједно прослављамо Васкрс и уједињење васколиког српства“. У честици 1917. године престолонаследник Александар изразио је наду у скори васкрс отаџбине, док је на Васкрс 1918. године нагласио да жртве неће бити узалудне, јер ће допети уједињење с „осталом нашом дичном браћом Југословенима“. Поред церемонијалног карактера, значај честитки био је и морални, а оне представљају и својеврсне манифесте у којима се може пратити развој ратних циљева Србије. У току Првог светског рата и српска влада и српска војска биле су у избеглиштву, док је церемонијал прославе државних и верских празника одржавао осећај припадности држави и вери. ■

Припремио др Миљан МИЛКИЋ

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ТРЕЋИ ПРОТИВ ЧЕТВРТОГ

Крамник – Широ
Линарес, 2000.

1. Сф3 д5 2. д4 ц6 3. ц4 Сф6 4. Сц3 дц4
5. а4 Лф5 6. Се5 е6

На најјачем турниру у свету 2000. године Рус Владимир Крамник играо је против земљака, иначе држављанина Шпаније Алексеја Широа. По рејтингу Крамник (2.758) заузимао је треће, а Широ (2.751) четврто место. Рус је бриљирао и поделио прво место са неприкосновеним Каспаровим. Играла се Словенска одбрана у којој је Широ припремио новост... У новије време игра се занимљив наставак 6... Сбд7 7. Сц4 Дц7 8. г3 е5 итд.

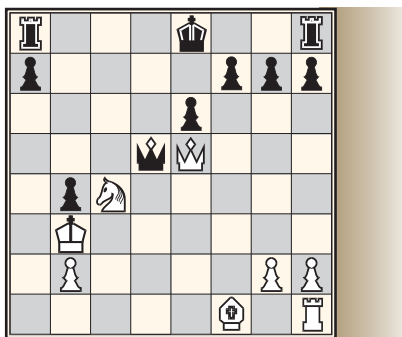
7. ф3 Лб4 8. е4 Ле4 9. фе4 Се4 10. Лд2
После 10. Ке2 Лц3 11. Ке3 Сф2! са бољом игром црног.

10... Дд4 11. Се4 Де4 12. Де2 Лд2 13.
Кд2 Дд5 14. Кц2 Са6 15. Сц4 б5

У коментару интернационалног мајстора Милоша Јовичића, тодашњег селектора наше репрезентације, предлаже се (уз опширну анализу) 15... 0-0.

16. а65 С64 17. Кц3 ц65 18. Тд1 Дц5 19.
Де5 Сд5 20. Тд5 б4

21. Кб3 Дд5

Бели: К63, Де5, Тх1, Лф1, Сц4, б2, г2, х2
Црни: Ке8, Дд5, Та8, Тх8, а7, б4, е6, ф7, г7, х7
22. Ле2! 0-0

Бели је био спреман и пронашао јак одговор, на који је црни, разуме се, могао да рачуна, јер ни после 22... Де5 не би потпуно изједначио игру.

23. Дд5 ед5 24. Са5 Тфе8 25. Лф3 Тац8
26. Тд1 Те3 27. Ка3 б3 28. Тд5 г6 29. Тд7

Заузимањем претпоследњег реда бели је стекао одлучујућу предност.

29... Тц2 30. Ка3 Кг7 31. Та7 х5 32. х3 х4
33. Тб7 Тц5 34. Кб4 Тф5 35. Тц7 г5 36. Сб3
Тф4 37. Тц4 Тц4 38. Кц4 ф5 39. Сд4 Кф6 40.
б4 Те1 41. б5 Ке5 42. Сц6 Кд6 43. б6 Тц1
44. Кб5 г4 45. б7 Тб1 6. Сб4 Кц7 47. хг4 фг4
48. Ле4 1:0

КОЊИЋЕВ СКОК

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

Кад	-ду	-ши	
бу-	пу-	на-	ки-
-ро-	ве-	-не	-ка-
-ца.	-здо-	-чма	-ме,
	ло-	-ли-	-ва-

Ла-	то-	-ма.	у
	ком'	-ћи	без
-ја-	-ко	-ло	не-
па-	кроз	је	про-
ти	-ге	-са	се-

Решење судоку из прошлог броја – водоравно: 4, 1, 6, 2, 3, 7, 7, 2, 9, 1, 6, 3, 5, 3, 4, 8, 1, 1, 2, 3, 7, 6, 9, 5, 3, 9, 5, 8, 7, 2, 4, 6, 7, 2, 5, 9, 4, 1, 6, 3, 5, 7, 8, 8, 1, 7, 5, 3, 9, 9, 3, 1, 8, 2, 6.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16	
17									18										19			
○		20									21										22	
23				24									25									
26						27									28							
29								30									31					
32										33											34	
35			36										37									
38					39									40								
41							42									43						
44										45											46	
○		47										48									○	
49				50										51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРРАВНО: пешадија, квилзак, ЧСА, р, Иријанка, рибарски, р, Идн, поставка, златовит, метал, манганин, јатити, аденони, фенирати, Атик, караманка, атоичар, НУ, нм, пашканат, Натанијел, урат, тамариси, Акилари, Таково, еротичан, зачас, изазован, Мирамаре, ара, с, натикача, институт, Т, Ест, Стари Трг, силазити.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРРАВНО:

17. Израђивачи ракета, 18. Помало гристи, 19. Уз, код, 20. Велик, који чини епоху, 21. Становница Лаоса, 23. Занатска комора Србије (скр.), 24. Славни оперски певач, Лучано, 25. Врста тестенина, 26. Пламен, огањ, 27. Ракија зачињена анисом, 28. Непроменљив, 29. Нестваран, нереалан, 30. Жена са Балкана, 31. Јован одмила, 32. Дан када је нацистичка Немачка потписала капитулацију у Другом светском рату, слави се 9. маја, 33. Властодавац, наредбодавац (лат.), 34. Државно предузеће (скр.), 35. Енигматски клуб (скр.), 36. Потписници на меници, 37. Бивша глумица („Одавде до вечности“), 38. Мали рт, ртић, 39. Дисконтне продавнице, 40. Средство за иритацију, 41. Алат дрвосече, 42. Полудраги камен, млечни камен, 43. Карте за гатање, 44. Покрајина на југу Француске, 45. Војници са грудним оклопом (ист.), 46. Име певачице Адамоу, 47. Бивши синеаст, Лукино, 48. Песма Ђуре Јакшића, 49. Нижи течајни испит (скр.), 50. Продавац кестења, 51. Бродска опрема (стр.).

УСПРАВНО:

1. Филмска глумица и продуцент („Правна плавуша“), 2. Листопадно дрво, 3. Епос, 4. Бугарски шахист, Веселин, 5. Узвик одобравања, 6. Бивши фудбалер, Фабрицио, 7. Град у Манџурији (анаграм од ЛИНА), 8. Грчко религиозно учење, 9. Женско име, 10. Симбол калцијума, 11. Наредбе, 12. Покривач од абе (тур.), 13. Проценилац, 14. Пркос, 15. Паолин именењак, 16. Ходати нечујно (фиг.), 18. Шара у арапском стилу, 19. Филм снимљен 1984. године у режији Драгана Кресоја, 20. Скуп битних особина човека, 21. Становници Толмина, 22. Македонски фудбалер, Бојан, 24. Гранит црвене боје, 25. Особа који конкурише за неки положај, 27. Становнице Абадана, 28. Мала кабина, 30. Највиши глас (код деце и жена), сопран, 31. Одјекивати, 33. Славни писац, Џон Роналд Руел, 34. Француска глумица, Ана, 36. Стара мера за течност (мн.), 37. Владавина наслима, 39. Дански лингвист, Расмус (анаграм од КРАС), 40. Област на истоку Републике Српске, 42. Умокац, ајмокац, 43. Рика, 45. Показна заменица, ове, 46. Иницијали глумице Лупино.

SPORT VISION JE NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

SPORT VISION

Za pripadnike vojske i ministarstva odbrane uz administrativnu zabranu, svakog vikenda u aprilu i maju!

-15% **popust na novu kolekciju** **na 6 RATA bez kamate uz administrativnu zabranu**

Radnje u kojima možete kupovati putem Administrativne zabrane

Beograd Multibrand MegaStore, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254
 Beograd adidas Brand Store, Delta City, Jurija Gagarina 16; lok 214
 Beograd Multi Brand, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 133
 Beograd Sport Vision KIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254a
 Beograd Sport Vision KIDS, TC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 2.103
 Beograd Reebok Brand Store, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.67
 Beograd Multi Brand, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 1.68
 Beograd Champion Brand Store, TC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.43
 Beograd adidas Brand Store, SC USČE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.69
 Beograd Multi Brand, Bulevar Kralja Aleksandra 28-32
 Beograd Multi Brand, Knez Mihajlova 21
 Beograd Multi Brand, Knez Mihajlova 1-3
 Beograd Multi Brand, Đeram Bulevar Kralja Aleksandra 168
 Beograd Multi Brand, Požeška 67a
 Beograd Outlet Bulevar, Bulevar Kralja Aleksandra 391
 Beograd Outlet Arena, Bulevar Arsenija Černojevića 97a
 Beograd Outlet Diskont, Bulevar Vojvode Mišića 10

Beograd Outlet Immo Centar, Gandijeva 21
 Zemun Multi Brand, Glavna 25
 Zemun Outlet Galenika, Batajnički drum 1/1
 KIKINDA Multi Brand, Trg srpskih dobrovoljaca 30
 BAČKA TOPOLA Multi Brand, Boljai Farkaša 2; lok 10
 ČAČAK Multi Brand, Skadarska 12
 JAGODINA Multi Brand, Kneginje Milice 3, lok 3
 NIŠ MegaStore Obrenovićeva 42, TC Forum I sprat
 NIŠ Multi Brand, TPC Kalča lokal A14
 NIŠ Sport Vision KIDS, Obrenovićeva 42, TC Forum lok 2.13
 NIŠ Multi Brand, TC Stari podzemni prolaz L2
 KRALJEVO Multi Brand, Trg srpskih ratnika 5
 KRAGUJEVAC Multi Brand, TC Plaza, D. Tucovića bb, lok 231
 KRAGUJEVAC, Dr. Zorana Đinđića 10
 KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 26
 KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 18
 LESKOVAC Multi Brand, Trg revolucije 33

LESKOVAC Multi Brand, Bulevar oslobođenja 23
 LOZNICA Multi Brand, Trg Nikole Pašića 4
 MLADENOVAC Multi Brand, Braće Badžaka 2, lok 5, TC Mercator
 NOVI SAD Multi Brand, NS Mercator, Bul. Oslobođenja 102 lok. 2N.20
 NOVI SAD Multi Brand, TC Bazar, Bulevar Mihajla Pupina 1, lok 0.3
 NOVI SAD Multi Brand, Zmaj Jovina 2
 NOVI SAD Sport Vision KIDS, Bulevar Oslobođenja 102; lok M7
 NOVI SAD Multi Brand, Majur Zmaj Jovina 26
 PANČEVO Multi Brand, Miloša Obrenovića 12, lokal 5
 SMEDEREVO Multi Brand, Karađorđev dud E-2
 SOMBOR Multi Brand, Kralja Petra I 32
 SUBOTICA Multi Brand, Rudić 1
 UŽICE Multi Brand, Trg partizana 1
 UŽICE Multi Brand, Dimitrija Tucovića 99
 VALJEVO Multi Brand, Pop Lukina 1
 ZAJEČAR Multi Brand, Svetozara Markovića 7
 VOŽDOVAC, Multi Brand, Zaplenska 32, Lokal 1/21
 KARABURMA, Multi Brand, TC Merkur, Mirjevski Bulevar 18 b

Obrazac za kupovinu putem Administrativne zabrane možete preuzeti na web adresi: WWW.SPORTVISION.RS/SR/CONTENT/20-PRODAJA-PUTEM-ADMINISTRATIVNE-ZABRANE

www.sportvision.rs

call centar 0800 003 004 besplatan poziv

БОРБЕНИ ХЕЛИКОПТЕРИ

Д. Цветковић

У тринаест поглавља, богато илустрованих сликама и шемама, приказани су историјат развоја хеликоптера; конфигурације; погонске групе које чине део конструкције; подела: за напад и подршку, осматрање и извиђање, борбу против подморница; разврставање по земљама произвођачима: САД, СССР—Русија, Француска, Холандија, Немачка, Јужноафричка Република, Велика Британија, Индија, Бразил, Кина, Јапан.

Броширано / ф. 17×24, 304 стр. / шифра: 111276
 цена: 972,00 / са попустом: 680,40

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
 Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
 Жиро-рачун: 840-312849-56
 e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

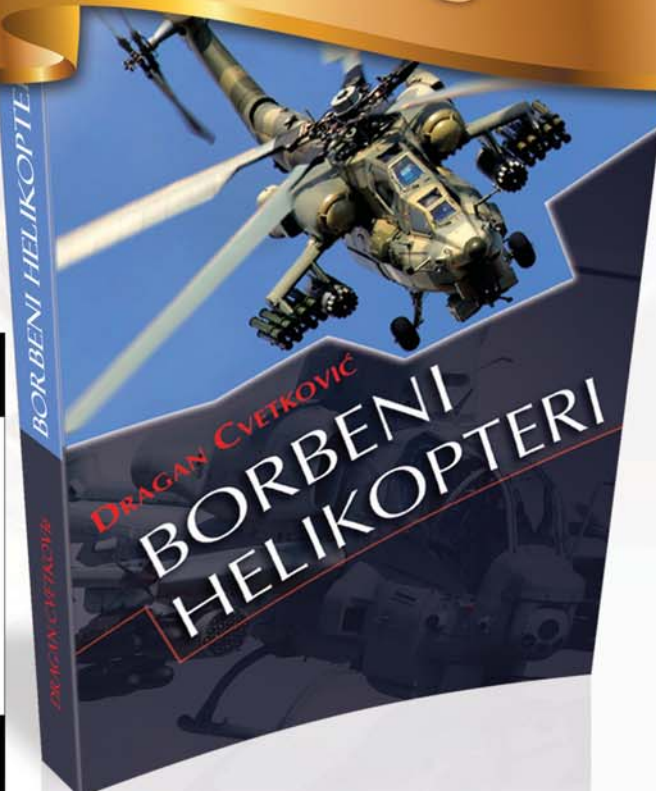
Наручујем _____ примерака књиге „Борбени хеликоптери“ по цени од 680,40 динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се плаћају унапред. Уз наруцбеницу послати доказ о улази целокупној износа, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена путем Послј експреса, на шериш купца.

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

НОВО

КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“

ИСКОРИСТИТЕ ЈЕДИНСТВЕНУ ПРИЛИКУ ДА УПОТПУНИТЕ СВОЈУ БИБЛИОТЕКУ

ПОПУСТ

50%

ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Вил Дјуранџ

Тврди повез, ф. 17×24, 10.500 стр.

12 томова

1. Источне цивилизације;
2. Живот Грчке;
3. Цезар и Христ;
4. Доба вере (I);
5. Доба вере (II);
6. Ренесанса;
7. Реформација;
8. Почетак доба разума;
9. Доба Луја XIV;
10. Волтерово доба;
11. Русо и револуција;
12. Наполеоново доба.

НА
18
РАТА

БЕЗ
КАМАТЕ

БЕЗ
ЖИРАНАТА

БЕЗ
ЧЕКОВА

~~38.880,00~~
19.440,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем _____ комплета едиције
„ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“
по повлашћеној цени од **19.440,00 динара**.
Издања ћу платити на кредит у _____ рата
(највише 18), путем административне забране.

Купац _____

ЈМБГ _____

Број личне карте _____

МУП _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

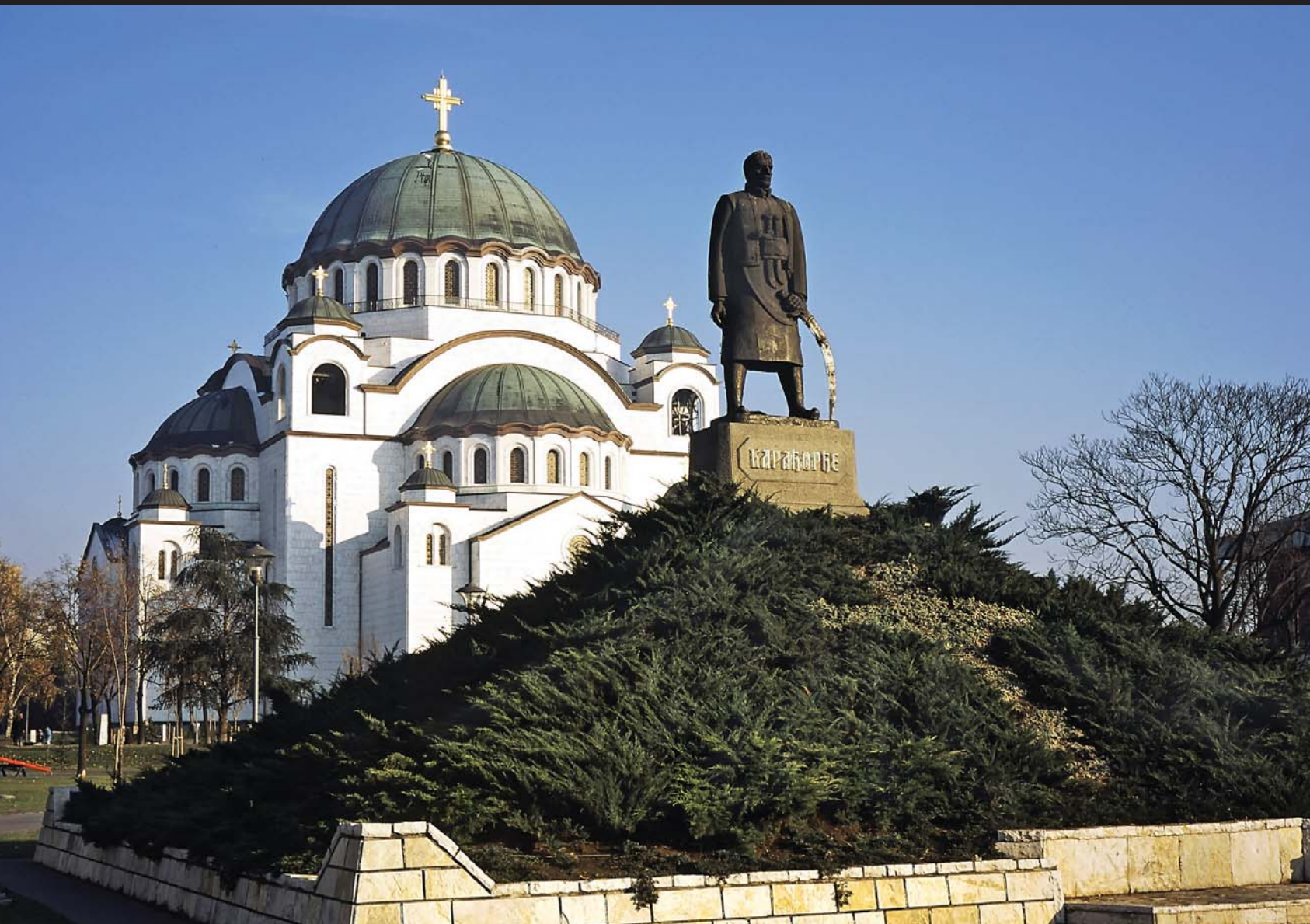
Потпис наручиоца _____

Поуђену наруцбеницу послаши на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити достављена административна забрана ради овере.
Након прихватања забране и уписа прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити достављена путем Пошт експреса, на шереш купца.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Сва издања можете купити по истим ценама и у продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд, 011/2184-925

Верска служба у Војсци Србије

Утицај на оперативну способност војске не остварује се само стручном, војничком и физичком обуком, већ и снажењем духа, морала и патриотске свести, јачањем осећања припадности народу и држави. Право на слободу вероисповести је основно људско право и оно не може бити ускраћено професионалном војнику који војсци приступа својом вољом, а не законском обавезом као раније.

Специјални прилог магазина ОДБРАНА

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић,
потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Уредник прилога

Душан Глишић

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД

Београд

ISSN 1452-2160

Допринос оперативној способности

Омогућавањем слободе вероисповести својим припадницима, свих законски признатих вероисповести, Војска Србије, поред тога што прати трендове савремених армија, и на тај начин остварује утицај на стабилност и безбедност државе. При томе, важно је нагласити да се слобода вероисповести у нашој војсци може остваривати искључиво по сопственој вољи и убеђењу, значи на принципу добровољности, уз уважавање обавеза које проистичу из војне службе.

Обавеза имплементације верске службе у Војску Србије, предвиђена још *Законом о Војсци* донетим 1. јануара 2008, близу је остварења. У међувремену је прошло више од пет година, донета је и владина Уредба о вршењу верске службе у Војсци, усвојени су потребни подзаконски акти, извршена је селекција кандидата за војне свештенике, односно верске службенике, одређена су њихова формацијска места, подељене надлежности, разрађени начини извршавања њихових многобројних веома одговорних и значајних задатака... Значајних за снажење душе или, војничким речником казано, за јачање морала, чему свака војска, па и наша, заслужено посвећује велику пажњу.

Верска служба у српској војсци није новина, иако је дуже од седам деценија, најблаже речено, била занемарена. Говоре-

САДРЖАЈ

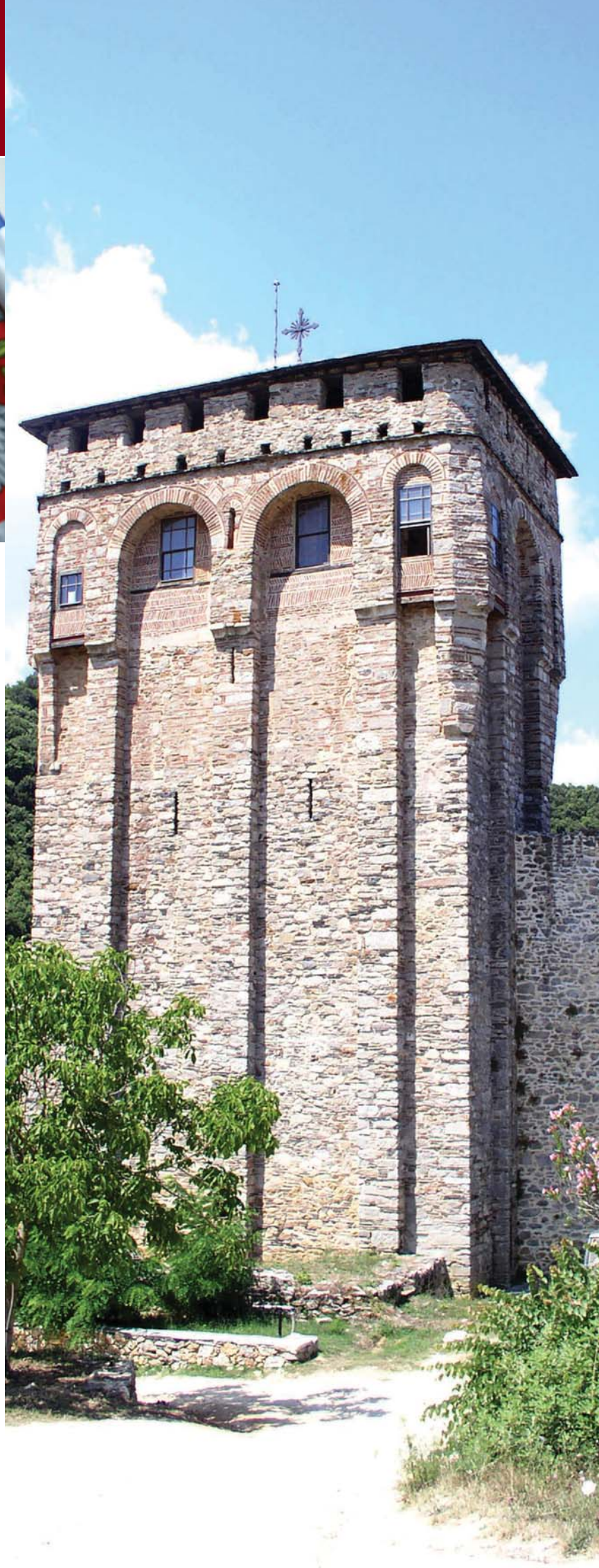
ДОПРИНОС ОПЕРАТИВНОЈ СПОСОБНОСТИ	2
ПОСЕБАН УТИЦАЈ НА МОРАЛ	4
ЗНАЧАЈ ПОМОЋНИКА	9
НА ИЗВОРИШТУ ДУХОВНОСТИ	12
ПЕТ ГОДИНА ВЕРСКОГ ВАСПИТАЊА У ВОЈНОЈ ГИМНАЗИЈИ	16
ИСКУСТВА САВРЕМЕНИХ АРМИЈА	18
СУПРОТСТАВЉАЊЕ ЗЛУ СИЛОМ	20
УЛОГА ВЕРЕ У ЖИВОТУ ВОЈНИКА	23
ДУХОВНА БРИГА	25

Генерал-мајор Слађан Ћорђевић

ћи о значају верске службе у Војсци Србије и њеном поновном увођењу на нашим просторима, начелник Управе за људске ресурсе Генералштаба (Ј-1) генерал-мајор Слађан Ћорђевић истакао је да се тиме реализује уставно право припадника Војске на слободу вероисповести.

– Поштујући уставну одредбу о одвојености државе од цркава и верских заједница, у Војсци Србије на тај начин желимо да искористимо значајне потенцијале једног значајног сегмента друштва и у војној средини, у корист повећања оперативних способности Војске. Није реч о пуком мисионарењу, већ о поштовању права на слободу веровања припадника Војске и о успостављању новог алата командовања, војнички речено, верске функције. Омогућавањем слободе вероисповести својим припадницима, свих законски признатих вероисповести, Војска Србије, осим што прати трендове савремених армија, и на тај начин остварује утицај на стабилност и безбедност државе. При томе, важно је нагласити да се слобода вероисповести у Војсци може остваривати искључиво по сопственој вољи и убеђењу, значи на принципу добровољности, уз уважавање обавеза које проистичу из војне службе – рекао је генерал Ћорђевић и напоменуо да је садашњи ниво имплементације верске службе достигнут, између осталог, радом и залагањем, посебно, бившег државног секретара у Министарству одбране Игора Јовичића, који се веома ангажовао у области нормативно-правног уређења, као и доскорашњег начелника Управе за људске ресурсе Генералштаба пуковника Петра Бошковића, који је иницирао и убрзао њену реализацију. Креирањем модела, израдом подзаконске регулативе и коначном имплементацијом верске службе руководио је пуковник Стевица Карапанџин. ■

Посебан утицај на морал

Предавањима и беседама војни свештеници, односно верски службеници, између осталог, пружаће значајан допринос оживотворењу одредаба Кодекса части припадника Војске. Војни свештеници ће морати да буду способни да пруже помоћ припадницима наше војске у решавању одређених етичких недоумица – како да у конкретној ситуацији препознају разлику између добра и зла и да се злу супротставе силом. Организација предавања и беседа о духовно-моралним темама и поклоницих путовања су делатности које ће остваривати посебан утицај на морал припадника система одбране.

Пуковник
Стевица
Карапанџин

Пуковник Стевица Карапанџин, начелник Одсека за веру у Управи за људске ресурсе Генералштаба, наглашава да су се ступањем на снагу Закона о Војсци 1. јануара 2008. и доношењем Уредбе Владе Србије о вршењу верске службе у Војсци, 24. марта 2011, стекле законске претпоставке за ближе уређење те области и практично остваривање слободе вероисповести припадника Војске. Протекло време искоришћено је за проучавање искустава с верском службом српске и југословенске војске из 19. и прве половине 20. века. Такође, у међувремену су проучена и искуства великог броја савремених армија.

Према плану, верска служба у Војсци организује се на свим нивоима командовања, у школским и здравственим установама. На стратегијском нивоу, у Генералштабу Војске Србије, позициониран је функционални носилац верске службе, док на оперативном нивоу њени органи имају, пре свега, координирајућу улогу. На тактичком нивоу органи верске службе, односно војни свештеници и њихови помоћници, подофицири, биће у командама бригада и појединих батаљона. Основна организациона јединица верске службе на оперативном и тактичком нивоу јесте група, коју сачињавају најмање један војни свештеник и најмање један његов помоћник. Сваки војни свештеник, односно капелан и имам, има помоћника.

Колико ће у Војсци Србије бити војних свештеника, односно верских службеника појединих вероисповести, зависи од броја верника у њој, при чему је, према речима пуковника Карапанџина, за мањинске вероисповести заступљен принцип позитивне дискриминације.

– Веома је важно истаћи да је организација верске службе конципирана тако да се не угрожавају унутрашње устројство и организација цркава и верских заједница, односно права локалних (парохијских) свештеника. Приликом разраде модела верске службе, оживотвореног поменутом уредбом и споразумима који су потписани између Министарства одбране и седам традиционалних цркава и верских заједница, томе је посвећена посебна пажња – напомиње пуковник Карапанџин.

Делатности

Делатности верске службе, сходно Закону о црквама и верским заједницама, подељене су у две велике групе. То су богослужбене делатности и остале верске делатности. Богослужбене делатности обухватају вршење богослужења

Верска служба у Војсци Србије

и верских обреда. Подзаконском регулативом не уређује се начин њиховог обављања, каже пуковник Карапанџин, већ само услови под којима ће у Војсци Србије бити вршени.

– Начин њиховог обављања већ је дефинисан и аутономним прописима и учењима црква и верских заједница, као и вишевековном праксом. У Војсци смо их класификовали на стална, повремена и пригодна богослужења и обреде. Стална обухватају јутрење, вечерње, молитве часослова и намазе. Повремена богослужења су свете литургије, мисе и цуме. Пригодна богослужења и обреди су: свете тајне, молепствија, молебани, благосиљања, благодарења, освећења, опела, парастоси, литије, помени које служе војни свештеници Српске православне цркве, односно сакраменти, благослови, благословине, укупи, помени које служе војни капелани и мевлуде, илахије, акике, ценазе, помени–рахмети, које предводе војни имами – набраја пуковник Карапанџин.

Кад је реч о задацима припадника верске службе у систему одбране новина су остале верске делатности, које ће војни свештеници обављати у улози штабних официра. Те верске делатности обухватају учешће у планирању богослужбених и осталих верских делатности, анализе и извештавања, саветовање команданта (начелника или директора) јединице или установе о верским питањима, организацију предавања и беседа о духовно-моралним темама и поклоничких путовања, опремање богослужбених простора покретним стварима, богослужбеним предметима и литера-

туром, надгледање рада војних свештеника, односно верских службеника своје традиционалне цркве, односно верске заједнице, и њихових помоћника у потчињеним командама. Ту је и њихово ангажовање у припремама за извршење сложених задатака јединица, као и на предузимању мера у превенцији ванредних догађаја, неприлагођеног понашања и негативних појава. Наравно, у остале делатности верске службе спада и сарадња с органима за морал и психолозима команде јединице или установе у реализацији морално-психолошких припрема, сарадња с осталим органима команде јединице или установе у организовању верских обреда поводом прослава државних, војних и верских празника и обележавања годишњица значајних догађаја из периода ослободилачких ратова Србије, сарадња с војним свештеницима, односно верским службеницима истог нивоа, као и сарадњу с локалним свештеницима, односно верским службеницима, пастирско-саветодавни рад, оснивање црквеног хора...

Двојак положај

Кад је реч о положају војних свештеника и верских службеника, пуковник Карапанџин напомиње да су они хијерархијски потчињени командантима (начелницима, директорима, управницима) јединица, односно установа. У области канонског права и аутономног права традиционалне цр-

Параклис у Војномедицинској акадeмји

кве, односно верске заједнице којој свештеник припада, у погледу вршења богослужења и верских обреда биће одговорни својој цркви, односно верској заједници.

– То значи да ће они, поред припадности хијерархијској структури Војске Србије, бити уједно и клирици цркава и верских заједница. Из тога проистиче принцип њихове двојке функције. Они су и духовници и штабни официри. Све снимо да ће због тога бити изражена и потреба већег разумевања и хармонизације принципа њихове двојке функције, односно спречавања евентуалних сукоба командовања и аутономних прописа традиционалних цркава, то јест

ПОЗИТИВАН УТИЦАЈ

Несумњиво је да ће војни свештеници, односно верски службеници, с хијерархијске позиције на којој ће се налазити, моћи да остварују значајну улогу у снажењу војничког морала, храбрости, душевног и духовног здравља припадника војске. Управо та могућност испољавања снажног уплива на обликовање укупног моралног профила и јачање духовних и моралних вредности и мотивације јединица и појединаца, њихов евидентан значај у неговању војничких врлина и патриотизма, као и у обликовању грађанске одговорности, чини војне свештенике, односно верске службенике незаобилазним и активним чиниоцем од позитивног утицаја на оперативне способности. Својим радом у јединици војни свештеници, односно верски службеници, оствариваће и утицај на јачање кохезивности војних колектива и, што је посебно важно, осећаја за бригу о људима код претпостављених. Пред њих ће бити постављан и захтев да непрекидно испољавају васпитни утицај на припаднике Војске Србије – вернике цркве, односно верске заједнице којој припадају и да их личним примером уче да се вера првенствено потврђује делима.

верских заједница и обавеза које произилазе из тог односа заснованог на моделу кооперативне одвојености. Најважнији предуслов успеха целог пројекта јесте да војни свештеници, односно верски службеници, својим животом у врлини, часним поступањем у служби и ван ње, личним примером и одговорним обављањем дужности, свакодневно улажу напоре како би, у исто време, представљали огледало вредности које негују како војна професија, тако и традиционална црква, односно верска заједница којој припадају – наглашава пуковник Карапанџин.

Кроз предавања и беседе војни свештеници, односно верски службеници, између осталог, имаће могућност да пруже значајан допринос оживотворењу одредаба Кодекса части припадника Војске. Кроз поклоничка путовања, поред обилазака светиња и значајних историјских споменика, значајни су и обиласци војничких гробаља и места великих страдања припадника војске током историје и служење помена у тим приликама.

– Војни свештеници ће морати да буду способни да пруже помоћ припадницима Војске Србије у решавању одређених етичких дилема, како да у конкретној ситуацији препознају разлику између добра и зла и да се злу супроставе силом, што је и једна од обавеза дефинисана нашим Кодексом части. Организација предавања и беседа о духовно-моралним темама и поклоничких путовања су делатности које ће остваривати посебан утицај на морал припадника Војске Србије – каже пуковник Карапанџин.

Под будним оком команданта

Делатности верске службе, војни свештеници ће организовати под непосредном контролом команданата и у

Посећа кадеџа манастиру Сџуденица

оквирима њихове замисли, али уз једноремено испољавање повратног утицаја на етичност одлучивања и очување хуманитарних аспеката командовања и руковођења. Неће моћи да испоље утицај на изрицање дисциплинских мера, нити ће моћи да се ангажују у спровођењу извиђајног или истражног поступка. Достављаће командантима информације, запажања и предлоге у вези са остваривањем слободе вероисповести, морала и мотивације, али без података до којих ће долазити приликом исповести, а који би могли да открију идентитет лица над којим је исповест извршена.

С те позиције имаће и обавезу омогућавања услова за остваривање слободе вероисповести и оним припадницима јединице где нема свештеника или верског службеника његове вероисповести. Имаће обавезу да испољавају утицај на командовање, ради спречавања евентуалних појава дискриминације или привилегија припадника Војске Србије због њихових верских уверења, или њиховог непостојања. Такође, обухватаће и елиминисање поступака и изјава припадника Војске увредљивих по верска осећања других, као и покушаје утицаја на друге припаднике да промене веру.

Како они могу да помогну у решавању појединих практичних питања живота и рада припадника јединице, питали смо пуковника Карапанчина.

– Пре свега кроз већ поменути пастирско-саветодавни рад, који ће војни свештеници, односно верски службеници спроводити у сарадњи са војним психолозима. Реч је о широкој и, за сада, недовољно истраженој области могуће сарадње, с изузетном перспективом. Та сарадња спроводиће се ради пружања психолошке помоћи на духовним основама и то обједињавањем савремене психологије и психотерапије и исцелитељних могућности вере, али уз јасно дефинисане границе у надлежностима, методама и организацији.

Овакав начин ангажовања војних свештеника, односно верских службеника, као својеврсне духовне надградње световног психолошког разумевања и решавања проблема припадника Војске Србије и чланова њихових породица, насталих обављањем војне професије, биће усмерен ка отклањању последица стреса, страха, посттрауматских стресних поремећаја, депресија, злоупотреба психоактивних супстанци, проблема у браку, бола насталих при растајању и губитку, психичких проблема који настају у старости, осећаја ниже вредности и депривације и проблема идентитета. Тежиште њихове активности биће усмерено на припаднике наше војске који су у мисијама, али и на оне који, традиционално, теже помоћи свештеника или верских службеника, а то су људи на смрти, терминални болесници, они који су на издржавању казне, или припадници Војске с тешким или тежим породичним и здравственим проблемима. Социјално окружење тих припадника Војске Србије биће, тако-

ђе, поље интересовања војних свештеника. Важну улогу имаће и приликом смрти војних лица, у ситуацијама врло тешким по њихове породице.

Учешће у мисијама

Говорећи о улози војних свештеника и верских службеника у јединицама, пуковник Карапанчин је истакао да ће они учествовати и у припремама за извршење сложених задатака, као што су оне за упућивање у мисије, пре, у току и након учешћа, што подразумева и само њихово учешће у мисијама Војске. Учествоваће и у примарној, секундарној и терцијарној превенцији ванредних догађаја, неприлагођеног понашања и негативних појава. Због тога ће морати да буду укључени и у рад примарних ментално-хигијенских тимова на свим нивоима њиховог организовања. С аспекта учења своје вере и етичких норми које из ње проистичу, испољаваће утицај на јачање свести припаднике Војске Србије о погубности чина самоубиства, али и учествовати у превенцији деловања секти и култова у војној средини. Такође, ангажоваће се и на сузбијању појава зависности од алкохола, злоупотребе психоактивних супстанци и појавама злоупотреба, сексуалног узнемиравања, коцкања, крађе, туче и слично, каже пуковник Карапанчин.

Из набројаних задатака видљива је њихова велика одговорност. Како су бирани кандидати за војне свештенике, односно верске службенике?

– Кандидати су се јавили на конкурс и бирани су под истим условима, важећим и за сва друга лица, која се из грађанства примају у статус официра, а немају завршену Војну академију. Међутим, за војне свештенике, односно верске службенике постоји и додатни услов, а то је да имају позитивно мишљење своје цркве, односно верске заједнице, што је за Војску гаранција да испуњавају канонске услове. Треба рећи и то да је иначе строгу и степеновану селекцију

У манастиру Жича

прошла тек четвртина од укупног броја пријављених кандидата. Њихово оспособљавање за официре, што представља последњу степену у процедури пријема у статус професионалног припадника Војске Србије и добијања официрског чина, планирано је да отпочне после васкршњих празника, а обухвата тематику која им је потребна ради успешног обављања послова штабних официра. То су теме из којих ће изучавати стратегијска и доктринарна документа, функционалну организацију Војске, штабне процедуре, али и војну етику и војну психологију. У мањем обиму имаће и практичне садржаје из предмета војна топографија и стројева обука. С врстама личног и колективног наоружања и војне опреме биће упознати, али информативно и теоријски, јер се ради о припадницима Војске који неће дужити и користити оружје.

Статус официра војним свештеницима и верским службеницима додељен је, између осталог, да би им најефикаснији начин биле решене припадности, да би се избегле слабости које смо уочили изучавајући искуства Краљевине Југославије, али и да бисмо постигли максималан позитиван ефекат њиховог ангажмана, рекао је пуковник Карапанџин. Због тога што се ради о специфичној категорији лица, која подлежу и канонским прописима цркве или верске заједнице којој припадају, статус војних свештеника, односно верских службеника, као официра, има и одређене специфичности. Они не носе и не употребљавају оружје, функцију командовања обављају једино над својим помоћницима, а уз то обављају и функцију саветника команданта. Не могу бити позвани да сведоче о чињеницама и околностима које су сазнали приликом исповести и не могу бити ангажовани у планирању и извођењу психолошких операција, у пословима судије поротника, саветника из области одбране и спровођењу извиђајног или истражног поступка.

Поред тога, у специфичности њиховог статуса спада и искључиво право на начин обављања богослужбених делатности током којих не могу бити ометани. Они не могу бити приморани да врше верски обред који је у супротности с аутономним прописима цркве, односно верске заједнице којој припадају, нити могу бити позвани на одговорност од претпостављеног старешине због начина обављања богослужбених делатности у Војсци, ако се верски обред обавља у складу с прописима.

За разлику од других припадника Војске, могу носити краћу неговану браду, а кад је реч о одећи, односно униформи, носе одећу вероисповести којој припадају док обављају богослужбене делатности, а у осталим приликама униформу Војске Србије. Једна од специфичности је да ознаку своје специјалности носе на свим врстама униформи, ословљавају се према чину који имају у својој традиционалној цркви, односно верској заједници и у случају лишавања слободе војног свештеника, односно верског службеника, команда јединице, односно установе у којој је на служби одмах обавештава његову цркву, односно верску заједницу. ■

БОГОСЛУЖБЕНИ ПРОСТОР

Војни свештеници, односно верски службеници, богослужења и верске обреде обављаће, начелно, у богослужбеним просторима. Богослужбени простор одређује командант касарне на предлог војног свештеника, односно верског службеника и он је неповредив. Намена му се може променити само уз сагласност војног свештеника, односно верског службеника. Одржавање богослужбених простора у инфраструктурном смислу и опремање покретним стварима опште намене у надлежности је јединице, односно установе. Цркве и верске заједнице ће преко војних свештеника, односно верских службеника, бити у обавези да обезбеђују богослужбене предмете и литературу и да унутрашњост богослужбених простора уређују у складу са аутономним прописима и из својих средстава. Богослужења и верски обреди, у одређеним ситуацијама и уз одобрење, моћи ће да се обављају и ван богослужбеног простора.

Епископ сремски Василије рукојоложио је у свештенички чин Предрага Ђокића који ће ускоро службовати на аеродрому Бајшајница

Верска служба у Војсци Србије

Катедрала Кристиа краља у Београду

Значај помоћника

У организацији и спровођењу верске службе у Војсци Србије значајну улогу имаће и подофицири, помоћници војних свештеника и верских службеника. Планирано је да сваки војни свештеник (верски службеник) има свог помоћника, подофицира. Они ће током богослужења и верских обреда обављати послове који, сами по себи, не представљају богослужења и верске обреде, али су услов да би се они вршили у складу с аутономним прописима традиционалних цркава и верских заједница.

Иако ће верска служба практично заживети тек после обуке војних свештеника, односно верскихслужбеника изабраних на недавном конкурс, њихови помоћници су већ одрадили добар део обавеза. Откако су постављени на дужност, они су остварили сарадњу с локалним свештенством у срединама у којима су распоређени, оспособили одређени број богослужбених простора и припремили канцеларијски простор за себе и своје шефове, изабране војне свештенике, капелане и имаме и тако припремили терен за почетак реализације верске службе у Војсци.

Планирано је да сваки војни свештеник (верски службеник) има свог помоћника, подофицира. Они ће током богослужења и верских обреда обављати послове који, сами

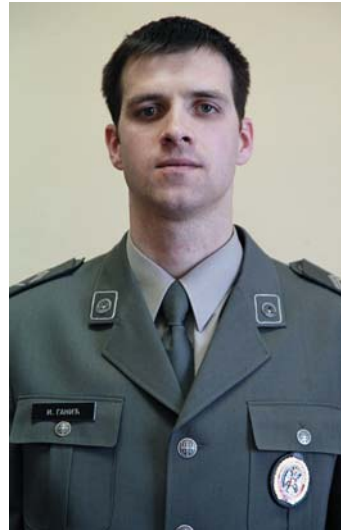

Горан Јокановић

по себи, не представљају богослужења и верске обреде, али су услов да би се они вршили у складу с аутономним прописима традиционалних цркава и верских заједница. Дакле, они неће богослужити, већ само помагати војним свештеницима, односно верским службеницима. Помоћници војних свештеника током богослужења и верских обреда обављаће послове типикара, протопсалата, појаца, чтеца и црквењака, што обухвата одређивање поретка службе и старање о правилности њеног вршења, читање делова из богослужбених књига и црквених посланица, руковођење певницом и певање песама дефинисаних поретком богослужења и верског обреда, уређивање и усклађивање антифонског појања у условима коришћења две певнице, послуживање војном свештенику у олтару, обављање звоњење, припрему и приношење кадионице, паљење и гашење свећа, ношење чирака и свећа током малог и великог входа, као и крстова, икона, барјака и рипида током литија.

Помоћници војних капелана обављаће послове аколита, министраната, читача, тумача и певача, што обухвата припрему олтара и литургијских предмета, послуживање војним капеланима у литургијском слављу у функцији литургијског пратитеља, приношење хостију и вина, доношење ампулица и мисала, звоњење звонцем, ношење крстова, еванђелистара, свећа и кадионица, читање делова из богослужбених књига, певање одређених мелодија између читања, поделу причести по налогу војних капелана и давање потребних разјашњења и упутстава верницима у вези еухаристијског славља. Помоћ-

ници војних имама ће обављати послове мујезина, што, између осталог, подразумева и учење молитви (намаза) у деловима обреда у којима је аутономним прописима Исламске заједнице Србије дефинисано да их врше мујезини.

Иван Ганић

борбеног осигурања места вршења обреда и лична заштита војних свештеника, односно верских службеника, који неће договати и носити оружје.

У разговору са њима сазнали смо и како су се припремали за нове дужности.

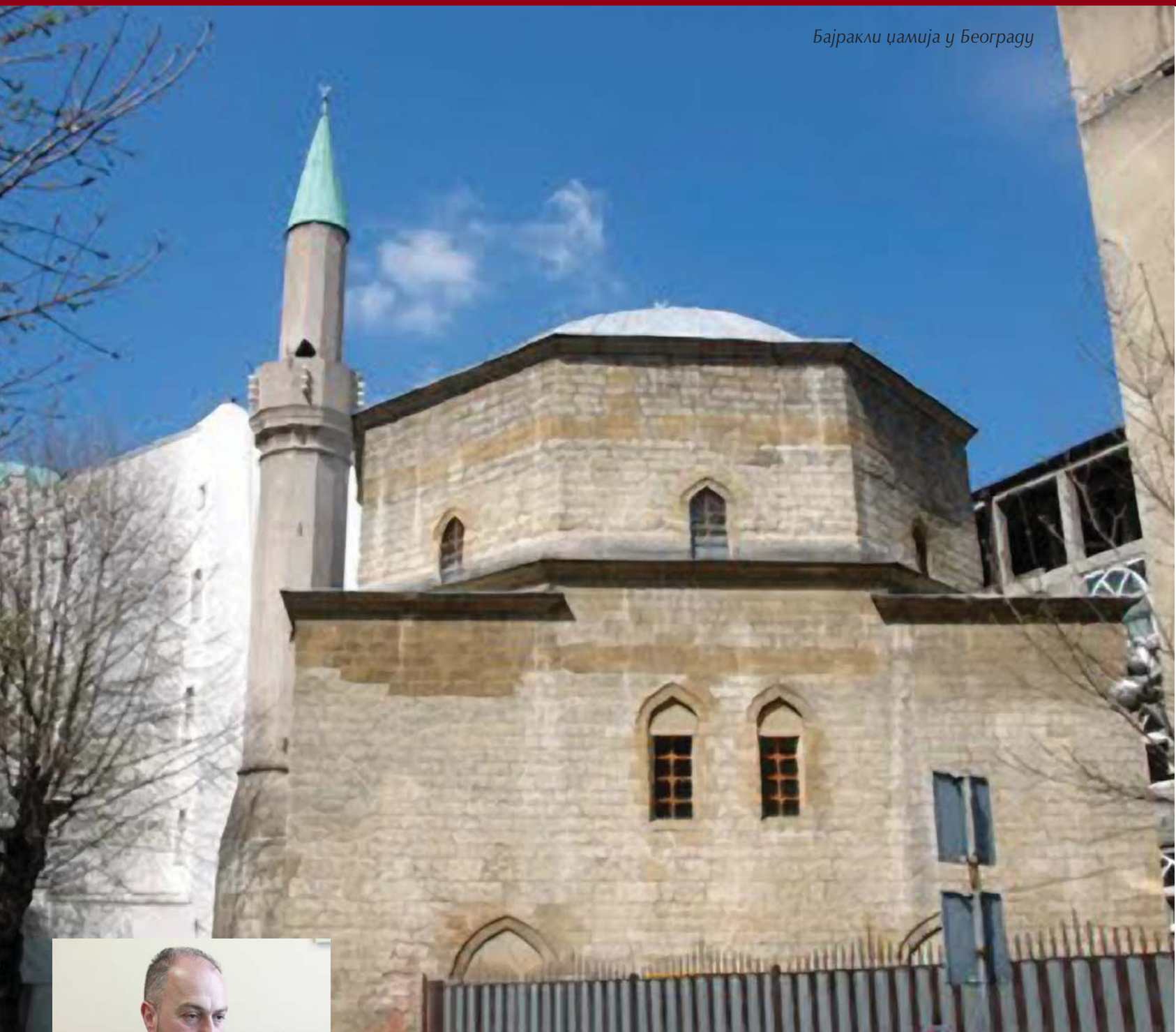
– Улога помоћника војног свештеника је веома битна – каже старији водник Иван Ганић, који напомиње да није реч само о дужности, или службеној обавези, већ и о животном опредељењу. – Поред свакодневних задужења у канцеларијском пословању, обављању службене преписке, послова из области финансијске и логистичке подршке и низа других обавеза, које извршавамо као припадници Војске, ми помажемо, односно саслужујемо војном свештенику у реализацији богослужбених делатности, то јест обављању богослужења и верских обреда. За такву дужност свакако треба имати дара, воље и љубави, како би се сви задаци успешно извршавали. Посебан значај свог места и улоге, али и других помоћника војних свештеника, видим у сталној сарадњи и координацији с главним подофицирима, а све у сврху унапређења не само нивоа остваривања слободе вероисповести, већ и подршке командовању и укупне бриге и рада са људима у Војсци Србије – каже старији водник Ганић.

Помоћник војног имама старији водник прве класе Елвир Смаилагић каже да су у току припреме за преуређење два богослужбена простора за припаднике исламске вероисповести.

– Један је у гарнизону Београд, а други у гарнизонском месту Нови Пазар, где се и налази највећи број припадника Војске Србије исламске вероисповести. Простори се уређу-

Верска служба у Војсци Србије

Бајракли џамија у Београду

Елвир Смаилагић

ју и опремају средствима опште намене у надлежности Војске, а богослужбене предмете и литературу обезбеђује Исламска заједница Србије – истиче помоћник војног имама Елвир Смаилагић.

За обављање нове дужности и многобројних

специфичних задатака спреман је и заставник Горан Јокановић помоћник војног капелана:

– С обзиром на то да војни свештеници и верски службеници обављају веома одговорне духовне задатке, ни ми, њихови помоћници, не можемо да пренебрегнемо бригу о личном примеру и његов значај током вршења наше одговорне дужности. Чињеница да је за дужност помоћника војног свештеника, односно верског службеника, одабран тек сваки девети за ту дужност пријављени подофицир, обавезује на максималну посвећеност дужности које нас очекују. ■

На изворишту ДУХОВНОСТИ

Немерљив је допринос посета историјским и духовним центрима и верске наставе у Војној академији и Војној гимназији, не само за богатије духовно и професионално образовање питомаца и ученика већ и за очување народне традиције и развијање љубави према држави, народу и војсци којој припадају

Споразум између Војне академије и Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке потписан је 7. октобра 2008. године. Извор тог споразума био је почетак предавања из православног катехизиса у Војној гимназији, на основу *Закона о увођењу верске наставе* и грађанског васпитања у основне и средње школе у Србији.

– Кадети су тада били ускраћени и ми смо настојали да ту неправду на неки начин отклонимо. Може се слободно рећи да смо понели луч верског живота, па и верске службе у Војсци Србије. Тадашња Управа за војно школство видела је у споразуму са Архиепископијом београдско-карловачком могућност да и кадети добију верско образовање. Тај споразум је, између осталог, прецизирао област верског образовања и васпитања кадета Војне академије, који од тада, поред војног и општег образовања, имају могућност да се образују и духовно. Наравно, они који то желе, рекао је потпуковник Светозар Василески.

Тај вид образовања подразумевао је предавања, веома посећена, којих је некада било и десет годишње, а сада је тај број сведен на четири или пет. Обично је на њима присутно око 200 кадета. – каже потпуковник Светозар Василески са Војне академије.

– Приликом недавног потписивања споразума, којим смо, у ствари, продужили важеће постојећег спора-

зума, предвиђено је да кадетски парламенти Универзитета одбране и Војне академије имају могућност избора тема за предавања. Једно од њих било је и веома посећено предавање о 17 векова Миланског едикта.

Споразум о сарадњи

Оцењујући квалитет верског живота у Војној академији, потпуковник Василески, референт за односе са јавношћу, истакао је да споразум о сарадњи између Војне академије и Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке представља израз добре вишегодишње сарадње и доприноси квалитету наставе у Војној гимназији и Војној академији, као и очувању народне традиције и духовности.

– Ове године, 8. маја, у Војној гимназији ће се свечано обележити пет година од потписивања споразума и увођења православног катехизиса што представља прилику да се упознамо са свим садржајима верског живота и духовне праксе у тим војним образовним установама, развијене током пола деценије – каже потпуковник Светозар Василески.

Други облик верског образовања на

Војној академији јесте организација поклоничких путовања у Србији и у иностранству. Та поклоничка путовања, како се показало, имају огроман значај, не само на духовном већ и на образовном плану. Током године организују се четири поклоничка путовања за кадете Војне академије и ученике Војне гимназије, за сваку класу по једно. На тим путовањима, поред духовне компоненте, видљива је и војничка, компонента националне традиције, историје, културе нашег народа и војске... Годишње од 150 до 200 кадета оде на поклоничка путовања, што је, негде, до 20 одсто укупне популације. Ако се ту укључи путовање у Хиландар, онда је проценат и већи. Поклоничка путовања највише импресионарају кадете, јер имају велику вредност са аспекта духовности, али и очувања традиција српског народа и државе.

Кад је реч о путовању у Хиландар, неизбежно се јавља помисао на оно прво поклоничко путовање припадника војске, тада још Војске Југославије, у пролеће 2002.

ПРВИ ПУТ У РУСИЈУ

Ове године организују се три поклоничка путовања у иностранство и једно у Србији, па ће кадети Војне академије и ученици Војне гимназије имати прилику да обиђу православне светиње у Русији, Манастир Хиландар и српска светилишта на острву Крф. Отворена је могућност да се кадети Војне академије прикључе гимназијалцима на њиховим путовањима по Србији, односно обиласцима манастира Жича, Студеница, Раваница, Соко и путовање под Острог. Све те активности реализују се на добровољној основи.

године. Тадашња посета Хиландару остаће забележена као историјски догађај, не само за припаднике војске већ и за манастирску братију која је угостила педесеторицу униформисаних официра из Србије. Догађај без преседана у вишевековној историји једног од најважнијих средишта православља, свакако центра српске духовности. Интересовање за то поклоничко путовање било је огромно, сећа се пуковник Борислав Гроздић, професор Војне етике у Војној академији, тада организатор путовања.

– Много је искушења било, много је препрека које смо пребродили, јер је постојала силна жеља да, после свих страхота и патњи које смо као војници преживели током ратних година, најзад посетимо колевку српског православља. Чак и на пристаништу у Уранополису, с кога смо бродом кренули за Свету гору и манастир Хиландар, нисмо могли да верујемо да смо тако близу крајњем одредишту,

Посећа манастиру Хиландар 2002. године

Верска служба у Војсци Србије

*Крштење ученика Војне гимназије
на Светој Гори*

циљу тог нашег историјског путовања. Данас то све изгледа једноставно, али тада није било тако. Био је то почетак једног духовног препорода, ми смо то видели као клицу будућег верског живота у војсци. Поклоничка путовања у томе имају велику, изузетно значајну улогу. Један духовник је лепо рекао да свако поклоничко путовање, уколико није и покајничко, није ни поклоничко. У прилог тих речи свакако иду и многа чуда, многи изненађујући догађаји који су се одиграли пре, током и после тог путовања. Сведочења о том првом путовању не могу да заобиђу многа крштења која су се тада догодила, многи су тада „преумили“, што се каже, многи су остали фасцинирани светошћу којом манастир зрачи, многи су тада обећали да ће доћи поново. Зна се, од давнина, да онај ко једном посети Хиландар никад га не посети само једном. Други пут обавезно дође са сином, са братом, оцем, са људима које највише воли – каже пуковник Гроздић.

Те прве године организовано је пет поклоничких путовања у Хиландар. Интересовање припадника Војске било је огромно и наредних година, потреба да се посети тај центар српске духовности нарастала је из године у годину, са сваким новим путовањем.

– Много пута сам се уверио у моћ и снагу коју Хиландар даје српском народу. Легенде кажу да када у Хиландару има мање од двадесет монаха, Србију очекују

тешки дани, глад, ратови, буне, а како се повећава број монаха, побољшава се и ситуација у земљи. По повратку у Србију сви они који су имали прилику да обиђу хиландарске светиње, данима о томе причају, фасцинирани тамошњим догађањима, чудима и откровењима. А то је, између осталог, циљ поклоничких путовања, на којима много тога доживљавамо другачије. Има ли ишта лепше него кад своја искуства с тих путовања, с обиласка светих места, преносимо онима који нису имали прилику да их обиђу, да буду тамо где су се одвијале значајне битке, где је настајала и снажила се вера наших предака – каже пуковник Гроздић.

Поклоничко путовање у Хиландар прилика је да се обиђе раскошна уметничка заоставштина народа чија је земља толико пута пустошена да је мало тога могло у њој да опстане. У Хиландару се чувају многи богослужбени предмети, изузетно вредне иконе, непроцењива дела зидног сликарства, оригиналне повеље српских владара, значајни рукописи српске средњовековне књижевности и културе. Ту, у манастирским одајама, чувају се први примерци ћириличних књига, штампаних у 15. и 16. веку, турски фермани, исписани на пергаменту, оснивачке повеље Манастира Хиландар, потписане печатима византијског императора Анђела, Симеона Немање, Светог Саве, краља Милутина, кнеза Лазара... ■

Пет година верског васпитања у Војној гимназији

Од увођења православног катехизиса, у Војној гимназији успостављена је традиција поклоницких путовања, на којима се деца на другачији начин упознају са историјом, и прослављања школске славе Светог Саве, по православним канонима, када се реже славски колач, пали славска свећа, а ученици који желе да учествују у том обреду имају прилику да покажу шта су научили на часовима

Отац Јован Бабић некада је био ученик Војне гимназије и студент Војне академије. Игром случаја, рећи ће атеисти, од увођења верске наставе у Војној гимназији нашао се у улози наставника православног катехизиса ученицима првог разреда. Данас верску наставу ученици похађају током целокупног школовања, једном недељно по један наставни час. Искуства оца Јована драгоцене су у анализи почетка имплементације верског живота у војсци и војним установама.

– Прошло је пет година откако је у Војну гимназију факултативно уведен предмет верског васпитања. Имали смо, на самом почетку, велика очекивања, јер је интересовање дечака, ученика Војне гимназије, било огромно, они су још тада истицали да желе да сазнају што више о православној хришћанској вери, о њеним темељним принципима, није им било довољно што, како су тада говорили, иду у цркву само уочи породичне славе, за Ускршње или Божићне празнике, како је то најчешће у српским породицама. Војна гимназија је основана 1970. године и катихетску, односно верску наставу није имала све до 2008, дакле готово четири деценије. Први пут у историји те школе организован је таквак вид наставе, зато је за све нас то било нешто ново, пуно испита и искушења, иако су то била деца рођена деведесетих година, неоптерећена идеологијом комунизма и атеи-

зма, била су то деца отвореног, радозналост ума. Тадашњи моји ученици данас су кадети друге године Војне академије, они ни данас не крију своје одушевљење што су били прва генерација гимназијалаца која је имала прилику да сазна нешто више о вери, да иду на поклоницка путовања, да кроз посете најзначајнијим манастирима и црквама у Србији, али и Хиландару, корену наше православне вере, сазнају још више о историји нашег народа – каже отац Јован.

Катихетска настава постављена је тада на добровољној основи, без било какве обавезе, као један од два изборна предмета, па су деца могла да се одреде између верског и грађанског васпитања. Данас православни катехизис учи пета генерација првака Војне гимназије и може се слободно рећи да им је то један од омиљених предмета. Те часове они, попут својих старијих другова, доживљавају као прилику за релаксацију, за размишљање о верским садржајима, за дискусију о питањима вере православне. Није редак случај да ту наставу похађају и ученици који потичу из породица римокатоличке вероисповести, попут дечака мађарске националности, крштеног римокатолика, који је изразио жељу да, уместо грађанског васпитања, похађа верску наставу, иако је реч о православном катехизису. Уосталом, рекао је тада, ради се о хришћанској вери и похађао је наставу, током које му је указано на разлике у догматском учењу православне и римокатоличке цркве.

– Он је тада питао да ли ће његово присуство да нам смета, и пошто је добио негативан одговор, придружио се својим друговима на часу. Данас је он на Војној академији, биће официр Војске Србије са довољно знања и о православној вери, а не само о оној којој традиционално припада. То је богатство верског живота. Сличан је случај и са децом из традиционално атеистичких породица, која су, такође, изразила жељу да уче о православној вери, ишла су с нама на поклоницка путовања, на којима су на другачији начин доживљавала историју нашег народа. После пет година све то ми представља велико задовољство – каже отац Јован.

Током тих пет година православног катехизиса у Војној гимназији успостављена је традиција прослављања школске славе Светог Саве, по православним канонима, реже се славски колач, пали славска свећа, а ученици који желе да учествују у том обреду имају прилику да покажу шта су научили на часовима.

Верска служба у Војсци Србије

На врху Атоса

– Поред тога, од нашег доласка у Војну гимназију ученицима је омогућено да поште, припрема се посна храна у складу с верским потребама ђака. Ипак, најважније достигнуће је што су ученици разумели да црква није ограничена на порту и манастирски круг, већ да је у људима, ма где били, у учионици, парку, дискотеци... Где год су људи који верују, који себе сматрају делом цркве, имају цркву у себи, у свом срцу, ту је и црква. Успостављена је и традиција посете средишту српске духовности, Хиландару. Тада ученици прве године имају прилику и да се попну на врх православља, 2033 метра високу планину Атос, да тестирају своје физичке способности, спавају у врећама за спавање, под отвореним небом, да провере границе својих могућности. На половини школовања у Војној гимназији ученици имају прилику да на Видовдан иду стазама српске мученичке војске у Првом

светском рату, да посете острва Крф и Видо, да се помоле над Плавом гробницом и костима на дну Јонског мора, да посете Српску кућу на Крфу... Прваци, поред тога, посећују наше православне светиље на румунској граници, ученици другог разреда обилазе Студеницу, Немањину задужбину, ученици трећег разреда Острог, а матуранти своје поклоничко путовање реализују на стазама славних у Првом светском рату. Пошто уче о Дринској, Колубарској, Церској бици, на Мачковом камену, Текеришу у Спомен-костурници у Крупњу и Пецки, историју сагледавају на неки други, животнији начин. На крају, то је и сврха верског васпитања у Војној гимназији – да будуће официре Војске Србије духовно оснажи, да их припреми за искушења војног позива, да развије љубав према свом народу, својој држави и војсци којој припадају – напомиње отац Јован. ■

Искуства савремених армија

Циљ увођења свештеничке службе јесте задовољавање верских потреба и допринос духовном и моралном васпитању припадника оружаних снага, чиме се остварује позитиван утицај на оперативне способности. У остваривању тог циља, задатак војних свештеника је брига о духовном и етичком васпитању припадника војске. Већина тих држава у својим уставима има клаузулу којом је црква одвојена од државе.

Приликом анализе искустава савремених армија констатовано је да верска служба постоји у оружаним снагама Грчке, Сједињених Америчких Држава, Румуније, Немачке, Велике Британије, Канаде, Хрватске, Пољске, Чешке, Босне и Херцеговине, Италије, Мађарске, Аустрије и Белгије. У Оружаним снагама Руске Федерације тренутно је у току процес враћања војних свештеника. Једино оружане снаге Бугарске, Албаније, Бивше Југословенске Републике Македоније и Црне Горе немају верску службу, мада се, када је у питању Албанија, чине напори и да се питање верске службе у војсци уреди. За савремене армије у којима је констатовано постојање војног свештенства, уочене су одређене заједничке карактеристике. Циљ увођења свештеничке службе јесте задовољавање верских потреба и допринос духовном и моралном васпитању припадника оружаних снага, чиме се остварује позитиван утицај на оперативне способности. У остваривању тог циља, задатак војних свештеника је брига о духовном и етичком васпитању припадника војске. Већина тих држава у својим уставима има клаузулу којом је црква одвојена од државе. Свештеници који обављају верску службу у оружаним снагама су у статусу професионалних војних лица – официра са високим образовањем. Они су потчињени командантима, а канонски су одговорни својој цркви, односно верској заједници и имају одређене специфичности статуса официра. Богослужења се врше у верским објектима израђеним и опремљеним у касарнама. У већини земаља у руководећем органу верске службе постоје и свештеници мањинских вероисповести, којима су, такође, загарантован верска права и слободе.

Чињеница да највећи број земаља у чијим оружаним снагама постоје војни свештеници у својим уставима има клаузулу којом је црква одвојена од државе, узроковала је анализу постојећих правних модела одвојености државе од цркава и верских заједница у савременом свету. Та анализа је показала да се појам одвојености државе од цркава и верских заједница, у посткомунистичким друштвима често оптерећен идеолошким наслеђем и на погрешан начин схватан, односи искључиво на област компетенција и надлежности. То, наравно, не значи да држава, с једне стране, и цркве и верске заједнице, с друге, не могу бити у одређеном односу сарадње или кооперације. Констатовано је да у савременом свету постоји више таквих модела по којима су уређени односи држава и цркава и верских заједница.

Правни модели

Модел одвојености државе од цркава и верских заједница настао је у Француској буржоаској револуцији, а његови најтипичнији представници су Француска, Турска и САД. Основна замисао при креирању овог модела била је да се међусобни односи уреде тако да се све активности реализују као потпуно одвојени процеси и да се држава и цркве и верске заједнице ни у једној тачки не додирују. Међутим, показало се да не може баш све тако бити. У примени овог модела одувек су биле присутне бројне противречности, па се у савременом свету све чешће појављују ставови и превладава мишљење да

је у пракси немогуће потпуно одвајање духовне од јавне сфере и да је неопходно ублажити стриктни концепт лаичитета.

Због тога некадашњи милитантни лаицизам, мотивисан непријатељским односом власти према црквама и верским заједницама и тежњом за њиховим елиминисањем из јавног живота, полако прераста у тзв. менаџментски лаицизам. Најбољи пример за то је Француска, која као земља најизразитијег лаицизма у исто време у својим оружаним снагама има војне свештенике – официре. Такође, познате су бројне религијске праксе у јавном и политичком животу у САД, а које се уједно не сматрају нарушавањем принципа секуларности (помињање Бога у химни, слоган „In God We Trust“ на долару, молитве пред почетак рада Конгреса, председничке заклетве са руком на Библији и сл.).

Државна вера

Модел државне вере или државне цркве карактеристичан је за мањи број земаља у којима, више него што је то уобичајено, постоји снажнија веза са црквама. Она своје корене има у ранијим историјским периодима. Велику Британију, на пример, карактерише посебна врста односа државе са The Church of England. Британски монарх је уједно и црквени поглавар, а црквом у пракси управља синод који је под влашћу парламента, док су 26 англиканских бискупа по својој функцији и чланови Горњег дома (Spiritual Lords). Црквено законодавство је уједно и државно и не постоји посебно канонско право ван општег правног система. Такође, Уставом Републике Грчке Православна црква је призната као преовлађујућа, док је црквени устав у форми закона донет од парламента. Ни овај модел није без противречности, па и овде постоје тенденције ка ублажавању или чак напуштању модела, као што је то био случај 2000. године у Краљевини Шведској, када је Лутеранској цркви укинут статус државне цркве.

Модел кооперативне одвојености државе од црква и верских заједница у европским земљама последњих година је у експанзији. Настао је у Немачкој, Аустрији и Белгији, и то као резултат покушаја превазилажења противречности и крајности претходно поменути два модела. Добра воља за дијалогом је његова суштина, а све са циљем усклађивања интереса и превазилажења заједничких проблема. Модел се, између осталог, појавио и као резултат све присутнијег тренда уређивања друштвених односа укључивањем свих заинтересованих актера у решавање проблема од ширег значаја. Познато је да на нивоу целе Европске уније постоје бројна консултативна и саветодавна тела која организују дијалоге са чијим се резултатима упознају доносиоци одлука, чиме се остварује утицај на формулисање политика. То значи и да се послови држава и црква и верских заједница обављају у сарадњи у коју обе стране улазе сопственом одлуком и да се све евентуално спорне ситуације превазилазе заједничким напорима и доласком до решења прихватљивим за обе стране.

Црквено право

Црквено право постоји као посебан сегмент државно-правног система и њиме су уређена бројна питања у областима у којима се преплићу и додирују држава и цркве и верске заједнице. Закон о црквама и верским заједницама у Републици Србији, као и подзаконска регулатива којом је уређено питање слободе вероисповести у Војсци Србије, заснивају се на моделу кооперативне одвојености државе од црква и верских заједница. У нашим условима овај модел на одређени начин представља и реafirмацију древне, често неоправдано нападане византијске симфоније државе и цркве, о чему се може више прочитати у Законоправицу нашег Светог Саве.

У последње време помиње се и четврти модел односа између државе и признатих црква, који фактички представља једну варијанту трећег модела.

Ниједан од поменутих модела не може у потпуности елиминисати противречности световне и духовне сфере, али у исто време не може ни претендовати да буде коначан. Они су непрекидно изложени искуственим проверама и подложни променама, због чега је у демократски уређеним друштвима неприхватљиво да се модел према коме се има посебна склоност прокламује као једини постојећи и искључиво могући.

Остваривање слободе вероисповести у Војсци Србије, поред уважавања искустава српске и југословенске војске из 19. века и прве половине 20. века, као и искустава савремених армија и уз посебан осврт на постојеће правне моделе одвојености држава и црква и верских заједница у савременом свету, уређено је тако да тај сегмент у будућности испољи максимално позитиван ефекат на њене оперативне способности. ■

Стевица КАРАПАНЦИН

Супростављање ЗЛУ СИЛОМ

Будући да је главни задатак војске, као основне организоване оружане силе, да буде носилац оружане борбе и свих других облика оружаног супротстављања непријатељу, питање вере у војсци треба сагледавати првенствено кроз призму рата. Афирмацијом православног погледа на рат отворило би се дубоко извориште морала и мотивације да се отаџбина чува и брани на витешки начин.

Православље се често представља као пацифистичко учење, које безусловно одбацује примену силе, а свака употреба силе код хришћана осуђује се као одступање од основних хришћанских догми и канона и као издаја кључних хришћанских порука о миру, ненасиљу, љубави, слободи, правди.

Као православни често се подмећу нехришћански погледи на супротстављање злу силом, на насиље, рат и мир, што ствара искривљену слику о стварном православном учењу.

Православно схватање о рату, као сложено, не само дубоко религиозно-метафизичко већ и морално-практично животно питање, претпоставља одговор на питање о супротстављању злу силом, о неопходним и достојним путевима тог супротстављања, односно како се супротставити злу силом а не одступити, не одустати и не скренути са Христовог пута.

Праведна сила

Физичко присиљавање човека од стране дугог човека само по себи не мора увек да буде зло. Праведна сила, усмерена против злочинца, и злобно насиље, без обзира на кога је усмерено, није једно те исто, а њихово мешање је беспредметно и веома штетно.

На основно питање да ли Православна црква допушта супротстављање злу у крајњем и физичком силом, односно праведном силом, одговор је потврдан, а само једна од потврда су многи свети ратници: Свети Георгије, Свети Димитрије, Срби – Свети кнез Лазар, Свети краљ Милутин, Свети

Хиландарска икона Милоша Обилића

деспот Стефан Лазаревић и други. Руски религијски философ Иван Иљин наводи следеће услове који би том приликом требало да буду задовољени: уколико постоји истинско зло; уколико је оно тачно уочено; уколико постоји сила љубави и сила воље у души онога који се злу супротставља и, најзад, ако је спречавање неопходно. У том је случају не само да је допуштено већ је и неопходно спречавати зло физичким присиљавањем, односно праведном силом, свесно идући у опасност, патњу, смрт.

Хришћани су дужни да љубе непријатеље, али само личне непријатеље а не и непријатеље Божије: „Љуби непријатеље своје, гнушај се непријатеља Божијих а непријатеље отачаства сатири“, каже Свети митрополит Филарет Московски. Хришћани су дужни да праштају кад им „сагријеши брат“ и до седамдесет пута седам, ако се он покаје, али опет само за личну увреду, а не и за увреду која је нанесена другој. Православнима није дато право да праштају злочинцима који скрнавe светињу, угрожавају беспомоћне и њихову отаџбину.

Православље, односно Православна црква, јер нема православља изван Цркве, чува јединство личне савести и одговорности за заједницу, допуштајући учешће у рату „зарад одбране ближњих“, односно заједнице, али ниједног тренутка не ослобађа појединца личне одговорности за чињење зла и греха у рату. Појединац мора да има свест о томе да је увек истовремено и сам пред Богом и члан заједнице. У Косовском завету, као угаоном камену за схватање рата у православљу код Срба, та идеја је посебно изражена.

Косовски завет не значи да се у сукобу две различите норме, две вредности различитог нивоа – хришћанског „Не убиј“ и обавезе да се учествује у рату зарад одбране народа, нације или отаџбине, индивидуално ставља испред за-

једнице и да се одбија учешће у рату у име апстрактног хришћанског пацифизма. Лазарево проклињање: „Ко је Србин и српскога рода, и од српске крви и колена, а не дошо на бој на Косово, не имао од срца порога, ни мушкога ни девојачкога!“, дубоко је укорењено у души српскога народа, као највеће проклетство за оне који избегавају учешће у рату.

Отаџбински и витешки рат

У схватањима о рату у православљу код Срба јасно је изражено трајно оправдавање само строго одбрамбених и ослободилачких ратова, уз наглашавање да примена насиља мора бити ограничена степеном нужности, а понашање усмерено веома строгим системом јасно одређених вредности.

Одбрамбени и ослободилачки ратови заснивају се на следећим битним вредностима: рат је последње средство које следи тек када се исцрпе сва друга средства одвраћања од рата (савет, молба, указивање, упозорење, протест, разумна понуда праведних договора и друго); разлози и циљеви рата морају да буду праведни, сагласни са Божјом правдом; рат се може водити само за одбрану части и слободе народа, земље и за одбрану вере („за крст часни и слободу златну“); рат мора да буде отаџбински и витешки; рат мора да буде народни; циљ рата не сме да буде уништење било ког народа или вере и не сме да буде пљачкашки и упорен против достојанства човека.

Православне хришћане тешко могу да заведу пацифистичке идеје и утопистичке теорије о будућим временима без рата, о „вечном миру“, „комунизму“ и сл. У Новом завету Христос каже: „Чућете ратове и гласове о ратовима. Гледајте да се не уплашите; јер треба све то да се збуди. Али још није крај. Јер ће устати народ на народ и царство на цар-

СВЕТОСАВСКА ИДЕЈА РАТА

„Свети Сава није био војсковођа ни организатор војске, али је он определитељ смисла и циља српске војске. Војска мора бити народна, да би имала своје морално оправдање и благослов цркве. Пре свега народна војска састоји се из синова народа не из робова или плаћеника, као што је случај у империјама. Даље, народна војска има за циљ само и једино да брани народ и народну државу а никако да напада друге народе и руши туђе државе... Војска се не употребљује ни у једном спору са суседним народима докле се претходно не исцрпе сва средства за мирно решење спора. То је свети Сава примером својим показао. Док је краљ Стефан држао војску у приправности да брани свој народ од мађарског краља Андреје и од одметника Стреза, свети Сава се претходно лично упути њима, да их одврати од рата, у чему је и успео.“

Владика Николај ВЕЛИМИРОВИЋ

ство и биће глади и помора и земљотреса по свету“ (Мт 24. 6–7). Наведене речи потврђују да су ратови историјска појава која не мимоилази народе и државе све до последњих времена. Из тога следи да народ и држава, уколико желе независност и слободу, треба да имају и стално изграђују снажну и спремну војску. „Без војске, која духовно и професионално стоји на потребној висини – отаџбина остаје без одбране, држава се распада и нација ишчезава с лица земље“, тврди већ поменути Иван Иљин.

У српском православљу, будући да се сматра да су неки ратови оправдани, а учешће у њима допуштено, питање метода и средстава рата често се разматра и сматра веома значајним. Трајно је изражена свест да изузетност ратних услова не оправдава варварски метод и средства вођења рата. Јустин Поповић експлицитно истиче да је за православне „руководно начело: богочовечански циљеви се остварују само богочовечанским средствима; еванђелским циљевима се стиже само еванђелским путевима“.

Хришћански начин ратовања

Хришћански начин ратовања подразумева: 1) борити се јуначки против непријатеља, срчано и усрдно, мрзећи зло које се пројављује кроз непријатеља, а не човека непријатеља, 2) уколико је разоружан непријатељ више није непријатељ, 3) тело мртвог непријатеља не скрнавити и 4) цивиле не мучити, убијати, силовати. Строго су забрањени плачка и крађа, прељуба и блудничење, псовање и хуљење на Бога и светињу у рату.

Једном речју, српски војници, православни хришћани, у рату би требало да на свој живот пазе строже него у миру, да живе аскетски и девствено, попут монаха, како би сачували највише што је могуће личну чистоту и усредсређеност на војничку дужност.

Из неколико побројаних идеја поимања рата у српском православљу, које због познатих околности није довољно проучено и обрађено, афирмисано и популарисано, може се закључити да оно има изузетну моралну и инструменталну вредност. Моралну, јер постојећи систем вредности не дозвољава да се ни у најжешћој борби и највећим страхотама изгуби људскост и почине безбожна и нечасна дела. Инструменталну, јер уверење о праведности борбе и часном понашању јача борбену способност ратника, спречава расипање енергије и обезоружава непријатеља. У оквиру датог схватања и система вредности ратни злочини су искључени.

Уколико би се регулисањем верских питања у Војсци Југославије обезбедили услови да припадници православне вероисповести остварују своје верске потребе и да се афирмише православни поглед на рат и начин ратовања, отворило би се дубоко извориште морала и мотивације да се отаџбина чува и брани на витешки начин.

Подразумева се да се такво гледиште ником не би наметало, јер наметање вере није супротно само савременим цивилизацијским и демократским тековинама већ је понајпре неспојиво и супротно вери православној.

И на крају, будући да је главни задатак војске, као основне организоване оружане силе, да буде носилац оружане борбе и свих других облика оружаног супростављања непријатељу, питање вере у војсци треба сагледавати првенствено кроз призму рата. Зато то није академско питање, ни питање ради питања, већ насушна животна потреба. ■

Др Борислав ГРОЗДИЋ

Улога вере у животу војника

У војсци Краљевине Србије уведени су војни свештеници да на плану духовног рада подстичу и оплемењују оне елементе војничког духа који су неопходни војсци да победи. То су верност, дисциплина, другарство, честољубље, храброст, великодушност, пожртвовање и, наравно, побожност. На основу таквих циљева, и беседе свештеника биле су усмерене ка потребама предстојећих борбених радњи, али увек у складу са наређењима команданта.

У сваком друштву несумњив је значај веза и односа две веома цењене службе – војничке и свештеничке. Иако се оне по много чему разликују, ипак у условима васпитавања, оспособљавања, обуке, а на крају и борбене употребе ратних јединица, те две службе, те две професије имају заједнички циљ – да одбране човека. С обзиром на то да војска, по својој природи и намени, као најмоћнија сила и најорганизованија, најистрајнија и најпозданија морална снага државе, преузима изузетно одговорне, пресудне и неоспорно тешке задатке, посебно у кризним и ратним временима, у временима од којих веома често зависи и судбина отаџбине, државе и народа, логично је да од свештеника, односно цркве или верске заједнице, очекује потпору у извршавању тих задатака и обавеза.

Уз те напомене ваља имати у виду чињеницу да кроз целу нашу историју налазимо на честе примере да су свештена лица прихватала да поведу народ на устанак, буну или у борбу и бој, показујући завидно јунаштво и страдање са старешинама, војском и народом. Они су увек сматрали да на том плану изузетне мисије војске, њено што боље оспособљавање на моралном, односно духовно-религијском плану, представља један од предуслова ефикасног извршавања одговорних дужности. Зато је било изузетно важно духовно васпитање, пре свега питомаца, а потом активних официра војске, али и других старешина и војника, које су проводили, јачали и оплемењивали тадашњи војни свештеници у Краљевини Србији и доратној Југославији.

Темељније и систематско увођење верског васпитања започето је у Војној академији, од чијег је оснивања, 1850. године, предмет Наука хришћанска једно време изучаван током свих пет година школовања. То говори да је васпитању питомаца будућих официра српске војске у светосавском и националном духу посвећивана изузетна пажња и да је оно било снажно изражено.

У раду са војницима војни свештеници развијали су и осећање честољубља. Тако је, поред осталог, било снажно присутно схватање да евентуална казна треба, пре свега, да погоди осећање части, како би сваки сматрао да је срамотно да буде кажњен. Посебно се водило рачуна да се никако нису смеле примењивати нечасне казне, односно оне које убијају част и достојанство човека и војника, док се злостављање војника строго кажњавало.

Војни свештеници уведени су у војску Краљевине Србије да на плану духовног рада подстичу и оплемењују оне елементе војничког духа који су неопходни војсци да победи. То су верност, дисциплина, другарство, честољубље, храброст, великодушност, пожртвовање и, наравно, побожност. На основу таквих циљева, и беседе свештеника биле су усмерене ка потребама предстојећих борбених радњи, али увек у складу са наређењима команданта.

За војне свештенике бирани су они свештеници који су имали јак осећај за војску, њен живот и дух и задатке које има. Из учешћа наших војних свештеника у ратовима, види се да су били моћан подстицај војсци и помоћ официрима, нарочито у припреми за извођење борбених дејстава. Наши војни свештеници показали су се достојни своје службе за време балканских ратова и Првог светског рата. За време балканских ратова у јединицама српске војске било је распоређено 94 свештеника. Већи део нераспоредених свештеника добровољно су се јавили властима за ангажовање. Балкански ратови били су њихово прво велико искушење и потврда напорног рада, пожртвовања и страдања. О томе су писани многи ратни извештаји и чланци. Иако је тада у *Закону о успројсци војске* било регулисано питање да свештеници нису борци, ипак је било и оних који су учествовали као добровољци, а неки су и командовали четама. ■

Др Раде С. Н. Рајић

Духовна брига

Почетак организовања верског живота у српској војсци везан је за 1839. годину, односно доношење *Устроениа гарнизоне војске*, којим је предвиђено постојање војног свештеника у главном штабу и Војног закона, којим је први пут институционално регулисано обављање верске службе. Војни свештеници били су државни чиновници које је, на предлог војног министра, указом постављао краљ. Заштитник свих признатих вероисповести у Краљевини Србији био је краљ, а Уставом је гарантовано право слободног вршења верских обреда.

Укључивање војних свештеника у војску Кнежевине Србије предвиђено је првим војним законом, *Устроением гарнизоне војске*, од 29. маја 1839. године. Територија Кнежевине Србије била је подељена на 17 округа (гарнизона), а у Главном штабу гарнизона постојао је један војни свештеник. *Устроение гарнизонног војинства* од 10. јануара 1845, као и *Закон о устроениу военог штаба сјајаће војске* од 25. октобра 1862, предвиђају постојање војног свештеника у Главном штабу. Устројством целокупне војске од 24. фебруара 1876. одређен је састав команди у случају рата и дефинисано да Главна команда у свом саставу има једног војног владика, а дивизијска и бригадна команда по једног војног свештеника. На основу тог Устројства министар војни донео је 28. маја 1876. *Пропис о дужностима војних свештеника при Врховној команди, команди дивизија и команди бригада*.

При Врховној команди налазио се војни владика, који је био начелник целог свештенства у војсци. Истовремено, он је био настојатељ цркве Врховне команде и његов задатак био је да се служба Божија у јединицама одвија по црквеним правилима и прописима. За време битке његово место одређивао је начелник Штаба Врховне команде, а дужност

Слава на Крфу

му је била да се стара да сви свештеници буду на својим местима ради вршења молитве, бодрења војника и причешћивања оних који су на самрти. Дужности и права војног свештеника дивизије била су иста као и војног владике. Он је, у

СЛАВА

Пред пуковску славу свештеник је светио водицу по канцеларијама и војничким собама. Уочи славе служио је вечерњу службу, а на дан славе литургију, којој су присуствовали командант са официрима команде, одређени број војника, затим изасланици команде или завода из истог гарнизона и гости из грађанства. Сечење колача и благодарење обављано је у кругу касарне. На средину, испред постројене јединице, био је постављен сто на који су стављани колач, кољиво, свећа и вино. Свештеник је стајао према столу окренут на исток, испред њега је била пуковска заставица. Командант је стајао лицем према свештенику, десно од свештеника стајао је старији подофицир, а лево редов или млађи подофицир. Иза свештеника стајали су изасланици и званици. Уколико је било војне музике, стајала је по средини развијеним фронтом или у колони на десном крилу. У току балканских ратова и Првог светског рата пукови су прослављали славу сходно условима на бојишту.

договору са командантом дивизије, одређивао дане и начин одржавања церемонија којима је требало да присуствују све дивизијске јединице – обележавање народних празника, славење добијених битака, давање парастоса погинулим војницима.

Дужности војних свештеника при бригадама одређене су, пре свега, у односу на њихов положај за време рата – да на маршу искористе сваку прилику да изнемогле и клонуле побуде да поднесу напор, да у условима логорског живота охрабрују људе како би подносили оскудицу и друге тешкоће, да пре борбе укажу војницима да ће с вером у Бога победити, а у боју да се налазе код превијалишта како би тешили рањенике и причешћивали они који су на самрти.

На основу Закона о *устројству војске* од 3. јануара 1883, свештеничка служба у војсци одређена је као помоћна струка заједно с ђенералштабном, војноградском, санитарском, административном, војнотехничком, телеграфском, железничком и поштанском. За цео стални кадар постојао је војни прота, који је живео у престоници и ту вршио свештеничке обреде. За обављање свештеничких радњи у другим гарнизонима код сталног кадра одређивани су месни свештеници, којима је из војног буџета одређивана плата, или им је плаћано по такси за сваки извршени обред. Према члану 83. за војне свештенике у редовној војсци и првом и другом позиву народне војске узимани су калуђери и свештеници закључно с навршених 50 година живота.

Формацијом од 31. јануара 1883. прецизније су одређена места војних свештеника у јединицама активне војске првог и другог позива. У Штабу команде целокупне војске и Штабу дивизијске команде налазио се по један војни прота. На нижим нивоима командовања (пуковски штабови) био је распоређен по један војни свештеник. У јединицама другог позива по један војни свештеник налазио се у штабу пешадијске пуковске команде, штабу коњичког дивизиона и штабу артиљеријског пука.

Војни прота био је државни чиновник, кога је на предлог војног министра указом постављао краљ. Чин војног прота делио се на две класе, од којих је прва одговарала чину мајора, а друга чину капетана прве класе. На основу те поделе војни прота примао је плату и остале припадљности официра – годишње следовање дрва и новчани додатак за кућног помоћника.

Изменама и допунама Закона о устројству војске од 31. марта 1904. свештеничка струка је укинута, као и положај сталног војног свештеника. Свештеници су могли бити искључиво хонорарни.

Дужности војних свештеника

У српској војсци обављање обреда према верским канонима било је регулисано Војним законом од 31. октобра 1839. године. Војни свештеници били су дужни да својим примером и речима делују на војнике, а за учињене прекршаје били су одговорни Духовном суду.

Поред уобичајених верских обреда, војни свештеници држали су и наставу веронауке, која је, након увођења 23. ја-

нуара 1889, постала обавезан предмет на Вишој и Нижој школи војне академије, у подофицирским школама и као настава за регруте. Предавања су обухватала основна знања о хришћанству – значај крсног знака, основе вере изложене у Символу вере, Десет Божијих заповести и објашњење и учење молитве Оче наш. У гарнизонима Београд, Ниш и Крагујевац веронауку су предавала по два свештеника, а у другим гарнизонима, по један свештеник.

Пријемни испит 1905. године за Вишу школу војне академије садржао је основе вере и основна знања о верским заједницама у Србији. Наставни план за пешадију сталног кадра из 1905. године, у оквиру Теорне наставе, предвиђао је предавање о најнужнијим основама вере – верски значај војничке заклетве, значај владара као Божјег помазаника на земљи, значај војних и осталих власти у верском смислу и значају крста и причешћа. Настава је обухватала и правила понашања војника у богомољама уопште. За време балканских и Првог светског рата настава веронауке одржавана је моралним поукама свештеника, онако како су прилике то захтевале.

Војни свештеник обављао је и заклетву војника. Цео обред обухватао је водоосвећење, поуку коју је свештеник изговарао војницима и чин заклињања. У *Закону военом* из октобра 1839. године дефинисан је начин полагања војне заклетве, који је, зависно од чина, био различит. Официри, од потпоручника до пуковника, заклињали су се тако што су стављали леву руку на Јеванђеље, а десну дизали у висини десног ока држећи састављена три прста. Подофицири и обични војници стојећи испред Јеванђеља дизали су десну руку и изговарали текст заклетве. Заклетва се полагала испред развијене заставе, а након изговарања текста требало је прекрстити се и целивати Јеванђеље.

Војни свештеници вршили су обред освећења заставе, која је Правилима службе била дефинисана као највећа светиња, „дарована од краља и освећена од Бога“. Застави

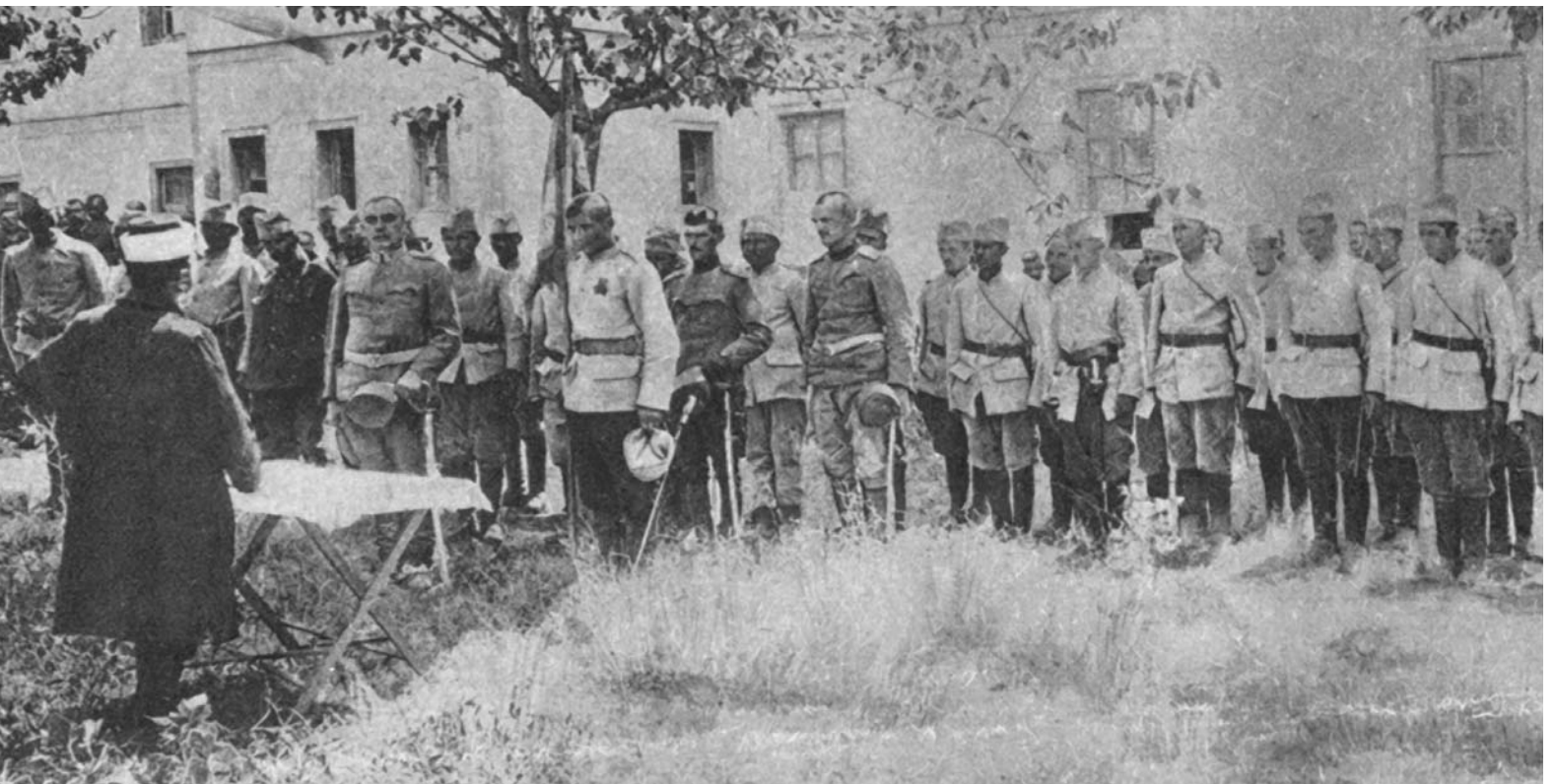
У РАТОВИМА

Подаци о броју војних свештеника у балканским и Првом светском рату још увек су непотпуни. На основу увида у архивску грађу војне провинијенције можемо закључити да је током Првог светског рата у Моравској и Вардарској дивизији било 15 војних свештеника, у Шумадијској 14, Тимочкој осам, у Дунавској 16 и Дринској 13 свештеника – укупно 81 војни свештеник. Протојереј Михаило И. Поповић у књизи „Историјска улога српске цркве у очувању народности и стварању државе“, објављеној у Београду 1933. године, наводи да се у Првом балканском рату борило 118 војних свештеника, у Другом балканском рату 140, а у Првом светском рату 192 војна свештеника.

која није освећена војска није одавала почаст. Нове заставе увек су освећиване на неком пољу. Сто за којим ће свештеник чинодејствовати постављао се испред постројене трупе на десетак корака тако да је свештеник био окренут лицем према војсци. Заставу коју треба осветити доносио је заставник у пратњи ађутанта и стајао на један корак од стола. На крају свечаности свештеник је говорио о значају заставе за јачање храбрости и војничких врлина, као и за очување и јачање вере.

Приликом освећења застава 26. априла 1870. митрополит Михаило је војницима поручио да „гледајући на застави свети крст као симбол наше вере, која је очувала име и народ српски, нигда не заборавите, да вера уздиже дух, улива поуздање и снажи срце да се не страши опасности да не жали пролити крв за веру, Господара и отечество, па тиме мно-

Војни имам заклиње на верносѝ муслимане Срѝске војске

го доприноси да војник не осрамоти заставу на коју се пред Богом и народом свечано заклиње. Послушност, побожност и верност – то су својства која красе војника, која га крепе да издржи тешкоће, које иду упоред с славом доброга и храброга војника”.

Духовна брига о рањеницима

Војни свештеници имали су значајну улогу у свим ратовима у којима је учествовала српска војска. За време балканских ратова 1912. и 1913. године у српској војсци био је референт за вероисповести у Министарству војном, а био је одговоран за рад свих војних свештеника. Дунавска, Моравска, Шумадијска и Дринска дивизија имале су у свом штабу старијег свештеника (протојереја), одговорног за рад војних свештеника у оквиру дивизије. Сваки пук имао је свог пуковског свештеника. Војни свештеници који су учествовали у балканским ратовима остали су у истим јединицама и кад је почео Први светски рат. Свештеници православне, исламске и јеврејске вероисповести у српској војсци били су ангажовани на различитим задацима у току Првог светског рата. Значајно су допринели очувању традиционалних националних и верских вредности и очували висок морал војника у најтежим ратним приликама.

Неговање традиционалних религијских вредности нарочито је долазило до изражаја у тешким тренуцима. Свештеници су, позивајући на народну традицију, јуначке примере из прошлости и осећање националног поноса, успевали да војницима и кад је било најтеже поврате снагу. Светозар Ивошевић, у Првом светском рату војни свештеник 12. пешадијског пука Дринске дивизије, у свом дневнику наводи случајеве да су његове беседе, чак и након нечије погибје, утицале да се међу војницима поврате морал и радост. Описујући поуку коју је држао 4. фебруара 1917. после парастоса палим борцима у пуку, свештеник Ивошевић каже да су старешине и војници осећали душевно задовољство и узбуђење, а он је тога дана, због силног узбуђења, заспао тек око поноћи.

Дужност на којој су војни свештеници били највише ангажовани у току Првог светског рата била је духовна брига о рањеницима и рад у српским и савезничким војним болницама. Они су обилазили рањенике, помагали су им око писања писама, тешили их у тешким тренуцима. Највећи број рањених српских војника био је смештен у војним болницама на острву Видо, у савезничким болницама у Говину, Моратици, Ахилеону, Водени, Верији, Соровићу, Седесу, Самли, Карабуруну. У тим болницама налазио се по један војни свештеник српске војске.

Током Првог светског рата војни свештеници били су ангажовани и приликом прослава државних и верских празника, као и приликом обележавања слава пешадијских и коњичких пукова. Највећи хришћански празници Божић и Васкрс, као и главни празници исламске и јеврејске религије, обележавани су без изузетка сваке године. Служење опела и парастоса погинулим и умрлим војницима била је, такође, једна од дужности војних свештеника. Један од првих за-

бележених помена погинулим српским војницима на грчком тлу извршен је 18. априла 1916. године.

Дивизијски војни свештеници састављали су програм наставе за потребе моралног васпитања војника. Предавања су држали војни свештеници два пута недељно, а свако предавање морало је да буде написано и поднето команданту дивизије на одобрење. Војни свештеници били су ангажовани и приликом полагања заклетве војника.

Српским војним свештеницима дозвољено је 11. фебруара 1916. да током боравка српске војске на Крфу, за парастосе, венчања и опела, користе грчке цркве. На основу утврђеног распореда, литургија на српском језику могла се служити сваке недеље у Саборној цркви, у Цркви Светог Спиридона, Цркви Светих Отаца, Цркви Светог Јована и у Цркви Светог Таксорха. За парастосе, венчања, опела, српским свештеницима је била намењена Црква Светог Спиридона. У Солуну српска војска користила је Цркву Светог Саве, а у Микри Цркву Светог Ђорђа. Према потреби, коришћене су и друге грчке цркве.

Редовно су одржавана благодарења и помени којима је присуствовао одређени број војника и старешина. Врховна команда упутила је 18. фебруара 1916. обавештење да све јединице могу да упућују војнике у цркву. Српски министар просвете и црквених послова Љуба Давидовић предузео је почетком априла 1916. године активности на организовању верске службе у православној цркви на острву Крф која је додељена српској војсци. Сви свештеници и богослови који су радили у цркви и даље су примали припадљености од војске и њихова служба третирана је као војна дужност. Крајем маја 1916. године команда Моравског пешадијског пука саградила је за потребе својих војника пољску цркву.

Велики број војних свештеника разрешен је војне дужности почев од октобра 1918. године и упућен на редовне обавезе у градовима (парохијама). На основу молбе министра просвете и црквених послова, министар војни је 23. новембра 1918. донео наређење о ослобађању од дужности свештеника у оперативним јединицама. Крајем новембра 1918. године покренут је поступак за утврђивање тачног броја рањених и погинулих свештеника, а крајем децембра све јединице српске војске имале су формиране спискове свештеника који су ослобођени дужности и враћени у своје парохије. Свештеници који су желели да наставе своје активности у оквиру војске могли су, сходно потребама службе, да буду премештени у своје раније парохије и да наставе да раде као војни свештеници.

У Краљевини Југославији

За основни модел, по коме је установљен положај свештеника у војсци Краљевине Југославије, узета су решења која су постојала у војсци Краљевине Србије. У новим условима мултиетничке и мултиконфесионе Краљевине Југославије требао је пронаћи решења која би одговарала свим верским заједницама. У Закључку Министарског савета, објављеном 26. маја 1919, извршена је подела свештеника на

класе и одређена годишња плата према одговарајућим официрским чиновима. Прва класа била је једнака чину мајора, а 5. класа чину потпоручника. Постојање војних свештеника у јединицама било је предвиђено и Привременим правилима службе из 1919. године. Ту је дат детаљан опис дужности, које су се обухватале њихово чиновејствовање за време полагања заклетве, освећење заставе, прославе државних и верских светковина, недељне и празничне службе, освећења водице и просторија, те исповедање и причешћивање војника и старешина.

Министарски савет одлучивао је на седници од 30. јануара 1920. о војним свештеницима оних вероисповести које су признате у Краљевини. Свештеници су подељени на сталне и хонорарне. Сталне војне свештенике постављао је краљ указом, а предлагао их је министар војни и морнарице, уз договор с министром вера. Служба сталних војних свештеника подељена је на три класе. За војног свештеника прве класе могао је бити постављен кандидат који је у свештеничком чину провео најмање петнаест година, за свештеника друге класе постављани су кандидати који су као свештеници провели најмање десет година, за свештеника треће класе кандидати с најмање пет година свештеничког рада.

За све три класе узиман је у обзир успех у вршењу досадашње службе, квалификације, стручна спрема и понашање. Хонорарне војне свештенике постављао је по потреби службе министар војни и морнарице, уз договор с министром вера. Кандидати за хонорарне војне свештенике морали су бити држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и примерног владања.

Међу свештеницима православне, римокатоличке и исламске вероисповести биран је по један војни свештеник прве класе који је био начелник свештеничке струке своје вероисповести. Формацијски ти свештеници били су референти министра војске и морнарице. По потреби министар војни могао је да одреди и референта за друге признате вероисповести.

Сталним војним свештеницима била је одређена годишња плата и припадности, сходно њиховом положају. Свештеник прве класе био је у рангу мајора, свештеник друге класе у рангу капетана прве класе, а свештеник треће класе у рангу капетана друге класе. Према истом рангирању, свештеници су од државе имали стан и храну, као и лечење у болницама. Када је реч о пензионом стажу, свештеницима је рачунато и време пре ступања у војску, као и двоструки

стаж за учешће у рату. У случају мобилизације и рата свештеници из грађанства имали су све припадности као и резервни официри одговарајућег ранга. Припадности хонорарним војним свештеницима одређивао је министар војни, у споразуму с министром вера, у границама одобреног буџета. Одлуком Министарског савета свештеници који су се налазили у српској војсци и као такви остали и даље у војсци, задржали су раније стечена права.

Оцењивање војних свештеника вршиле су једном годишње њихове претпостављене старешине у војсци. За сваку годину Министарство војно и морнарице достављало је оцене Министарству вера, које их је даље прослеђивало представницима одговарајућих вероисповести. За учињене преступе по питању војне дисциплине свештеници су потпадали под надлежност војних судова, а за кривице свештеничке природе под надлежност духовних судова.

Указом наследника престола од 20. октобра 1920. постављена је прва група војних свештеника који су дужност обављали према новим прописима. Пошто су до краја 1920. године новопостављени војни свештеници ступили на дужност, министар војни је 13. јануара 1921. наредио да се у свим гарнизонима разреше дужности дотадашњи свештеници и да му се о томе поднесе извештај.

У споразуму с Министарством вера и надлежним верским представницима, Министарство војске и морнарице објавило је 12. новембра 1920. објашњење о регулисању верских односа разних вероисповести у војсци и морнарици. Објашњењем је прецизиран делокруг рада војних свештеника, с обзиром на то да важеће Правило службе није било у складу с одлуком Министарског савета од 30. јануара 1920. године. Прописано је да верске обреде код војника православне и римокатоличке вероисповести може вршити само њихов војни свештеник, док је сахрану војника евангелистичке вероисповести могао извршити војни све-

штеник било које хришћанске вероисповести. Причешће евангелиста, уколико немају свог свештеника, вршио је православни свештеник. За време читања молитве војници исламске вероисповести били су посебно постројени, а сахрану умрлог могао је извршити и обичан војник који је знао исламски верски обред. Војници јеврејске вероисповести стајали су на молитви с осталим војницима, а сахрану је могао извршити само њихов војни или цивилни свештеник.

Краљ Александар потписао је 26. јануара 1922. Закон о регулисању положаја војних свештеника. Потом је министар војни и морнарице ђенерал Милош Васић, на основу Закона о устројству војске, прописао Правило о дужности-

ма војних свештеника 4. маја 1922. године. Дужности војних свештеника подељене су на опште и посебне. Под општим дужностима подразумевано је вршење свих вероисповедних послова у војсци и морнарици, као и вршење административних послова који су у вези с вероисповедним пословима. Свештеник је вршио своје дужности у складу с црквено-верским прописима одређене вероисповести и у складу с војним и државним законима.

Обавеза војних свештеника

Војни свештеник био је дужан да негује религиозну и моралну свест у војсци свим средствима које вера пружа, речју и делом, поуком и опоменом, а нарочито личним примером. Својим деловањем код војника је требало да јача храброст и издржљивост, честољубље, осећај дужности и дисциплине, поштовање претпостављених, дружељубље без обзира на конфесионе разлике и националност, као и дубоку верност и оданост краљу и отаџбини.

Празничним данима и недељом војни свештеник је у цркви, или одређеним просторијама, држао службу Божију. Притом је морао водити рачуна да у току једног месеца служби присуствују сви војници из гарнизона. Том приликом држао је проповедање о вер-

ским и моралним истинама, с обзиром на прилике и потребе војника. Извршавање свих верских тајни, нарочито свете тајне исповести и причешћа у време постова, била је редовна дужност свештеника.

Према прописаном програму верске наставе у војсци, свештеник је држао часове веронауке и моралног васпитања у трупи и војним школама. Разговори и изрицање одговарајућих поука војницима у гарнизону, болеснима у војним болницама, кажњенима у војним затворима били су свакодневна дужност војног свештеника. Свештеник је старањем да војници читају корисне књи-

ге, приређивањем предавања и лепе забаве, као и другим просветним средствима, подизао културни ниво војника. Повремено је путовао у оближње гарнизоне у којима није било свештеника одговарајуће вероисповести и тамо вршио потребну службу, а био је надлежан и за верске потребе старешина и њихових породица.

Полагање заклетве војника и учешће на народним и државним светковинама, вођење црквених и државних књига (матичне књиге, књиге умрлих) такође је била дужност војног свештеника.

Поменуте дужности војни свештеници били су дужни да извршавају и у ратним приликама, према могућностима.

ОБИЛАЗАК ГАРНИЗОНА

Стални војни свештеници при командама армијских и дивизијских области, поред редовних дужности, имали су и обавезу да једном у три месеца обиђу гарнизоне на својој територији у којима нема ни војних ни парохијских свештеника дотичне вероисповести, „да тамо обаве све потребне верске послове и поуче војнике о свима верским и војничким дужностима које од њих очекује Отаџбина“. Обилазак је требало извршити од 1. до 15. марта, јуна, септембра и децембра. Свештеник је у једном гарнизону могао да се задржи највише два дана. Финансијска средства за путовање одређивали су команданти армијских области из средстава додељених за службена путовања. На основу указане потребе, министар војни је 30. маја 1928. наредио да војни свештеници приликом обиласка гарнизона држе и часове веронауке.

У току борбе дужност војног свештеника била је да се налази у болници, односно превијалишту, како би тешио рањене и оне који су на самрти.

Војни свештеници на служби у штабовима армијских и дивизијских области обављали су и дужност референта. Подносили су командантима предлоге и давали мишљења за све вероисповедне послове своје вероисповести. При крају године они су подносили извештај министру војске и морнарице о пословима подручног војног свештенства. Правило службе и даље је остало нормативно-правни документ којим су детаљно објашњене делатности војних свештеника у конкретним ситуацијама.

Мешање надлежности

Главни одбор Српског православног свештеничког удружења послао је 16. маја 1922. министру вера примедбу на део Правила о дужностима војних свештеника који се односи на надлежност војних свештеника над официрима и њиховим породицама. Свештеничко удружење је сматрало да се на тај начин војни свештеници мешају у послове парохијских свештеника, што је, с обзиром на неповредивост парохије, било незаконито. Министар војни је желео да о томе од Министарства вера сазна мишљење осталих верских заједница како би, евентуално, извршио тражене измене.

Став Муслиманског одсека Министарства вера био је да измене није потребно вршити. Католички одсек дао је објашњење да је Света столица регулисала однос војних

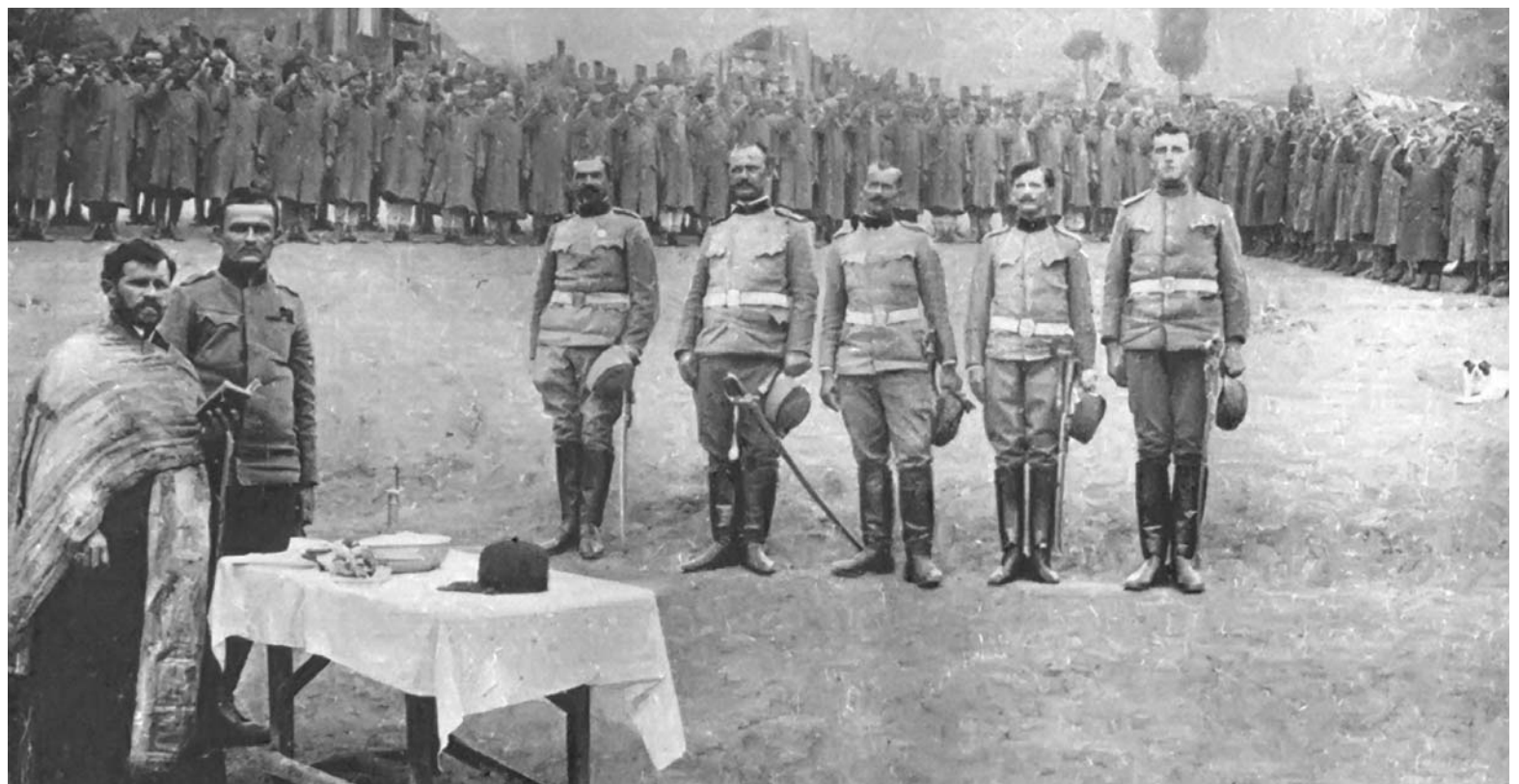
и парохијских свештеника и да су, по католичком црквеном праву, војни свештеници изједначени с парохијским, тако да њима одговара тренутна формулација дата у Правилу о дужностима војних свештеника. Предложили су да би исправније било да Правило о дужностима војних свештеника има само два члана. У првом би требало да стоји да су војни свештеници редовни душебрижници војних лица са свим правима и дужностима парохијских свештеника, а у другом да под душебрижничку надлежност војних свештеника спадају сви активни и резервни официри, подофицири и војни чиновници са својим породицама, као и „сва момчад док су на активној војној дужности“. За њих је такво решење било једино исправно, али су оставили могућност да компетенције између војних и парохијских свештеника буду решене у споразуму с надлежним духовним властима појединих конфесија и Министарством вера.

Сматрали су да је једино исправно становиште оно по коме су војни свештеници редовни душебрижници војних лица са свим духовним правима и дужностима парохијских свештеника. У супротном, војно свештенство би изгубило сваки смисао постојања, јер би се „спорадично вршење само извесних свечаносних чина дало лако надоместити много јефтинијим сурогатом хонорарних војних свештеника или до потребе свештеничких изасланика.“

С обзиром на различита мишљења верских заједница, Министарство војно је дотадашње решење о надлежности војних свештеника у Правилу о дужностима војних свеште-

ЗАКОНСКИ ТЕМЕЉИ

Основни правни акт на основу кога је одређиван положај и делокруг рада војних свештеника била је Уредба о Министарству Војске и Морнарице. Прва Уредба донета је 14. септембра 1923, а у оквиру ње био је и Закон о устројству војске и морнарице. Референти за вероисповест налазили су се у Трећем одсеку Другог (ађутантског) одељења Министарства војске и морнарице. Правно гледано, струка сталних војних свештеника формирана је управо доношењем тог закона.

ника ограничило на војне свештенике римокатоличке и муслиманске вероисповести, док је православним војним свештеницима прописана нова одредба. Православни војни свештеници добили су надлежност над војним лицима искључиво у оквиру војних установа и нису се смели мешати у ресор парохиских свештеника. Изузетак је био у случају да у гарнизону није било парохиског свештеника, или ако би парохиски свештеник дозволио чинодејствовање војном свештенику. Измена је учињена и у погледу вођења протокола. Војни свештеник је водио протокол умрлих војних лица у војним установама или оних у парохији које је он сахранио.

У погледу надлежности и права војних свештеника вршене су различите измене путем наређења и објашњења министра војног и морнарице. Наређењем од 12. априла 1924. војни свештеник је при сахрани официра, подофицира и осталих „указних“ војних службеника чинодејствовао и обављао црквене обреде по дужности и бесплатно. У објашњењу од 21. јула 1924. каже се да, поред парохиског свештеника, опело може вршити и војни свештеник, уколико га одреди надлежни командант. Наређењем министра војног и морнарице, армијског ђенерала Стевана Хаџића, од 22. децембра 1928, олакшано је лечење породица војних свештеника у војним болницама. Заједно с породицама официра, подофицира, војних чиновника и капелника, породице војних свештеника плаћале су половину од предвиђене таксе за болничко лечење. Према објашњењу министра војног од 5. децембра 1930. војни свештеници су били дужни да све свештенорадње врше бесплатно и код жандармерије, као саставном делу војске.

Резервни војни свештеници повремено су позивани на војне вежбе. Имали су исти положај као и официри одговарајућег чина, али њихов статус није решен на одговарајући начин. Наређењем министра војске и морнарице од 21. маја 1940. отпуштени су из јединица сви резервни војни свештеници, јер за њих није било регулисано питање одеда, плате, ранга, чина и односа према старешинама и особљу у војсци.

Слабљење положаја

Према Закону о устројству војске и морнарице од 6. септембра 1929. стални војни свештеници и војни свештеници у резерви преведени су у чиновнике грађанског реда, а њихов положај није предвиђен ни по мирнодопској ни по ратној формацији. Доношењем тог закона струка сталних војних свештеника је укинута. Војним свештеницима је одузета класа која је одређивала њихов положај, па су званично вођени као гарнизонски свештеници. Ови свештеници су одређени на службу при гарнизонским управама, односно при командама места. Вршили су верске обреде, изводили верску наставу и начелно имали сва права и дужности које су имали као војни свештеници. Међутим, у пракси је било много другачије. Положај чиновника грађанског реда у многоме је одређивао њихов статус у јединицама. По свом рангу практично су били испод нижих официра, чиме су изгубили на ауторитету. Такође, били су запостављени и у односу на колеге свештенике који су радили као државни чиновници у другим министарствима. Свештеници у Министарству војске и морнарице нису имали могућности за на-

предовање у служби као свештеници у Министарству вера или Министарству правде, а били су и у много горем материјалном положају.

Настојања верских референата да својим положајем у Министарству војске и морнарице утичу на побољшање статуса војних свештеника била су изражена у различитим рефератима и документима. Заступник референта за католичку вероисповест, 11. октобра 1935. у обраћању начелнику Ђенералштабног одељења по питању уписа свештеника у регистар војних обвезника и о статусу ђакона у католичкој цркви, користио је прилику да подсети да су референти за вероисповести у току 1933. и 1934. године молили да се активни свештеници који су чиновници грађанског реда преведу у војне чиновнике. Навео је да би тај издатак за државу био безначајан, али би „од свештеничке струке у војсци био радосно и с дубоким признањем дочекан“. Сматрао је да је поред тога потребно решити питање резервних војних свештеника и униформисање свештеника за време рата и мира. Напоменуо је да су све црквене власти дале сагласност да војни свештеници за време рата носе униформу сиве боје и чизме, као и да су сва потребна документа о томе достављена начелнику Главног ђенералштаба.

Положајем војних свештеника крајем тридесетих година били су незадовољни представници свих вероисповести у Краљевини Југославији. Референти за вероисповест Министарства војске и морнарице упутили су 8. јуна 1937. реферат начелнику ђенералштабног одељења и предложили пројекат Уредбе о војносвештеничкој струци у мирно и ратно доба. Према пројекту Уредбе, војним свештеницима био би враћен положај војних чиновника и тиме би добили ранија права. Референти за вероисповести нагласили су да је доношење Уредбе безусловно потребно како би свако знао своја права и дужности.

Православни војни свештеници у Министарству војске и морнарице били су посебно незадовољни положајем. Уредбом о рангу римокатоличких богословских школа од 7. јуна 1940. римокатоличким богословијама признат је ранг факултета. Свештеник скопског гарнизона протојереј Поповић у писму од 6. септембра 1940. митрополиту скопском Јосифу говори о бедном стању војних свештеника, а посебно указује на запостављеност православних свештеника у односу на римокатоличке свештенике, који готово сви имају звање доктора теологије.

Једно од последњих заједничких обраћања референата за православну, римокатоличку и исламску вероисповест начелнику Ђенералштабног одељења уследило је 5. децембра 1940. године. Референти све три вероисповести констатовали су да у њихови предлози за побољшање положаја војносвештеничке струке нису узети у обзир и да је незадовољство војних свештеника положајем у војсци велико. Упркос настојањима све три конфесије да војни свештеници у војсци Краљевине Југославије добију одговарајући положај у државној (војној) хијерархији, до избијања Другог светског рата и укидања прве Југославије они нису преведени у ред војних чиновника и изједначени у плати и припадностима с официрима. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

Црква Ружица на Калемегдану

